

Ajuntament de Castelló Festes

COMUNITAT VALENCIANA

ACTITUD MEDITERRÁNEA

FESTES DE LA MAGDALENA 2025

GAIATA 3 PORTA DEL SOL

ÍNDEX DE PUBLICITATS

Quiosco Real Santagloria	2
Digitus	10
La Vermuteria	12
Gardenius Seeds	14
Clinic@udio	16
Multiópticas	26
Paco 2 - Moher Joieria	40
Vinalium	40
Bar Exoticafe	41
+ K Uñas	41
Fils	46
El Primer Mosset	46
Churreria Sierra de Cazorla	50
Vannu	64
Carniceria Angelita	64
Divina Comedia	68
El Tendido	96
Novo	96
Mobles Pachés	97
Concha Juan Spa	97
El Gallinero	124
Bar La Puebla	124
Audiotechno	125
La Birreria	125
L'Antiga Valenciana	128
Myriam Escurra Confecciones	134
Lexus Castelló	136
AR Masajes	148
Carniceria Raquel i Manolo	148
Bonadea	149
Zaparrapit	149
Eduardo Joieria	152
Molcer	152
Clínica Carlos Pedrol	156
Casanova Assesoria	158
El Lotero de las Gafas	160
Ortopèdia Castelló	160
Érase una vez	162
Ferreteria El Martillo	162
Styl'or	174
Yedra	174
Kuky i Susi	174
Carmen Giansante Atelier	174
Electrocentro	175
La Monumental	175
El Deseo de la Luna	175
Tintocas	175
Hair Clinic	
Johissy Briones	

MAGDALENA 2025

"La fusió dels quatre elements, brèssol i caràcter del nostre Castelló".

Portada: Francisco Sánchez i Pavo

Coordinació de texts i imatges: Salomé Cazalla

Reportatge fotogràfic: Comissió i Muphy

Publicitats: Ana Moreno, M. Carmen Soriano, Leire Blanca Martínez, Mary Lázaro

Correcció Llingüística: Laura Martínez i Pablo Requena

Disseny i muntatge: Impremta Rosell

Imprimeix: Impremta Rosell S.L.

Edita: A. C. Gaiata 3 "Porta del Sol"

D. L.: CS 48-2012

El present llibret ha participat en la convocatòria dels premis de la Generalitat Valenciana per a la promoció de l'ús del valencià de l'any 2025

SANTAGLORIA®
Coffee - Bakery
&
Catering

Els desitja unes bones i dolces
Festes de la Magdalena 2025

Quiosco Real

Plaça del Real s/n Castelló

Santagloria Rey

Avinguda Rei En Jaume, 12

Comandes / Encàrrecs
663 311 965
castellon@santagloria.eu

Història, ciència i mitológia

Els quatre elements clàssics grecs terra, aigua, foc i aire han influït profundament en la cultura i el pensament europeu. Uns elements que es referixen més a l'estat de la matèria (sòlid/terra, líquid/aigua, gas/aïre, plasma/foc) o a les fases de la matèixa, que a elements químics de la ciència moderna.

D'altra banda, és interessant pensar que mentres l'aigua i la terra són termes femenins i tenen un caràcter líquid i sòlid respectivament, el foc i l'aire són masculins i tenen un caràcter gasós.

Si busquem el punt de partida dels elements en la seua incorporació a la cultura occidental, ens hem de remuntar a temps molt remots. Així doncs, era immensa la fascinació que els antics grecs sentien pels elements naturals, les seues interaccions i associacions, i molt diferents les interpretacions entorn de cadascun d'ells. Per a uns, l'aigua era l'element primari, per a uns altres, ho era el foc i, segons una tercera teoria, era l'aire l'essència i fonament de tot.

Però va ser un filòsof grec del segle V a. C. qui primer va escriure sobre ells: "Hi ha quatre elements, foc, aigua, terra i aire. L'amistat els unix i l'odi els separa" (VIII, 76). L'originalitat dels versos residix en la idea que estos quatre elements estan regits cíclicament per l'Amor i l'Odi: l'Amor crea unitat, mentres que l'Odi dividix i destruïx. Aristòtil, que va ser un dels pocs filòsofs que va abastar quasi tots els camps del saber de la seua època, va afegir a esta

ARTICLE 01

teoria la noció de quatre qualitats elementals associades per antagonisme: humit i sec, calent i fred. També els va donar un orde natural: la terra, font de manteniment i civilització, era el primer; després l'aigua, associada a la vida, la purificació i l'emoció; l'aire, el tercer element essencial per a la vida i sovint associat amb l'esperit i l'intel·lecte en moltes cultures antigues; i finalment el foc, símbol de la transformació i la purificació.

Esta definició aristotèlica dels quatre elements ha influït durant molt de temps en les pràctiques agrícoles: s'associaven a les quatre parts principals d'una planta: la terra amb les arrels, l'aigua amb les fulles, l'aire amb les flors i el foc amb el fruit. La posició de la lluna en el cel s'utilitzava per a conéixer les dates més propícies per a llaurar la terra o arreplegar els fruits: per exemple, la terra havia de llaurar-se durant el període de les arrels, quan la lluna es trobava en una constel·lació de signes de Terra (Taure, Virgo o Capricorn).

El metge grec Hipócrates va incorporar la teoria dels elements, imaginant el cos humà com un reflex de l'univers. Igual que el caos regna en l'univers quan els quatre elements estan desequilibrats, el cos humà malalta quan un humor s'imposa als altres.

Els elements a la llum de la ciència

Mentres que les civilitzacions antigues atorgaven un significat simbòlic i mitològic als quatre elements, la ciència moderna oferix una comprensió més profunda de la seua veritable naturalesa. El coneixement empíric de l'aire, l'aigua, el foc i la terra ens permet desmitificar-los i explorar la seua composició i interaccions en en el món natural. Ara sabem, per exemple, que cada element posseïx propietats físiques i químiques úniques que el distingixen dels altres.

Els quatre elements imaginats pels autors grecs també poden associar-se fàcilment amb els quatre estats de la matèria definits per la física moderna: l'estat sòlid (terra), l'estat líquid (aigua), l'estat gasós (aire) i l'estat plasmàtic (foc).

Qualsevol que siga el valor simbòlic atribuït als quatre elements, la veritat és que la seua presència en el nostre planeta i l'equilibri que observem han permés que es desenvolupe la vida com en cap altre lloc de l'Univers. Esta és sens dubte la raó de l'alta estima i mitificació que els envolta i que continua inspirant representacions i teories constantment renovades.

DÉUS I DEESSES DE LA TERRA, L'AIRE, L'AIGUA I EL FOC: LA DIVINITZACIÓ DE LES FORCES DE LA NATURALESA

Tornant a la antiga Grècia, bressol per excel·lència de la cultura europea i pàtria de tants i tants filòsofs i filòsofes que són els pares del pensament actual, ens queda clar d'on prové el legat que ens ha arribat a Occident sobre els quatre elements.

Entre els filòsofs que han transcendit per reflexionar en aquesta matèria trobem a Empèdocles d'Acragant, qui, en la seua *Doctrina dels quatre elements*, atribueix una figura divina a cadascun dels elements fonamentals que composen l'univers, considerats els quatre principis de totes les coses. Se sap quines eren les quatre divinitats a les que feia referència Empèdocles, però no se sap a quin déu o a quina deessa s'atribuïa cada element. Així doncs, hi ha moltes teories, encara que la més interessant i en la que més probabilitat el filòsof grec estaria d'acord, es la hipòtesi segons la qual el foc estaria representat per Zeus, Hera representaria l'aire, la representant de l'aigua seria Nestis i Aidoneus seria el representant de la terra. Dos déus i dos deesses, un equilibri de gènere que s'equipara a l'equilibri de l'univers i que ja es tenia en compte en el segle V a. C.

No és l'única atribució divina que s'ha fet dels quatre elements a l'Antiga Grècia, de fet, tampoc és la més comú, però això no li resta importància.

Quan pensem en la mitologia grega, se'ns ve de seguida al cap la representació de Posidó com a déu dels oceans, encara que altra representant ben important és la deessa Amfitrite, qui és l'encarregada de les aigües tranquil·les. Hi ha molts més déus que, d'una manera o d'altra estan vinculats a l'aigua, però, potser, aquests dos siguen els més coneguts.

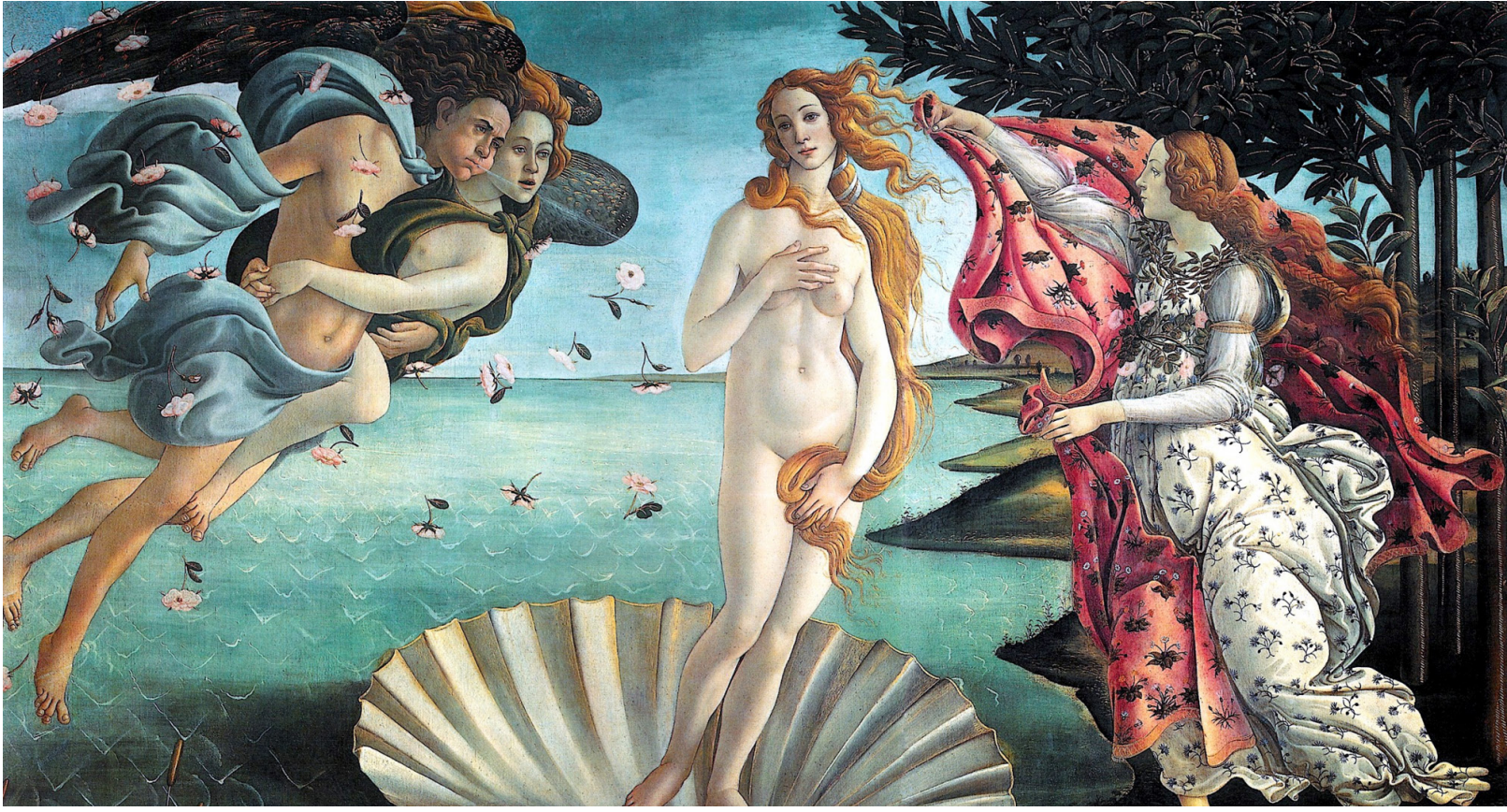

L'aire en la mitologia grega es veu representat per Èol, però també hi apareixen molt altres: Bòreas com a déu del fred vent del nord, era molt fort, amb un caràcter molt violent i era el déu que portava l'hivern; Zèfir com a déu del vent de l'oest, germà de Bóreas, era un vent amable ja que, bufant des de l'oest, portava les suaus brises de la primavera; Notos com a déu del vent del sud o Euros com a déu del vent de l'est... Així fins a comptar amb tants déus com tipus de vents coneixien en la Grècia clàssica i politeista. Tots depenien del déu Èol, que els governava al seu gust amb mà de ferro. Encara que solia alliberar-los de forma ordenada, segons les estacions, de vegades s'enfuria i, llavors, els efectes dels seus vents malèfics eren terribles per a la navegació, les collites i, fins i tot, per a la vida humana. Portaven la tempestat en la mar i la pedra, les pluges torrencials i les inundacions en terra, destruint collites, bestiars, cases, etc. i deixant al seu pas un deixant de mort, fam i laments.

En quant al foc, hi havia dos déus de gran rellevància per als grecs. Per una banda, Hefest, déu del foc i de la forja, a qui veneraven els artesans, els ferrers, els escultors i els que treballaven amb metall. Per altra banda, Hèstia, la deessa de la llar, de la família i del foc sagrat, una de les deesses del Mont Olimp a qui més idolatraven els ciutadans grecs.

Gea, també coneguda com Gaia, era la deessa de la terra. És una de les primeres deesses que va aparèixer a la mitologia grega i representa el naixement de la Terra tres el Caos. És una de les deïtats primordials en la mitologia grega, representant la Terra mateixa. Considerada la mare de tots els éssers vius, Gea és una figura fonamental en la cosmogonia grega, responsable de la creació i el manteniment de l'ordre natural. Ella personifica la fertilitat i l'abundància de la Terra. A més, la seua influència abasta des de la creació de muntanyes i mars fins a la protecció de la vida i l'equilibri dels ecosistemes.

Com hem vist, els antics grecs van divinitzar les forces de la naturalesa per a acon-

seguir d'elles un comportament més adequat a les seues necessitats, pensant que podrien pacificar-les mitjançant sacrificis i altres ritus religiosos.

Totes aquestes divinitats, quan va nàixer l'Imperi romà, van ser emulades i van traslladar-se a la mitologia romana. És així com apareixen els seus equivalents romans: Neptú i Salàcia com a déus de l'aigua; Heolus, Aquiló, Austre, Volturnus i Favoni com a representacions divines de l'aire; Vulcà i Vesta com als totpoderosos deus del foc; i, per últim, però no menys important, Tellus era la deessa romana de la terra.

Com no podia ser d'altra forma, la cultura i el pensament clàssic també es veu representat a l'art. Molts altres artistes plàstics i escultòrics han creat milers d'obres d'art amb aquesta temàtica. És el cas de Hendrick de Clerck i de Jan Brueghel el vell, dos pintors representatius del barroc flamenc, que van interpretar aquest pensament a la seua obra L'*Abundància* i els *Quatre Elements*, datada de 1606, i que hui en dia pot ser visitada al madrileny Museu del Prado. En aquesta obra, ens trobem a l'al·legoria de l'abundància flanquejada per quatre éssers divins com a símbols de la terra, a l'aire, al foc i a l'aigua. El foc i l'aire estan representats al cel, i l'aigua i la terra es poden observar en la part inferior de l'obra, al sòl.

També és el cas de la famosa obra *El naixement de Venus* de Sandro Botticelli, una obra que va ser creada entre 1484 i 1486 i que se pot visitar a la florentina *Galleria degli Uffizi*.

En aquesta obra se representa l'arribada de Venus, la deessa romana de l'amor, a una de les illes que estan dedicades a ella - bé podria ser Xipre o Pafos - i ho fa muntada en una petxina que arriba flotant pel mar Mediterrani. Venus arriba a terra gràcies a l'empenta que li proporciona la bufera dels déus romans del vent. Aquests els trobem al cantó superior esquerre: Zèfir, recordem que és el déu grec del vent de l'oest, i la seua esposa Cloris, nimfa grega de la brisa - els romans la coneixeran com a Aura. Junts, aquest matrimoni representa la unió de la matèria i l'esperit i, les roses que cauen al seu voltant es convertiran en éssers vius. L'últim dels personatges que podem observar a l'obra el trobem a la dreta. Es tracta d'una nimfa esperant a la deessa a la platja amb un mantell de flors, aquesta és la primavera.

Encara que per a Botticelli el paisatge no és el més interessant de l'obra, també hi ha un vincle en els quatre elements. I és que hi apareix un bosc xicotet de tarongers florits. Així doncs, exceptuant al foc, podem trobar referències a la resta d'elements de la naturalesa vinculats a la mitologia clàssica.

Per últim, m'agradaria recordar que nosaltres som els hereus d'aquelles cultures i, per això, moltes de les paraules que ens acompanyen hui en dia vinculades amb qualsevol dels quatre elements tenen el seu origen en aquests déus i deesses de l'antigor. Penseu-ho i es podreu adonar de com tota la història i la cultura clàssica ens envolta, principalment en la manera que millor ens comuniquem: les paraules.

Laura Martínez i Bárcena,
professora de Geografia i Història

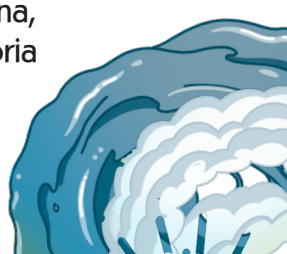

PRESIDENT GAIATA 3
Porta del Sol

Vicente Provinciale i Marti

En esta Magdalena del 2025 en la qual la Gaiata 3 complix 80 anys d'existència, és un orgull per a mi dedicar-vos unes paraules, en el meu octau any com a president de Porta del Sol.

Com molts sabeu, vaig entrar en este món gaiater amb la meua família en 2008, arrossegats tots per la més menuda de la casa, i ací seguim des de llavors. Ací hem aprés a estimar este món de la festa, que és molt més del que la gent s'imagina des de fora, i a treballar per la nostra ciutat i els nostres costums, afrontant cada any magdalener com un nou començament, amb nous projectes, nous socis, i noves i meravelloses Madrines, com Sara i Carmen, que ens contagien la seua il·lusió i la seua força.

En estos dies previs a les festes no podem oblidar-nos dels nostres germans valencians que tant han patit, i encara continuen patint, per les conseqüències devastadores de la terrible dana que va assolar nostra terreta, arrasant les seues ciutats, les seues cases i les seues vides. A tots ells va dedicat una part d'este llibret, i el nostre cor per sempre.

Des de fa un temps, este sector és, per la nostra cèntrica ubicació, lloc clau durant la setmana gran on confluïxen desfilades i tradició amb concerts i dj's, i activitats i jocs per als més xicotets, en un intent per oferir-vos diversió i festa per a tots els gustos i per a tota la ciutadania, i en eixa línia hem continuat treballant, amb la imprescindible i inestimable ajuda de tota la Junta Directiva d'esta Associació, per a preparar una programació especial a l'altura del 80é aniversari de tan emblemàtic sector.

Des d'ací, convide a tots els veïns i veïnes a gaudir-ho en primera fila, i els demane disculpes pels inconvenients o molèsties que se'ls puguen ocasionar, agraint per endavant la seua col·laboració i la seua comprensió. També vull agrair tant a la Re-

gidoria de Festes com a Cultura i Turisme per ser conscients de la importància de totes les gaiates per a la nostra ciutat com a eix cultural i festiu, però també com a màximes defensores de les nostres tradicions i símbols, i per facilitar-nos en la mesura del possible el desenvolupament de les nostres activitats, així com l'acostament a tots els ciutadans i la nostra projecció a l'exterior. Confie que continuen ajudant-nos a avançar en eixa línia i solucionar junts els problemes o dificultats que vagen sorgint en el camí.

I abans d'acomiadar-me, m'agradaria posar l'accent en la gaiata com a monument, símbol diferenciador de les nostres festes únic en el món, amb un significat molt concret que conjumina història, tradició i llegenda, i ens connecta directament amb l'origen de la nostra ciutat. Cal entendre-les per a estimar-les, més enllà de la seua estètica, i això només s'aconseguix divulgant la seua història i obrint les portes dels magatzems on es construïxen, perquè la gent veja com naixen i creixen abans que les sòcies i socis d'eixes mateixes comissions gaiateres que les donen forma les espenten pels carrers de Castelló fins a situar-les en el seu lloc.

Perqué cada gaiata té la seua pròpia ànima i per tant és diferent i especial, i les de Porta del Sol es caracteritzen, des de fa ja uns pocs anys, per la seua elegància i per ser molt del gust de la gent del carrer. I així volem seguir, conjuminant classicisme amb materials i elements innovadors. Enguany, els més joves es posen al capdavant de la tradició, sent Carlos Olaria l'artista del monument gaiater i Raquel Provinciale l'artífex de la gaiata infantil, tots dos amb l'ajuda de l'equip d'escorxador encapçalat per Miguel, sense la labor i l'esforç del qual seria impossible fer res.

Gràcies doncs a tothom: socis, comissió, col·laboradors…. Sense vosaltres res d'això hauria sigut possible. Ara ens toca gaudir al màxim, junts, d'estes Festes de la Magdalena 2025 i, en acabar, començar a preparar les de l'any que ve. Magdalena Vítol!!!

Digitus

Orgull de genealogia.
Tradició que connecta Castelló.

Les Festes de la MAGDALENA

les millors festes del món!

On els carrers bateguen,
allà ens trobem!!

Disseny i desenvolupament web - Branding - Xarxes Socials - Marketing digital

864 810 640
digitus.tv

PRESIDENT DE LA GENERALITAT VALENCIANA

Carlos Mazón i Guixot

El nostre poble s'ha enfrontat a la pitjor situació de la seua història recent, però com moltes altres vegades en el passat, tornarà a posar-se en peus. Després d'una de les pitjors catàstrofes naturals patides per Europa, amb fermesa i humilitat, hem emprés des de la Generalitat el camí de la reconstrucció econòmica i social, amb tots els nostres recursos i exigirem que totes les institucions s'impliquen també perquè avancem amb seguretat, sense deixar a ningú a un costat.

El poble valencià ha donat, una vegada més, una gran lliçó de solidaritat i continuarem treballant amb totes les persones, entitats i associacions per un futur més sostenible i resilient. Comptem amb molts suports, també amb el de les persones que impulsen les nostres celebracions més estimades, que han estat a l'altura i des del principi han aportat el seu esforç amb rapidesa i generositat. Vull agrair-vos, des d'ací, la vostra solidaritat i animar-vos a continuar avant.

Les Festes de la Magdalena de Castelló posen de manifest el caràcter de la ciutat, emprenedor, dinàmic i creatiu i també la voluntat clara de conservar i projectar cap al futur les tradicions que conformen la seua identitat pròpia. Els actes que cada any agermanen als carrers a milers de persones tenen una empremta popular innegable, i eixe esperit participatiu el trobem de manera molt especial en les gaiates.

En cada gaiata, moltes persones vos uniu per a treballar per la festa i fer que Castelló brille intensament en una nit única. Des de fa ja huitanta anys, la Gaiata 3 "Porta del Sol" ix al carrer en un dels actes més significatius de les Festes de la Magdalena. En aquest 2025 del 80é aniversari també l'acompanyareu i contemplareu el seu recorregut. Serà la culminació d'un gran esforç que heu realitzat durant mesos i que té en eixe moment la seua millor recompensa.

Des d'ací vull fer-vos arribar una salutació molt cordial a tota la gent que feu possible que la Gaiata 3 "Porta del Sol" continue mantenint la seua cita anual amb les Festes de la Magdalena, en companyia dels meus millors desitjos per al futur.

RTE.
LA VERMUTERIA
1858
(CASTELLÓN)
964 05 90 13
c/ Ruiz Zorrilla / Esquina Alloza
12001. Castellón
www.lavermuteria1858.com

PRESIDENTA DE LA DIPUTACIÓ DE CASTELLÓ

Marta Barrachina i Mateu

Un any més les il·lusions de milers de persones que donen vida a les festes de la Magdalena es posen en marxa. Amb l'esclat de llum i color comença l'alegria de tota una ciutat, l'emoció de tots vosaltres, els membres de la Gaiata 3 "Porta del Sol", i la impagable il·lusió de les madrines, Sara i Carmen, que aquest any 2025 tindran la responsabilitat i l'honor de portar ben alt el nom de la seua gaiata i el de la seua ciutat allà on vagen.

Vos queden per davant moltes experiències que viure i compartir juntes. El 2025 serà un any molt especial per a vosaltres. Al costat del vostre president, Vicente, la vostra família i els vostres amics de la gaiata viureu la festa d'una manera especial, que mai oblidàreu. Creareu de cada dia, un record inesborrable. i més encara per ser l'any del 80é aniversari.

La Magdalena és una setmana intensa, caracteritzada pel seu ambient únic, on cada racó de la ciutat de Castelló ressona amb la història d'aquells que vos van precedir i és responsabilitat de tots els ciutadans cuidar eixa herència amb respecte, carinyo i admiració, ja que mantindre viva la flama de les nostres tradicions no sols enforteix el nostre sentit de pertinença, sinó que també consolida la diversitat que fa enorme la ciutat de Castelló i la nostra província.

Perquè una festa és la seua gent i la Magdalena sou vosaltres, les gaiates, els que esteu darrere, dia a dia, amb el vostre esforç, per ultimar cada detall, per a idear noves propostes i fer més gran la gaiata. Un gran treball que es veu recompensat en la gratificació de la gent del sector.

A la Gaiata 3, coneguda per totes i tots com "Porta del Sol", podeu estar orgullosos de la gran família que heu format tots junts. Ara vos toca gaudir i viure les festes de la Magdalena amb la mateixa il·lusió i les mateixes ganes amb les quals habeu preparat cada acte fins a arribar a aquesta gran celebració.

Gràcies per continuar fent que Castelló tinga unes meravelloses festes.

SALUTACIÓ

Tenim tot el que necessites a preus sorprenents

Vine a visitar-nos

Ens trobaràs a
Carrer Onda, 26, cantó amb
carrer Torrelasal.
També pots contactar amb nosaltres al:

606 193 251

ALCALDESSA DE CASTELLÓ

Begoña Carrasco i García

Gaiata 3, huit dècades de dedicació

El sector de la Gaiata 3, Porta del Sol, complix 80 anys d'existència i defensa de les nostres tradicions en un dels seus millors moments. La meua més sincera enhorabona per esta celebració que ha de fer-vos sentir molt orgullosos, jo ho estic de vosaltres, i us puc assegurar que sou un exemple per a tot el món de la festa.

Han sigut huit dècades repletes de compromís veïnal i d'il·lusió festera, un dels millors exemples de ciutat viva que conec. La vostra privilegiada ubicació, a l'epicentre de la capital de la Plana, us ha convertit en una de les zones més visitades durant la celebració de les nostres festes fundacionals. En realitat durant tot l'any, perquè és durant els 12 mesos del calendari que els vostres veïns treballen per a fer realitat els seus somnis, fet que coneixen a la perfecció els quasi 100 membres de la comissió que encapçala Vicente Provinciale, el vostre president, i les vostres madrines Sara Sánchez i Carmen Vicente, les millors ambaixadores d'un sentiment anomenat Porta del Sol.

Va ser a finals del passat mes d'octubre quan vau fer viatjar a tot el Palau de la Festa fins a l'època del rei Barbut i Tombatossals, a la seua Cova de les Meravelles, sense oblidar els nostres referents emocionals des del Penyagolosa fins a les Columbretes. Una vegada més, la Gaiata 3 va tornar a demostrar que el seu orgull de genealogia és innegociable i que, mentres existisca un veïnat com el vostre, queden festes i sector per a anys. Eixa nit vam aprendre que els quatre elements estan de la nostra part i que foc, aire, aigua i terra són també còmplices de la nostra història i de les nostres tradicions. Per això, les nostres festes guanyen cada any en participació i difusió nacional i internacional, perquè no hi ha cap força de la naturalesa que puga detindre la nostra passió.

Escolteu el compte arrere i el pas inexorable de les hores? Tic-tac, tic-tac... cada vegada queda menys per al tercer diumenge de Quaresma i perquè "un poble sencer traga l'amor de pena". Arribat és el moment que este llibret es convertisca en un full de ruta i consulta de totes les activitats que la Gaiata 3 ha preparat per a les Festes de la Magdalena 2025. Que estic segura que en són moltes i variades. El que tots tenim clar és que, una vegada més, no deuen haver estalviat en esforços ni en il·lusions, solament així s'aconseguixen huit dècades de compromís fester. Us reitere l'enhorabona inicial, gaudiu de les festes com només vosaltres sabeu fer i ens veiem en el cor de la ciutat de Castelló.

Bones festes de la Magdalena i feliç aniversari!

SALUTACIÓ

CLINIC@UDIO

CENTRO AUDITIVO

Estudi complet de l'audició

Assessorament auditiu

Venda i adaptació d'audiòfons

Prevenció de pèrdua auditiva

Prova d'audiòfons GRATUÏTA

El teu centre auditiu al centre de Castelló

C/Enmedio, 34

697 355 172

REGIDORA DE FESTES I PRESIDENTA DEL PATRONAT MUNICIPAL DE FESTES DE CASTELLÓ

Noelia Selma i Andreu

Estimats membres de la Comissió de la Gaiata 3 "Porta del Sol" i veïns del sector:

Dirigir-me a vosaltres en vespres de la Magdalena és un dels deures més fàcils de complir, ja que em dona l'oportunitat d'expressar-vos, d'una forma directa i sincera, l'admiració que mereix el treball que realitzeu al llarg de tot l'any i el profund agraïment que eixe compromís desinteressat genera. Les festes de la Magdalena són una ocasió única per a celebrar les nostres arrels i tradicions, i la vostra participació és clau per a mantindre viva l'essència de la nostra cultura i de la nostra història.

El sector de Porta del Sol, el nom del qual evoca l'entrada de la llum i l'esperança, encarna el cor de la nostra ciutat i un dels escenaris més importants del nostre dia a dia. De la mateixa manera, arribades les festes, també juga un paper fonamental, com bé sabeu els membres de la comissió i els veïns del sector, que feu gala de la calidesa i hospitalitat de la nostra gent.

Reitere el meu més sincer agraïment pel vostre esforç, dedicació i entusiasme. De la vostra creativitat ha sorgit el monument gaiater que representarà el sector durant les festes de 2025 i que, estic segura, brillarà amb llum pròpia, omplint d'alegria i color els nostres carrers.

Per acabar, vull animar-vos a continuar treballant amb la mateixa passió i entrega, però també a gaudir de cada moment d'aquestes festes que tant signifiquen per a nosaltres. Que la Magdalena de 2025 siga un èxit rotund i que tots puguem compartir la màgia i l'esperit de les nostres tradicions.

SALUTACIÓ

REINA DE LES FESTES DE CASTELLO

Paula Torres i Claramonte

Estimats amics i amigues de la Gaiata 3 “Porta del Sol”;

Ja ha arribat la nostra estimada setmana de festes! Els carrers de Castelló s’omplin de llum, música i alegria, preparats per a viure la màgia de la Magdalena. Enguany, tinc l’honor de dirigir-vos aquestes paraules com a Reina de les Festes, i em sent molt afortunada de formar part d’aquesta gran família festera. És emocionant veure com, any rere any, continueu dedicant temps, esforç i il·lusió per mantindre viva la nostra tradició.

La Gaiata 3 sempre ha sigut un exemple de compromís i germanor. Gràcies a cadascun de vosaltres, la festa creix i es manté viva, i per això vos anime a seguir treballant amb eixa energia i entusiasme que vos caracteritza. Que aquesta Magdalena estiga plena de moments inoblidables, de rialles i d’alegria compartida amb la gent que estimem.

Us desitge unes festes plenes de màgia i felicitat.

Amb tot el meu afecte,Paula.

SALUTACIÓ

REINA INFANTIL DE LES FESTES DE CASTELLÓ

Carla Ibáñez i Fabra

Amics i veïns de Porta del Sol:

Vull aprofitar l'oportunitat que em brindeu per a, des d'estes línies del vostre llibret, mostrar-vos el meu orgull i gratitud per mantindre la llum de les nostres tradicions i els nostres costums amb gran dedicació, així com a través dels vostres representants que amb la seua simpatia i lliurament fan que el vostre sector, enclavament de la nostra ciutat, mantinga la seua essència transmetent als més xicotets la història que ens unix com a poble.

És per això que us anime a participar i gaudir, a eixir als carrers en la nostra setmana gran i respirar l'orgull de sentir- se "de soca" des de ben xicotets.

Galart
Fotógrafos
Festes de Castelló
Magdalena 2025
Reina Infantil

SALUTACIÓ

DAMA DE LA CIUTAT

Marta Olaria i Blanch

Benvolguda comissió, amics, amigues i veïnat de Porta del Sol:

És tot un honor i privilegi per a mi, dirigir-vos aquestes paraules com a Dama de la Ciutat en aquesta Magdalena 2025.

Enguany esta sent molt especial per a mi. Estic vivint una meravellosa experiència que mai haguera cregut possible, ni tan sols m'havia atrevit a somniar-la de veres de tan inassolible que em semblava. I sé que res de tot això s'haguera fet realitat sense el vostre suport incondicional i l'estima que sempre em mostreu.

La nostra setmana gran ja està molt a prop, és per això que us desitge que aquestes festes magdaleneres siguen encara millors que les anteriors, perquè sé el molt d'esforç i la gran il·lusió que s'amaguen darrere tota la festa organitzada al sector, sobre tot amb els nostres monuments gaiaters, que de nou tornaran a lluir magnífics per a tothom, d'això no tinc cap dubte.

Vos convide a viure-les amb intensitat, a gaudir de cadascun dels actes i a sentir l'essència castellonera en cada carrer i cada plaça de la nostra ciutat plena de llum, de tradicions, de música i de pólvora per tot arreu.

Sara i Carmen, els meus millors desitjos per a aquestes festes que sentireu més emotivament que mai com Madrines de la nostra estimada gaiata.

Gaudiu al màxim de la millor i més esperada setmana de tot l'any i de les que són, de veres, les millors festes del món.

Amb estima, Marta

SALUTACIÓ

DAMA DE LA CIUTAT INFANTIL

Nayla Lissethe Sos i Briones

Estimats amics de la Gaiata 3 i veïns del sector:

Amb gran alegria i emoció, m'adreço a tots vosaltres a través d'aquest llibret, amb el qual la Gaiata 3 es vesteix de gala per a celebrar les Festes de la Magdalena 2025.

Com a Dama de la Ciutat Infantil, és un honor poder compartir amb tots vosaltres aquesta experiència tan única, plena de tradició, música, colors i, sobretot, d'un amor immens per la nostra terra i les nostres costums, acompanyada a més per Marta com a Dama de la Ciutat.

La Magdalena no és només un temps de festa, sinó també d'unió, d'encontre entre generacions i de reviure la nostra identitat. És un moment en què tots, des dels més menuts fins als més grans, ens sentim part d'alguna cosa molt gran: una ciutat vibrant, plena d'història i d'esperança.

A través d'aquestes festes, les millors festes del món, rendim homenatge a les nostres arrels, a les nostres tradicions, però també a la frescor i vitalitat de la joventut, que es materialitza en cadascun de nosaltres, en cada somriure, en cada pas de ball, en cada gest d'estimació.

Vull agrair especialment a tots els membres de la Comissió que fan possible que aquesta festa continue viva en el cor de Castelló, a més de saludar els meus companys, els festers, les famílies del sector i a tots aquells que, any rere any, participen amb tanta il·lusió en els actes de la Gaiata 3. ¡Junts, mantenim viva l'essència de la Magdalena!

Us convide a gaudir de cada instant d'aquestes festes, a viure-les amb intensitat i a compartir l'alegria que ens caracteritza com a ciutat.

¡Que la màgia de la Magdalena ens envolte i ens faça sentir més units que mai!

Amb tot el meu carinyo,

Nayla

SALUTACIÓ

C.C. SALERA L.B49 CTRA. N-340, KM. 64 - 964 293 552
MAJOR, 22 · 964 740 111
ENMIG, 46 · 964 232 522
PASSEIG UNIVERSITAT, 29 · 964 043 800
CASTELLÓ

P/PERE CORNELL, 6 · 964 743 653
ALMASSORA

AVDA. CASTELLÓ, 24 · 964 094 234
BENICÀSSIM

LA TANDA, 25 · 964 740 430
BORRIANA

AVDA, MONTENDRE, 3 · 964 743 212
ONDA

MAJOR S. JAUME, 12 · 964 520 382
VILA-REAL

multiópticas

PRESIDENT DE LA FEDERACIÓ GESTORA DE GAIATES

José A. Lleó i Rubio

Un any més, aprofite aquest racó del vostre llibret, per agrair com a president de la Federació Gestora de gaiates el treball i esforç de totes i cadascuna de les persones que formen part d'aquesta comissió de la gaiata 3 "Porta del Sol" . Agraïment que faig extensiu a tot el sector, socis, comerços i col.laboradors ja que soy fonamentals per a continuar en la nostra llavor dins de la Festa.

També aprofite per a demandar que continueu amb les mateixes ganes e il.lusió, que continueu treballant per engrandir mes si cap les nostres festes, per Fer que la gaiata continúe sent el nostre millor pregó.

Desde la Gestora de Gaiates continuarem treballant per a conseguir lo millor per al nostre colectiu, sempre al vostre costat.

A Sara, Carmen i Vicente donar-vos l'enhorabona per com representeu al vostre sector, puix sou els en carregats de portar la imatge de la vostra gaiata a cada racó que visiteu, també agrair a les vostres famílies ja que elles vos han inculcat l'amor per les nostres festes i tradicions.

Per a acomiadar-me tan sols demanar-vos que gaudiu d'aquestes properes festes , unes festes on la llum de la nostra gaiata ens guiarà per a qué no oblidem els nostres arrels.

Vítol!!

SALUTACIÓ

GESTORA DE GAIATES

ARTICLES

01 HISTÒRIA. CIENCIA I MITOLOGIA DELS QUATRE ELEMENTS. LA DIVINITZACIÓ DE LES FORCES DE LA NATURALESA

02 TERRA +AIGUA+AIRE+FOC=CERÀMICA

03 TOMBATOSSALS, MITE DEL POBLE DE CASTELLÓ

04 DESCOBRINT ELS QUATRE ELEMENTS: JOCS I EXPERIMENTS PER A EDUCACIÓ INFANTIL

05 LA CAIXA DELS QUATRE ELEMENTS; UN VIATJE PER LA MAGDALENA (CONTE INFANTIL)

06 PENYAGOLOSA, HISTÒRIES I LLEGENDES

07 MUNTANYES EMBLEMÀTIQUES DE CASTELLÓ

08 LA TERRA I EL PROBLEMA DE LA DESERTIFICACIÓ

09 L'AIGUA, ELEMENT FONAMENTAL PER A LA VIDA O ELEMENT DESTRUCTOR

10 LA CONTAMINACIÓ DE L'AIGUA, UNA CRISI MUNDIAL CREIXENT

11 LA CULTURA DE L'AIGUA

12 VENTS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

13 CONTAMINACIÓ DE L'AIRE: TIPUS I CAUSES

14 EL MURMURI DELS MOLINS, UN CANT DE VIDA A CASTELLÓ

15 INCENDIS FORESTALS

16 EL CULTE AL FOC COM A ELEMENT PURIFICADOR

17 PIROTÈCNIA VALENCIANA: LA CULTURA DEL FOC

18 LA NOSTRA GAIATA I LES NOSTRES FESTES JA SÓN OCTOGENÀRIES

19 ARTICLE DE CONCURS: LA ROMERIA DE LES CANYES: HISTÒRIA, TRADICIÓ, CURIOSITATS I ANÈCDOTES

TERRA + AIGUA + AIRE + FOC = CERÀMICA

Fang fet amb terra, modelat amb aigua, assecat a l'aire i al Sol, cuit en una foguera…

Així es van fer, fa molt, molt de temps, les primeres peces de ceràmica, el material artificial més antic de la història. Però des que es va descobrir la ceràmica fins que els grecs la van nomenar amb el nom que actualment coneixem, molt de fang va ser pastat, modelatge i bullit.

Com a curiositat, les primeres peces de ceràmica trobades en la història de la humanitat, datades entre el 29.000 i 25.000 a.c., no van ser ni bols ni atuells, sinó xicotetes figures de cossos femenins en les quals es ressaltaven els atributs sexuals. Només parlant de la Prehistòria i de les cultures primitives, les possibilitats artístiques de la ceràmica són infinites: van provar amb diferents tipus de fangs, van decorar la superfície de les peces amb incisions i impressions del que la naturalesa del lloc els poguera oferir (petxines, per exemple), van polir la superfície amb cudols, tancant així el porus del fang i obtenint una particular lluentor alhora que creaven el primer impermeabilitzat, i van jugar amb les formes.

No podem oblidar que parlar de la història de la ceràmica és fer-ho també de les dones i els homes que ens van precedir, de les seues cultures i costums, i d'uns orígens tan antics i bàsics com el pa. Ceràmica i pa. Tots dos compartixen increïbles similituds, com que en tots dos processos d'elaboració, abans de la cocció, es pasta una matèria que combina l'aigua amb una pols, terra o farina; o que tots dos elements mantinguen tan íntima relació amb l'aigua i el foc, i hagen sigut presents en la vida quotidiana de l'ésser humà des de temps ancestrals; o que a més, tots dos tenen la condició de l'atemporal i el primigeni, un com a aliment i l'altre com a utensili que s'afona en les arrels de l'existència humana.

LA NOSTRA MOLT ESTIMADA CERÀMICA I ELS SEUS ELEMENTS

Si hi ha una cosa per la qual el poble de Castelló al llarg dels anys ha pogut enarborar, construir i portar per bandera és, sens dubte, el sentiment d'orgull cap el seu constant i dur treball diari. Un esforç mitjançant el qual homes i dones van anar creant i desenrotllant unes labors que van tindre el seu origen en la nostra pròpia terra en forma d'arrossars, tarongers de la nostra Plana o, fins i tot, el nostre raïm Moscatell, que tant de plaer en boca ens ha donat al llarg del temps a tota la societat.

I és gràcies a eixa mateixa terra, roja, humida, suau al tacte, amb unes certes aromes cítriques o a fusta, on eixe dur treball va evolucionar, transformant-se en una incipient indústria anomenada ceràmica, nom l'origen del qual cal situar-ho en l'Antiga Grècia.

ARTICLE 02

Enrrere van quedar eixes dures faenes de camp amb mans clivellades per l'aigua i el fred, pells atrotinades pel sol o tallades en les llargues jornades de recol·lecció. Aquesta terra va passar de ser sostingues, aliment i suport per als nostres camps a ser també base i fonament imprescindible per als nostres tallers ceràmics. La seua textura, la seua capacitat de poder ser modelada sense clivellar-se, el seu perfecte color vermellós, que tant ens recorda a les nostres tan característiques muntanyes (com les Agulles), van situar a esta terra argilenca en el focus del qual seria, després dels anys, un molt avançat sector. D'aquesta manera, eixe element va ser la base del desenrotllament d'estos xicotets tallers en la qual és hui la nostra indústria castellonenca.

Al seu torn, eixa mateixa aigua que banyava les mans atrotinades d'aquelles persones recol·lectores d'arròs en la Marjalería, va començar també a formar part de la incipient indústria de Castelló. En ella, els artesans banyaven l'argila, modelant-la amb cura i donant-li eixa textura llisa, suau al tacte i sense imperfeccions. Es creaven, així, formes tan inigualables com les olles, en les quals es coïa a foc lent en el llar la saborosa Olleta de la Plana, o càntirs que refredaven l'aigua en els tallers i en el camp, o els cànters, tan utilitzats per a emmagatzemar les nostres olives i l'oli que es produïa en les almàsseres de la zona dels Ports i Maestrat.

Si tan important ha sigut i és la mescla perfecta i íntima entre la nostra terra i l'aigua, no hem d'oblidar-nos de l'element que feia assecar al costat del sol les peces elaborades amb manyaga en el taller, l'aire. Aire impregnat d'essències al llarg de tot el seu recorregut: a tarongina dels nostres tarongers florits, a sal i a mar Mediterrània i, fins i tot, aroma a la terra humida del Desert de les Palmes. Totes les peces, depositades una a una als patis dels tallers, s'impregnaven d'eixes olors tan nostres, assecant-se alhora al sol i preparant-se per al final del seu recorregut.

Així doncs, les peces seques i amb aparença de fragilitat havien d'acabar el seu camí per a endurir-se, i donar-los la força i consistència pròpies de la ceràmica. Un creatiu viatge que finalitzava en el foc. El mateix foc que encendrien per a elaborar les saboroses paelles en els molts masets de Castelló, o per a suportar les gèlides temperatures a les muntanyes de l'Alt Maestrat i Alt Millars. El foc, l'últim element, i

tan essencial com els altres per a acabar de formar la nostra característica ceràmica. Les altes temperatures atribuïen a eixos objectes secs pastats en el taller amb paciència la incandescència necessària per a atorgar-los la consistència desitjada. Així, el procés havia arribat a la seua fi i bols i atuells ja estaven preparats per a l'ús quotidià, la decoració o qualsevol altra finalitat.

Sens dubte, és la nostra responsabilitat i comesa conservar el gran llegat que ens van deixar els innombrables tallers ceràmics i les moltes dones i els homes que han treballat en ells. És el nostre deure com a societat preservar el llarg recorregut dels nostres objectes ceràmics, elaborats per la unió i conjunció d'elements tan dispars i alhora complementaris: terra, aigua, aire i foc. I continuar la seua història.

D'esta manera, l'orgull pel treball artesanal i la creativitat que els nostres avantpassats ens van llegar continuarà al llarg de molts segles més…

Beatriz Adell Garzón
Professora Departament de Ceràmica
IES El Caminàs (Castelló)

Parlar de la mitologia de Castelló és inevitable en qualsevol context però és especialment rellevant fer-ho en este llibret per la seua temàtica entorn dels quatre elements. Encara que la major part d'estos personatges mitològics estan relacionats amb la terra, hi ha una clara connexió també amb els altres tres: Bufanúvols representa a l'aire, l'aigua és present en eixe mar Mediterràni on viuen part de les seues aventures i en el seu contacte amb les sirenes, i el foc a les illes Columbretes, pel seu origen volcànic, a les quals arriben els nostres protagonistes en les seues aventures.

TOMBATOSSALS, MITE DEL POBLE DE CASTELLÓ

El país que no tinga llegendes, va dir un poeta, està condemnat a morir de fred, com si patís una manca de caliu social, però si un poble no tingués llegendes tindria una cultura en vies d'extinció. Per això cal dir que el País Valencià és també pàtria de llegendes i de mites. Algú podria pensar que, en les comarques de costa, el sol, el sa realisme de la gent, els aires de la mar i la ironia sorneguera del poble es presten poc al mite i a la llegenda. Però això no és així, encara que vivim en una societat de consum, industrial, tecnocràtica, esmaperduda i a estones greument mancada d'humanitat i plena d'abstraccions. L'ésser humà ha d'omplir forçosament els seus buits amb nous mites, per superficials o falsos que aquestos semblen.

L'home i la societat necessiten els mites perquè encarnen les més fortes tendències d'un poble, d'una classe social, tendències l'esperit de les quals es manifesta de forma instintiva en totes les circumstàncies de la vida. Tots en major o menor mesura estem immersos, per naturalesa, en una atmosfera mítica. Ens ho diu l'escriptor castellonenc Josep Pascual Tirado, l'autor de la versió literària del gran mite de Castelló, al «Proemi» de la seua novel·la *Tombatossals*:

En tots los temps, races i imperis, des de que lo món és món, brollaren del sentiment i la fantasia dels hòmens fantàstics personatges, representacions de tot lo que a l'home preocupa i assombra i el mou a supondre encarnacions de pur simbolisme a qui penjar tota acció meravellosa.

Puix així també lo nostre poble té les seues descomunals criatures, a qui ningú ha vist, però de les que ha sentit dir, i no sap de son principi, perquè se les ha trobat a puntes penes lo coneiximent ha brollat en l'ànima: en lo bres!, en los braços de la mare!

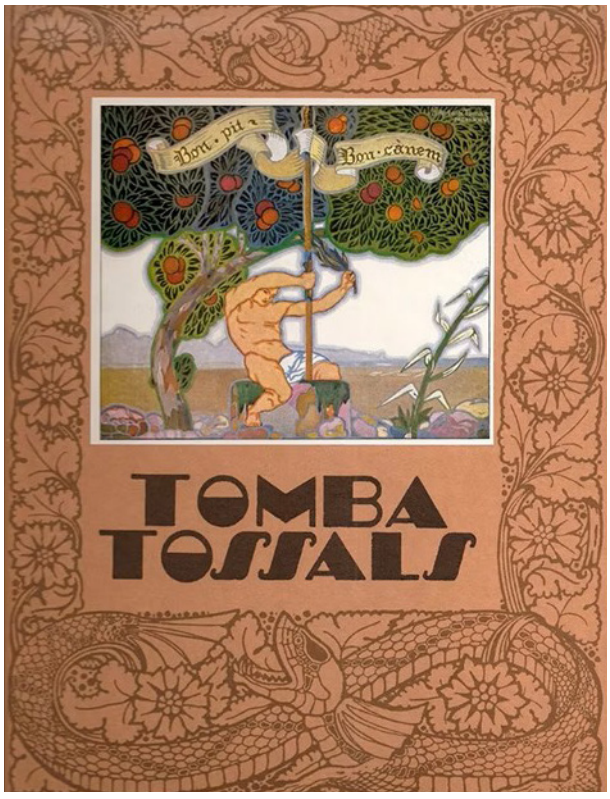

Castelló també té el seu mite, la personificació del geni tutelar de la terra de la Plana, un galifant fill de Tossal Gros i de Penyeta Roja, nat a la pedregosa terra de la partida del Bovalar. Hom diu que aquell estrenu heroi enderrocava tossals, anivellava terres, embassava les aigües del riu Millars, per fer més pròdiga, més feraç, més habitable una rodalada de palmerar erm, on només campaven serps i rabosots. Tombatossals era el nom del gegant originari de la muntanya, i al davant tenia l'antítesi d'ell mateix, la Plana.

Tombatossals no feia prodigis sol, tenia la seua conlloga, formada per Arrancapins i Tragapinyols, com si diguérem la força, l'esforç, la capacitat humana; Cagueme, l'apocat voluntariós que fa el que pot, com un milhòmens que galleja tothora del seu coratge però és el més temoruc; i Bufanúvols, el que tot ho sap i res entén, que pronostica i no mai encerta. Però també hi trobem significatius personatges secundaris. Carracuca, el que sempre està torbat, es perd tothora, fracassa en tot i té eixida de cavall desbarrat i paró de burra coixa; Governasetcases, que en tot es fica i tot ho vol apanyar, i no sap apanyar sa casa, el manegueta; l'agüelo Masses, el vell de mal geni, que els xiquets envien a picar salses, perquè ja per a una altra cosa no aprofita; Nas de Rei, el nassut, a qui tot el món penja el cresol dels fets, quan no sap a qui penjar-lo o no vol assenyalar-lo clarament. A més d'aquestos, que l'autor anomena en el proemi, encara hi ha molts més personatges, com ara el rei Barbut, la serena de la mar, Garxolí del Senillar, la infanta i tants altres.

Es tracta de figures extrapolables de la vida de la ciutat d'abans, d'ara i de sempre, figures ben conegudes entre nosaltres i dignes d'un bon estudi simbòlic. Agafats de les històries i llegendes transmeses pel poble, aquells personatges foren recreats graciosament per aquell llaurador lletraferit, per Josep Pascual Tirado, i a través d'ells volgué donar a les terres de Castelló llegendes, fantasia i humor del bo. Perquè el *Tombatossals*, publicat el 1930, és això: explicar la terra que xafem, el paisatge que veiem, comprendre la nostra idiosincràsia com a poble, saber els defectes i virtuts com a co-

ARTICLE 03

munitat social, i tot captat des de l'irracional, per la fantasia, perquè eixa és l'altra cara de la realitat del món en què vivim. Com se sol dir, per la boja de la casa, és a dir per la imaginació, fugim de la història, de la geologia, de les dades matemàtiques. En un altre temps Josep Pascual Tirado hauria compost un poema èpic burlesc, perquè el llibre és poesia èpica, però l'autor va escriure en prosa per a fer-lo més assequible al lector actual.

El relat mític de què parlem té un vessant tremendament popular. És el poble el que li donà vida, és la imaginació del poble la que va crear la llegenda, força vivent i activa que com tot mite ennobleix l'origen de la ciutat, posà l'ou nial del gegant, va donar-li un nom de gran sonoritat com ara Tombatossals, el va fer moure, l'animà decidit i grandàs. I cada generació el rodejà més i més de companys de la mateixa tipologia, va infondre esperit i força a aquesta terra i els feren símbols de l'antiquíssim regne del rei Barbut, on aquell senyor del Castell Vell administrava un territori que era com la fidel personificació de l'esperit de l'antic Castelló.

El mite transformat en literatura per Pascual Tirado se li escapà de les mans, el va desbordar. Sempre ho direm, cal tornar als orígens, partir de la història per anar més enllà. Tombatossals es presenta com a creador de l'horta de la Plana, l'ànima de Castelló, feliç conreador del Pinar i fundador del port del Grau, marmessor dels fills del rei Barbut, dels nostres avantpassats anomenats Tahor i Casse. Ho compreneu? Si llegim al revés serien Horta i Secà, dos personatges simbòlics més.

I Tombatossals també és el creador de l'orde de Sant Cristòfol, el nostre patró, sota el gonfaró del qual es conqueriren les illes. Pascual Tirado intenta una bella etimologia del nom de les nostres illes, això sí és un intent purament literari, sense realitat lingüística. I així es narra com aquells monterols enmig de la mar van ser albirats pel mariner d'un navili de l'expedició, amb el crit «Se columbren! Se columbren!», i així foren batejades com a Columbretes.

Al Tombatossals trobem les partides del terme de Castelló, el folklore, els topònims, els lloc més estimats pel llaurador, muntanyes, rius, paratges, ermites, tot vinculat als orígens del nostre poble per la fantasia, per la imaginació.

I el mite no pot morir, perquè les seues arrels estan afermades a la terra i a la mateixa naturalesa de l'home. Per això, malgrat viure en una societat fortament dessacralitzada, no volem que el Tombatossals deixe de ser un referent. Volem que torne i que continue fent de les seues en aquestes terres planes, en les quals nasqué i treballà per a fer-les més boniques, més misterioses. Que sempre siga el seu braç i el seu esperit els ferms i gloriosos puntals de la nostra terra, d'aquest Castelló nostre, rovell de l'ou del nostre món.

I conclourem recordant el paràgraf final de l'obra de Josep Pascual Tirado: «I que eixe esperit siga en nosaltres, que el seu exemple ens anime, que mai ens abandone mentres quede un morteràs en los fonaments del nostre benamat poble. I la pau de Déu en nosaltres. Amén».

Josep Miquel Francés i Manuel Carceller

PEUS DE FOTO:
1. Portada de Tombatossals. Il·lustració de Bernat Artola Tomàs.
2. «La cort del rei Barbut». Dibuix de Francesc Pérez Dolz.
3. «Bufanúvols i Cagueme davant la cova de les Meravelles». Dibuix de Francesc Pérez Dolz.
4. Seguici de l'homenatge a Tombatossals, amb el penó de la Conquesta i el gomfaró de l'orde de Sant Cristòfol. 4-10-1982. Foto: Vicent Traver, Wamba.

DESCOBRINT ELS QUATRE ELEMENTS: JOCS I EXPERIMENTS PER A EDUCACIÓ INFANTIL

Els xiquets i les xiquetes d'educació infantil són una font inesgotable on abocar coneixements que els ajuden a construir i entendre el món que tenen al voltant. Un dels punts més importants que han de conéixer són els quatre elements que engloben pràcticament la vida en el món i ens fa sobreviure, és a dir, l'aigua, la terra, el foc i l'aire.

Cal tindre en compte en tot moment que hem d'adaptar-nos a l'edat dels xicotets i xicotetes i explicar-ho de manera que el puguen comprendre. En estes etapes, el millor és explicar-ho mitjançant el joc simbòlic, ja que és la metodologia més eficient per a fer-los comprendre el que passa al seu voltant.

Les següents activitats us poden servir per a explicar als vostres infants aquests quatre elements:

"MINI HIVERNACLE"

Agafem una botella de plàstic i la partim per la mitat. Omplim el fons de la botella amb terra per a plantes i després traspassem una planta dins d'aquesta botella. Aplanem la terra perquè la planta estiga ben col·locada i li ruixem un poc d'aigua. Una vegada fet això, es torna a col·locar la part de dalt de la botella i es mou cap a un lloc on li done el sol. No passarà molt de temps fins que el cicle de l'aigua comence a aparéixer davant els ulls dels xiquets i xiquetes i comprenguen la importància de l'aigua per a la supervivència de la planta.

LA MÀGIA DEL FOC

S'agafen uns quatre o cinc rotllos de cartó i es dibuixen les osques que tenen les fustes. Una vegada realitzat, s'agafa paper de seda roig, groc i taronja i es construïxen unes quantes flames que simbolitzen el foc d'una fogata. Acabats els dos elements, es peguen les flames als rotllos de cartó, construint finalment la fogata.

Amb un pal de fusta i un tros de cotó també podem recrear que estem cuinant alguna cosa en la foguera. Amb això, els xiquets i xiquetes comprendran la importància del foc per a alimentar-nos.

EL JARDÍ DE LES LLENTILLES

S'agafa una caixa i es fan uns pocs forats en la part de baix. La part de dalt de la caixa es col·loca davall perquè faça de subjecció. Després, s'emplena la caixa amb terra i es col·loquen llentilles. Una vegada fet, es rega i es deixa en el sol. El xiquet o xiqueta haurà de regar diàriament la planta i, en pocs dies, podrà comprovar que la llentilla ha crescut i s'està transformant en una planta. Amb esta activitat l'infant podrà observar que la terra és essencial per a donar vida.

L'AIRE QUE RESPIRE

S'agafa una botella, uns globus i una palleta. En la palleta, pega dos globus en la part inferior usant cinta adhesiva. Col·loquem els globus dins de la botella, deixant una part de la palleta per fora. Tallem el cul de la botella i col·loquem en el seu lloc un globus gran tallant el seu filtre perquè càpia. El xicotet o xicoteta haurà d'usar el globus gran com a diafragma. Si agafa el globus i l'estira cap a fora inhalarà i els globus s'unflaran, si deixa d'estirar exhalarà i s'anirà l'aire. Amb esta activitat l'infant comprendrà la importància de l'aire per a la nostra respiració.

Jenny Capdevila
Mestra d'educació Infantil

ARTICLE 04

LA CAIXA DELS QUATRE ELEMENTS: UN VIATGE PER LA MAGDALENA

Llum era una xiqueta de set anys que li encantava passar temps amb el seu avi. Ell sempre li ensenyava les meravelles de la seua ciutat, Castelló de la Plana, i tots els dies aprenia una cosa nova sobre ella. Just eixa setmana havien començat les festes de la Magdalena i s'alçava cada dia ansiosa per saber què anava a aprendre eixe dia.

En eixe moment el seu avi li estava nuant el mocador blau i blanc al voltant del seu coll. Una vegada fet, li va llevar les arrugues de la seua brusa negra i li va somriure.

—Llum, hui anirem a la Romeria. El que aprendrem durant el dia es guardarà en esta caixa —l'avi li va tendir una caixa de fusta amb unes filigranes precioses al seu voltant

—. Tens la missió de guardar ací dins qualsevol cosa que sentes que representa la Magdalena en forma d'aire, foc, aigua i terra.

—Com faré això?

—Tu deixa't portar i ja veuràs que ho trobes abans del que penses.

L'avi era molt savi, així que Llum no va pensar en cap moment a portar-li la contrària. El matí la van passar caminant entre totes les persones que gaudien de la pujada a la Magdalena entre somriures, gentada i festivitat.

Quan van arribar al cim, Llum i el seu avi van parar a menjar alguna cosa i a recuperar forces, ja que encara els quedava la baixada. Quan es van asseure damunt d'un tocó que van trobar solitari a Llum se li va il·luminar la mirada.

—Avi! He trobat el primer que ficaré en la caixeta —la xiqueta s'acatxe i s'omplí les mans de terra—Això servix, no?

—Clar. La terra ens mostra el camí, el construïx i gràcies a això hem aconseguit arribar fins a la Magdalena —la xiqueta va somriure amb il·lusió i va ficar l'arena en una de les capsetes xicotetes que hi havia dins de la caixa.

Una vegada menjats i amb l'energia novament recuperada, van emprendre la seua marxa cap a la ciutat. La baixada va ser més tranquil·la i pausada, no hi havia tanta gent i l'aldarull era menor que en la pujada.

Un xiquet va passar corrent per al costat d'ells amb una contagiosa alegria i una bengala de color verd presa de la seua mà, deixant un centelleig de fum al seu pas.

—Avi, això podria ser el foc? —va assenyalar la bengala que portava el xiquet entre la mà.

—Sí. Per a prendre necessita foc i la pirotècnia és molt representativa de les nostres festes i de la nostra ciutat.

En la primera tenda que van veure es van parar per a comprar un paquet de bengales roges i un encenedor per a prendre la flama. Quan ho van tindre, Llum va prendre una i va ficar la resta dins de la caixa.

Quan van arribar a casa van descansar una estona fins que va arribar l'hora d'anar a veure la Desfilada de Gaiatas. Ja era pràcticament de nit i bastant tard per a ells, però es van col·locar en ple carrer Rei Don Jaume per a veure com col·locaven les Gaiatas per a preparar-les per a l'endemà que seria la Encesa.

No van tardar a veure-les arribar. Llum es va quedar presa d'una d'elles, ja que s'alçava gegant fins al cel però dels seus braços queien delicades gotes d'aigua que es trencaven en tocar un balde en forma de fanal que hi havia just davall.

—Ací està l'aigua, avi! Però d'ací no puc agafar-ho.

—Agafarem un poc d'una font pròxima que simbolitze la que cau de la gaiata. Les Gaiates són un "esclat de llum sense foc ni fum", però com veus també poden compondre's d'aigua. Molt original.

Els dos van caminar fins a arribar a una font pròxima, on la xiqueta va omplir una xicoteta ampolleta per a posar-la dins de la caixa.

—No sé on trobaré l'aire. No ho puc veure ni sentir, com ho agafaré?

—Jo crec que és el primer que has aconseguit.

—No, avi, això ha sigut la terra.

—L'aire que respirem no el veiem però el sentim. Sobretot en estes festes, on l'aire s'impregna de cultura, germanor, història, pertinença, unió i família. No ho sents? Es respira un aire diferent.

L'avi i Llum van passejar pels carrers il·luminats de Castelló replets de gent gaudint entre carpes i gaiates. Entre música i bon rotllo. L'avi tenia raó, Castelló es transforma en un lloc meravellós quan són les festes de la Magdalena.

—Avi, ha sigut un dia genial —Llum va abraçar al seu avi i es van anar, pensant que este dia quedaria en el record de tots dos per sempre.

Conte inèdit de Jenny Capdevila

ARTICLE 05

Paco -2
joyeria

Moher
joyeria

C/ Enmig, 39
Tel. 964 20 13 50
12001 Castelló

C/ Enmig, 24
Tel. 964 23 06 64
12001 Castelló

Vinalium
Castellón

- Especialistas en vino
- Amplio desarrollo de licores
- Surtido seleccionado de productos de Castellón

Calle Ruiz Zorrilla 31, Castellón
Teléfono: 964 21 90 65

+KUÑAS

CENTRE ESPECIALITZAT EN UNGLES SEMIPERMANENTS, D'ACRYGEL,
PEDICURES I DECORACIÓ A MÀ ALÇADA.

REALITZEM FORMACIONS I SOM PUNT DE VENDA
DE PRODUCTES DE QUALITAT MARCA MAJIDA.

POTS CONTACTAR-NOS
EN EL 674574768
I EN LA WEB MASKNAILS@GMAIL.COM.

TERRA

Per a molts és la base sobre la qual es construïxen tots els altres elements. Encara que l'element terra també forma part de la matèria física que ens envolta, es percep amb un significat més profund com la base de les nostres vides.

Els colors associats amb la terra són orgànics, minerals i terrosos; en la seua paleta trobem marrons, xocolates, teula, cremes, beiges, ocres, ivoris... Són tons que infonen benestar i estabilitat.

És l'element de la força. És símbol de fermesa, de resistència enfront dels canvis i les adversitats, d'estabilitat, tenacitat, paciència, cautela i seguretat. Com a font de manteniment i de civilització, la terra s'associa amb les arrels.

Per això les **MADRINES**, la **COMISSIÓ** i el conjunt de **SOCIS** de Porta del Sol, s'identifiquen amb este element com a fonament i arrelament de tot. Elles i ells són les arrels de la nostra gaiata i la nostra força per a seguir avant any rere any.

Llum i foc, a la teua mirada;
la força de la terra, en la teua forma de caminar;
el ball de l'aigua, trèmula,
clara i transparent, en el teu riure;
i un aire pur, amb aroma de tarongina,
t'envolta, com a suau brisa, i ens fa a tots sospirar.

Perquè tu, Sara,
bonica i castellonera,
eres foc i aigua, terra i aire,
per a tothom que, amb fortuna, et conega.
I, sobretot, per a aquesta gaiata tres,
que t'ha vist créixer i tant t'estima.

SARA SÁNCHEZ I OLIVARES

Madrina

©Tallerdimatge
3
GAIATA PORTA DEL SOL
2025
3

Fils

INDUMENTÀRIA REGIONAL
ARREGLAMENTS I CONFECCIÓ
TALLER DE COSTURA

C/ ONDA 28, 12006 - CASTELLÓ DE LA PLANA

655 253 410 - 651 672 481

@FILSCONFECCIO

filsconfeccio@gmail.com

FILS Confecció

el primer mosset

Horari:
dilluns a divendres de 6:00 a 14:00
i de 15:30 a 18:30
dissabtes de 7:00 a 13:00

Carrer República Argentina, 9 baix
Front Hospital Provincial

Paraules de la nostra madrina

Benvolgudes amigues i amics, sòcies i socis de Porta del Sol:

Em dirigisc a tots vosaltres coma màxima representant d'esta Gaiata 3, on m'heu vist créixer i passar de ser una xiqueta de 9 anys a una jove de 18.

Vaig entrar en la Gaiata de sobte, per a la Magdalena 2016, sense jo saber res de gaiates. I es que vaig arribar amb el temps just per a la nostra presentació, a tan sols dos dies de l'ofrena en nom de la gestora doncs tan sols quedava una setmana per a lluir la banda de Madrina infantil de la gaiata,. Clar que jo no tenia ni idea de res, mai m'havia vestit i, per a eixe dia de la presentació, em van deixar tota la roba de castellonera, i vaig anar molt més nerviosa de l'habitual. La qüestió era que, com la imposició de bandes en el Teatre Principal ja havia passat, jo encara no tenia la banda blanca pròpia del meu càrrec i vaig haver de pujar a l'escenari abans que ningú per a rebre-la de mans de la Regidora de Festes, entre els aplaudiments de tots els presents al Palau, l'emoció dels meus pares i les sentides llàgrimes de Leire, la nostra Madrina. Després de tot allò vaig baixar de l'escenari i van començar la presentació com toca, ja amb total normalitat. Va ser un acte molt especial, en un dia de moltes emocions, de molts nervis, i que va quedar com a història de la festa per ser la primera xiqueta, i crec que l'única fins al moment, a la qual s'ha imposat la banda blanca a soles al escenari i de manera tan original.

Aleshores, tant em va agradar eixe any, vaig repetir al següent, com a Madrina infantil del 2017, sent Ana la meua nova Madrina, i ara sí que el vaig poder viure tot com tocava i gaudir-ho des del principi. Van ser tots dos anys plens de sentiments, d'emocions, de fer noves amistats, de conéixer molt millor el món de la festa i viure la Magdalena d'una forma mes enriquidora. Després, vaig ser Gaiatera d'Honor i en acabant vaig continuar en la gaiata sent col·laboradora, perquè m'apassionen els xiquets i xiquetes, i he gaudit molt d'estar en ells i elles, ajudant-los en tots els actes que he pogut.

L'any passat, per a la Magdalena 2024, ja vaig dir als meus pares que em volia vestir de castellonera i ser dama d'honor, i així va ser. I per fi, en este 2025, es complix el meu somni d'arribar a ser Madrina de Porta del Sol. Ben se cert que els meus pensaments eren ser-ho més avant i que el nostre president em va insistir molt per a enguany. Així i tot, i que era estiu i jo estava de viatge en unes amigues, quan em criden els meus pares dient-me que encara no hi havia madrina i que, si volia ser jo, tota la gent de la meua gaiata m'estaven esperant. Jo estava bastant confusa però la meua millor amiga em va ajudar a decidir-me; encara vaig estar una estona pensant-m'ho però de seguida vaig cridar per a dir que si, que em feia molta il·lusió. Va ser el dia de la petició a la madrina infantil quan li ho van dir a tothom i també a la xiqueta, i ella, tota emocionada plorant perquè ja tenia madrina. Jo encara era de viatge i van cridar tots per a donar-me l'enhorabona, i Carmen i jo ens vam conèixer per telèfon, abans de fer-ho en persona. I ací estem ara, les dos juntes com a representants de la Gaiata 3, acompanyades per una magnífica comissió encapçalada per Provin i amb la Madrina d'Honor, Adriana, al meu costat, i més encara tenint enguany a Marta i a Nayla en la Cort i compartint amb elles molts actes i moments.

Estic desitjant ja que arribe aquesta Magdalena per a gaudir-la al màxim, sempre amb

un somriure de felicitat i d'agraïment per tot el que estic vivint i el que encara em queda. De tots els actes, espere en especial il·lusió la Desfilada de Gaiates, quan per fi podrem traure els nostres monuments gaiaters al carrer i anar tota la comissió junta pegant la volteta, també amb els nostres germans festers; el coso multicolor em sembla, potser, el més divertit, doncs sempre em recorda quan era xicoteta i anava amb els meus cosins; i de ben segur que un dels més especials serà la visita de les Reines i Dames de la Ciutat al nostre sector, coincidint a més amb el meu Fadrí d'Argent.

Serà un any per a recordar, com ja ho està sent, un any meravellós ple d'actes inoblidables i de persones que es quedaran per sempre en el meu cor.

Per a finalitzar, vull convidar-vos a tots a gaudir amb nosaltres de les Festes. Gaudiu de cada minut que això és com quan passa un tren, si el perds ja no el pots tornar a agafar, hi ha que viure-ho tot com si fora un viatge, un tren que passa una vegada i ja no torna a passar. Per a mi, enguany es un viatge únic i molt especial per aplegar a l'estació més desitjada: les Festes de la Magdalena 2025.

La vostra Sara

CHURRERIA Sierra DE Cazorla

ESPECIALITAT EN XURROS ARTESANS I XOCOLATA CALENT CASOLÀ

HORARI
MATÍ: 7:30 A 12:30 H
TARDES: 17:00 A 21:00 H
DIMECRES TANCAT
(DIMECRES FESTIU OBERT)

ADRIANA LORENA LAPUSAN

Madrina d'Honor

La nostra Madrina d'Honor és una jove responsable i riallera, compromesa amb les festes i tradicions de Castelló alhora que amb les del seu poble, Cabanes. Destaca per la seua capacitat de veure sempre el costat bo de les coses i de contagiar el seu entusiasme a la gent que l'envolta. Va ser molt emotiu per a ella quan li vam confirmar el seu nomenament, i no tinc dubte que ja està somiant amb l'any vinent, i amb eixa Magdalena 2026 en la qual serà una magnífica representant de Porta del Sol, tant com les seues predecessores.

MIRYAM SALVADOR I LOBO

Dama d'Honor

ÁLEX LÁZARO I TRUJILLO

Acompanyant

SOFÍA
SANCHO I HERRANDO

Dama d'Honor

PAU
OLARIA I DOÑATE

Acompanyant

STELLA LÁZARO I TRUJILLO

Dama d'Honor

CARLOS OLARIA I BLANCH

Acompanyant

CRISTINA VELASCO I RUBIO

Dama d'Honor

PABLO MOLINER I BAIDEZ

Acompanyant

El teu nom evoca foc i passió,
i a la terra, com a un jardí de flors;
a l'aigua i a la mar, com a verge protectora;
a la música, i també a un poema en l'aire,
amb l'ímpetu del vent als teus ulls
i la suau timidesa d'un vers al teu somriure.

Pel teu nom, Carmen, eres tot això,
pel teu carisma i castellonerisme,
la nostra madrina infantil.
I, per tot això i molt més,
t'has guanyat, amb escreix,
el carinyo d'aquest món i de la teua gaiata tres.

CARMEN VICENTE I SIMÓ

Madrina Infantil

Muphy
3
GAIATA PORTA DEL SOL
2025
3

VANNU

Alloza, 6 · 12001 Castelló
Tel.:964 243 842

Carniceria
Angelita

Mòbil: 665 68 86 50
C/ La Unió, nº 8 12004 Castelló
Tef. 964 25 50 67

Paraules de la nostra madrina Infantil

Benvolguda família gaiatera i del món de la festa:

Em dirigisc a vosaltres com a màxima representant infantil de la meua gaiata, explicar-vos que estic vivint moments únics i molt especials al costat de la meua Madrina Sara i el nostre president Provin, que sempre els guardaré en el cor amb molt de carinyo.

Estic molt agraïda als meus pares per haver-me donat suport en la il·lusió de complir, com sempre he dit, el meu gran somni.

Des del moment en què se'm va presentar l'oportunitat de ser Madrina infantil d'esta meravellosa Gaiata 3, vaig sentir una gran alegria i emoció ja que sempre he volgut representar este càrrec, perquè des de ben xicoteta he viscut les festes de la Magdalena amb molt de fervor. Enguany any ho viuré molt diferent i això m'il·lusiona encara més.

L'acte que més destacaria dels que he viscut fins ara seria sense dubtar-lo la imposició de bandes infantil, va ser un dia molt especial per a mi des del principi fins a la fi perquè va donar la bonica coincidència que era el meu aniversari, així que millor regal impossible; record cada detall com si fora ahir, quan em van posar la meua somiada banda blanca em vaig sentir com en un núvol i va ser un moment tan emotiu que sempre el recordaré. I com oblidar el dia de la nostra presentació,

un dia molt especial que vaig compartir al costat de la meua madrina, el president i tota la comissió que igual que jo estic segura que també el van viure amb moltíssima intensitat.

Dir-vos que és un honor compartir amb tots vosaltres, el meu sector de Porta del Sol, estos dies i que tinc moltes ganes que arriben les nostres volgudes i esperades festes fundacionals.

M'agraden tots els actes d'eixa setmana tan important; però hi ha dos que destacaria especialment, que són la Desfilada de Gaiatas i el coso multicolor. La desfilada de Gaiates m'encanta perquè és molt bonic veure a la nit totes les gaiates enceses i brillant ja que ací es nota el veritable esforç de cadascuna, és una nit màgica, i el coso multicolor perquè és un dia molt alegre i divertit, els carrers s'omplin de color i de somriures de xiquets i majors.

Però abans que arribe eixa setmana gran, a Sara i a mi ens queden molts actes per gaudir i viure com la Galania a la Reina entre altres, al costat de la resta de Madrines que encara que no portem juntes ni la mitat del que ens queda, ja les sent no sols com companyes d'any, sinó les meues amigues.

Estic segura que esta Magdalena serà inoblidable, i pensar que ofrenaré a la nostra Lledonera com a madrina em fa molt feliç.

Finalment, agrair als membres de la meua gaiata per haver fet una magnífica presentació, un magnífic llibret i uns magnífcis monuments gaiaters i donar gràcies per l'esforç que esteu posant en tot perquè siga un any perfecte.

Us desitge a totes i a tots, de cor, que al costat de les vostres famílies i amics passeu unes molt Bones Festes de la Magdalena 2025.

Carmen

ALTA TAVERNA • ENOTECA

DIVINA COMEDIA

Fund. 2013

LLIBRES I VINS

c/ Ximénez, 2
12002 Castelló
Tel. 964 06 27 28

www.divinacomediacastello.es

NEREA LLEÓ I HERRANDO

Dama d'Honor Infantil

MERITXELL CHINCHILLA I CHISA

Dama d'Honor Infantil

AITANA GHACHAM I BADÍA

Dama d'Honor Infantil

AMPARO JIMÉNEZ I BADÍA

Dama d'Honor Infantil

2025
3
2025
3

ONA DOLS I ALONSO

Dama d'Honor Infantil

ENZO DOLS I ALONSO

Acompanyant Infantil

IZAN ALCAÑIZ I SALVADOR

Acompanyant Infantil

UNAY GARCÍA I FERNÁNDEZ

Acompanyant Infantil

RAQUEL PROVINCIALE I CAZALLA

Col·laboradora

ERIC DOLS I RAMOS

Col·laborador

LIDÓN RIBES I SASTRE

Col·laboradora

ANTONIO SUÁREZ I RAMOS

Col·laborador

RAFA PRADA I COLLADO

Portaestendard

L'estendard és el símbol de la gaiata, el cap visible en qualsevol acte, i ser el seu portador comporta una gran responsabilitat, encara que també ha de ser motiu d'orgull. Enguany tenim la gran sort de comptar amb Rafa, sempre disposat a ajudar en tot el que faça falta. Des d'ací li desitgem que no es canse massa en les desfilades de la setmana de festes i que puga gaudir de cada moment.

Madrina Infantil 2023
Madrina Infantil 2024
3
GAIATA PORTA DEL SOL

LLISTAT DE SOCIS

President:
Vicente Provinciale i Martí

Secretària:
Salomé Cazalla i Barrachina

Tresorera:
Elisabet Capdevila i Lavernia

Vicepresident/a:
Carlos Provinciale i Cazalla
Sergio Gil i Herrero
Leire Blanca Martínez i Bárcena

Protocol:
Raquel Provinciale i Cazalla
Manuel Rodríguez i Santana

Assesorament:
Arturo Casanova i Martínez
Francisco José Roig i Tomás

MADRINA:
Sara Sánchez i Olivares

MADRINA INFANTIL:
Carmen Vicente i Simó

Madrina d'Honor:
Adriana Lorena Lapusan

Dama d'Honor:
Stella Alen i Lázaro
Sofía Sancho i Herrando
Miryam Salvador i Lobo
Cristina Velasco i Rubio

Acompanyant:
Alex Lázaro i Trujillo
Pau Olaria i Doñate
Carlos Olaria i Blanch
Pablo Moliner i Baidez

Dama infantil:
Meritxell Chinchilla i Chisa
Nerea Lleó i Herrando
Ona Dols i Alonso
Amparo Jiménez i Badía
Aitana Ghacham i Badía

Acompanyant infantil:
Enzo Dols i Alonso
Izan Alcañiz i Salvador
Unay García i Fernández

Col.laborador/a:
Lidón Ribes i Sastre
Eric Dols i Ramos
Toni Suárez i Ramos

Portaestendard:
Rafa Prada i Collado

Vocals infantils:
Nayla Lissethe Sos i Briones
Valeria Sancho i Herrando
Pau Soler i Casanova
Elsa Alcácer i Casanova

Vocals:
Marta Olaria i Blanch
María del Mar Olivares i Amores
Joaquín Sánchez i Navarro
Marisa Simó i Matutano
José Ramón Vicente i Casino
Mateo Vicente i Simó
Mari Carmen Amores i Campoy
Juan Olivares i Nájera
M. Teresa Bárcena i Naharro
Laura Martínez i Bárcena
Pablo Requena i Ribes
José Luís Martínez i Porcar
Cristina Herrando i Gregori
Vicente Sancho i Géllida
Johissy Lissethe Briones i Estébanez
Manuel Sos i Gallén
Manu Sos i Tirado
Elvira Gallén i Dolz
Marisa Verchili
Reyes Blanch i Castelló
Sergio Serret i Meliá
Ana Frías i Llorens
Mar Ruiz i Gargori
Lourdes Frías i Llorens
Reyes Gargori i Reverter
Javier Ruiz i Géllida
Ana Moreno i Castillo
Ana Lucía Alonso i Casanova
M. Carmen Soriano i Melchor
M. Gracia Fuentes i Sánchez
Lidya Fernández i García
Miguel A. Fernández i Olucha
Lidón Edo i Ribes
Marina Edo i Ribes
Piedad Hernández i Cabedo
Cristina Mariana Lapusan
Saray Alonso i Martínez
José Miguel Chinchilla i Muñoz
Rebeca Herrando i Gregori
Diego Lleó i Piquer
M. Isabel Lázaro i Trujillo
Miguel A. Esteve i Moreno
Águeda Moreno i González
Rosana Badía i Portolés
Lucas Jiménez i Maña
David Provinciale i Cazalla
Adrián Lázaro i Trujillo
Ángel Alen i Lázaro
Izan Ibáñez i Soria
Josefina Ruiz i Giménez
José Sales i Catalá
Elena Alegre i Segarra
José Ángel López i Jiménez
Alejandro Gherghe Martínez

La comissió

PENYAGOLOSA, HISTÒRIES I LLEGENDES

Quan a Castelló fa un fred gèlid, molta gent sol mirar cap a on es troba el pic més alt de la província, esperant poder veure si el seu cim està blanc, pensant que de segur estarà nevat. Penyagolosa, és el seu nom, i, com assenyala l'escriptor Joan Fuster, pot tenir dos orígens: penya golosa i penya colosa o colossal, sent aquest últim el més probable.

Amb la seva grandiosa figura, aquesta penya colossal, va donar lloc a una bonica cançó que la rondalla d'Els llauradors va fer famosa en cantar-la:

Penyagolosa, gegant de pedra
la teua testa plena de neu
Penyagolosa, Penyagolosa,
a la tempesta, al sol i al vent.
I ta senyera el poble veu,
i ta senyera, el poble veu.

El Penyagolosa és una muntanya del massís que porta el seu nom, a la província de Castelló. Pertany al sistema ibèric i és el pic més alt de la província de Castelló amb una altitud sobre el nivell del mar de 1813 m. Des del seu cim es divisa un ampli panorama, arribant a veure en dies clars les illes Columbretes.

El seu cim, consta de dos espolons o subcimes, la més occidental pertany totalment al terme municipal de Villahermosa del Río, l'oriental i un parell de metres més alta és compartida, posseeix el vèrtex geodèsic i marca el límit entre els termes municipals de Chodos, Vistabella del Maestrazgo i Villahermosa del Rio, i alhora marca el límit entre les comarques castellonenques de l'Alt Mijares (a l'oest i al sud) i l'Alt Maestrat (al nord i l'est).

Aquesta muntanya rocosa està dividida en dues parts molt diferenciades entre si, una la paret sud, un precipici vertical de gairebé 300 metres que és punt de trobada d'escaladors, i el vessant nord, més accessible i de pendent relativament suau.

Aquesta última permet l'accés al cim d'una manera molt més tranquil·la, es pot accedir per la pista (només vehicles autoritzats) que comença una mica abans de l'ermita del santuari de sant Joan de Penyagolosa o pel barranc de la Pegunta.

Aquesta senda és la que fan servir la Reial Confraria de Lledó, cada quinze d'agost, per pujar en pelegrinatge fins al cim on es troba una imatge de la Nostra Mareta, la Verge de Lledó.I la que utilitzen els col·legis per a les seves excursions. Recordo la primera vegada que vaig pujar, amb vuit anys, sortida obligatòria amb el meu col·legi de Vistabella, fins al cim del pic. Hi havia el cel tan clar que es veia el mar i jo era la primera vegada que el divisava, va ser doncs doble emoció: coronar el pic i albirar el mar. Si hagués de buscar una emoció per a anomenr-ho seria «Pau» De Sant Joan de Penyagolosa i sobre el pic del mateix nom, poc o res cal afegir que no s'hagi dit ja. No obstant això, tots els senderistes i amants de la natura coincideixen a ressaltar que és un dels pics més emblemàtics de la nostra geografia, pel paisatge que l'envolta i sobretot per la seva característica morfologia i silueta que el fan inconfundible a l'horitzó com a un «Gegant de Pedra». Sens dubte, una muntanya totèmica.

Hi ha moltes històries i llegendes al voltant de la figura d'aquest gran massís, però jo us contaré una molt personal, una que mai he comptat a ningú i que m'ha acompanyat des de l'any 1992 fins ara, i desitjo que ja per a tota la vida.

En juny de 1992 estàvem acampats al santuari de Penyagolosa, hi herem el meu marit, alguns amics i jo, a la zona habilitada per a tal fi i vam decidir pujar al capdamunt del pic pel vessant nord, cosa que permet una pujada més assossegada. Jo estava embarassada del meu primer fill, però això no va ser impediment perquè arribés al més alt, no sense fer prou parons i anant a poc a poc, cosa que fes que em quedés relliscada de la resta del grup.

En un d'aquells moments que em vaig quedar sola una figura d'una dona vestida de blanc se'm va aparèixer, en vaig esglaiar, no ho negaré, perquè ja havia escoltat històries d'aquesta aparició. Vaig notar una suau brisa com un murmuri en l'orella i una veu que em repetia que igual que ella protegia el seu tresor que s'amagava en el fons de la muntanya jo havia de protegir el meu que estava gestant-se en el meu ventre.

Vaig seguir caminant sense esmentar res del succeït a ningú, ni al meu marit, no volia que pensessin que m'havia tornat boja, però una pau interior es va apoderar de mi, igual que la primera vegada que vaig pujar, quan tenia vuit anys i atiés per primera vegada el mar.

A l'agost va néixer el meu fill, i ell va ser el meu gran tresor, tal com la dama em va dir.

Segons la llegenda, la Dama Blanca és una figura etèria i misteriosa a la qual descriuen com una dona de gran bellesa, elegant, vestida de blanc que vaga pels vessants de la muntanya protegint el seu tresor i amb una presència que irradia pau i serenitat. Algunes versions de la llegenda suggereixen que la Dama Blanca

ARTICLE 06

és l'esperit d'una donzella que va viure a la zona en temps antics, mentre que altres la retraten com una entitat sobrenatural lligada a la muntanya i la nostra terra.

La llegenda de la Dama Blanca està vinculada a diverses històries i tradicions locals. Es diu que ella protegeix el tresor amagat a les profunditats de la muntanya, i que aquells que intenten descobrir-lo s'enfronten a la seva ira.Tanmateix, es diu que la Dama Blanca és benevolent amb els viatgers i excursionistes que mostren respecte per la natura i l'entorn sagrat del Penyagolosa. Suposo que per la meva estima cap a la naturalesa va ser que em va transmetre pau i no ira.

També es comenta que el dia 24 de juny, la festivitat de Sant Joan, està estretament lligada a la llegenda de la Dama Blanca i quen els pelegrins pujen en devoció i agraïment en dies pròxims a aquesta data, la presència d'ella és més forta. Serà per això que jo la vaig veure?

Tot aquest preciós paratge va ser declarat en 2006 com a parc natural per la Generalitat Valenciana, denominant-se Parc Natural del Penyagolosa.

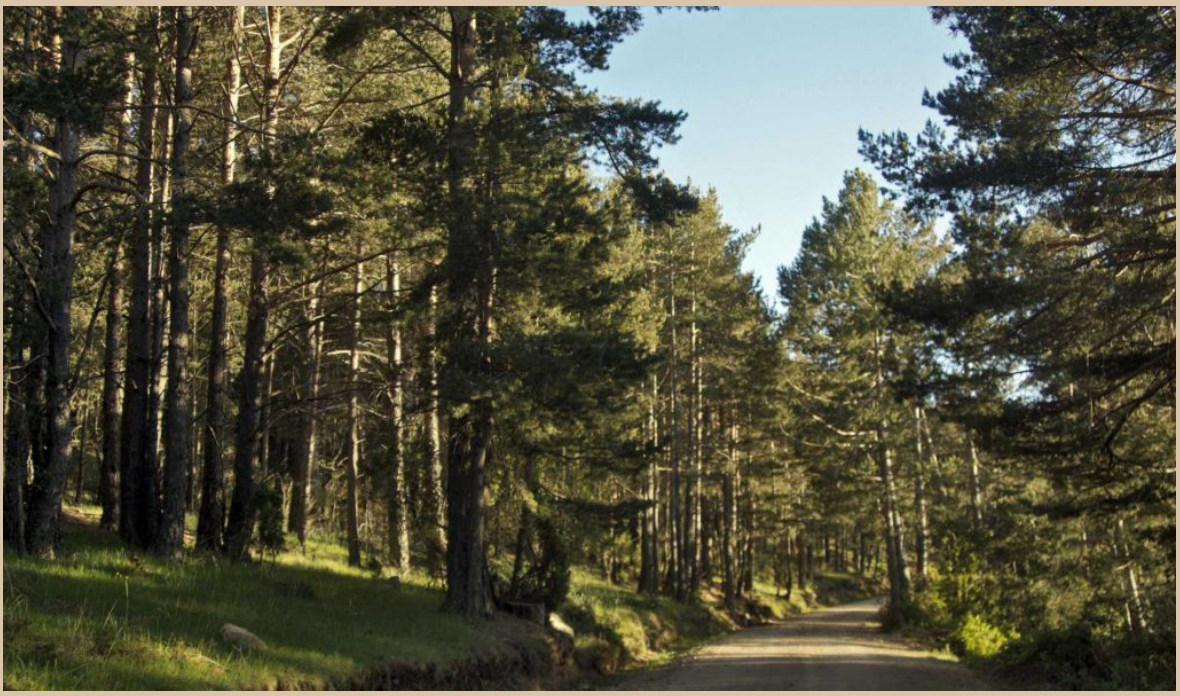

Teresa Salvador
Membre de la Confraria de Santa Maria Magdalena
i dels Cavallers de la Conquesta

MUNTANYES EMBLEMÀTIQUES DE CASTELLÓ

El Desert de Les Palmes, el Bartolo i la història del seus noms

El Parc Natural del Desert de les Palmes està situat a la província de Castelló i ocupa partix de cinc termes municipals: Benicassim, Cabanes, La Pobla Tornesa, Borriol i Castelló de la Plana. L'any 1989 va entrar a formar part de la xarxa d'espais naturals de la Comunitat Valenciana. La superfície protegida ocupa un total de 3.200 hectàrees, aconseguint la seua cota màxima en el protagonista d'esta història. Malgrat els greus incendis que va patir en 1985 i 1992 conserva una singular bellesa que no deixa indiferent a qui ho visita.

Compte José Soler Carnicer en el llibre Llegendes i tradicions de Castelló, des d'on s'extrau la informació per aquest article, que des del punt de vista geogràfic el Bartolo és un vèrtex geodèsic de primer orde. Els 729 metres del seu cim, a tan sols tres quilòmetres de la mar de Benicàssim, l'han convertit en un lloc ideal per a treballs de topògrafs i geògrafs. De fet, en els dies de bona visibilitat el Bartolo és una fabulosa talaia que desplega davant els ulls del visitant un enlluernador diorama de muntanyes, hortes, costes, pobles i ciutats, amb les illes Columbretes davant de l'arc del golf de València. El contrast entre el més blau mediterrani i la terra roja del gres roig del frondós Desert no deixa indiferent a ningú.

És un punt de visita obligat pels aficionats al ciclisme i els senderistes, a més de tractar-se d'un dels paratges més pròxims a Castelló on gaudir de la neu en els hiverns més durs. Però el nom oficial d'aquesta muntanya, la més alta de la Serralada de Les Palmes, no és El Bartolo sinó El Montsoriu o Alt del Colomer. No obstant això, pocs coneixen amb qualsevol d'estos dos noms al pic que vigila Benicàssim i Castelló des de les altures.

La primera curiositat que cal ressenyar sobre el paratge del Desert de les Palmes se centra en que el nom de desert no es deu a les seues característiques físiques o geogràfiques, sinó a l'apel·latiu que li va donar en el seu moment l'Orde dels Carmelites, la qual es va establir en esta serra a la fi del segle XVII. Aquesta orde 'batejava' com a deserts als llocs triats per als seus retirs espirituals, tractant d'emular l'austera existència, silenciosa i dirigida a la pregària que portaven els primers ascetes cristians en els autèntics deserts d'Aràbia o Egipte.

El 'cognom' de Les Palmes també crea confusió. I és que el nom no es deu a l'existència en la seua orografia de la palmera mediterrània, sinó a l'abundància en aquelles muntanyes de la planta coneguda com margalló, que s'utilitzava per a fer graneres fins a la irrupció del plàstic.

Seguint amb l'explicació, el següent punt se centra en el seu cim, El Bartolo, que també està relacionat amb la 'colonització' dels Carmelites des de 1694. I és que la primera comunitat d'es-

ARTICLE 07

tos monjos estava composta per només tres membres i un d'ells era el Germà Bartolomé, conegut com a Germà Bartolo. El citat Bartolomé o Bartolo, com preferisquen, es va retirar a viure com un anacoreta durant diversos anys en una cavitat situada pròxima al cim del Montsoriu. Malgrat que finalment va morir a Boltanya (Osca), en 1728 amb 81 anys, en 1751 es va construir a la muntanya una ermita en honor a Sant Miquel i la muntanya, en homenatge al popular religiós, va ser anomenada amb el seu nom, Bartolo. Els visitants encara poden descobrir la vida dels Frares Carmelites i les petjades que han deixat en el lloc, així com en el monestir antic del S. XVII.

Actualment, compta amb una creu alçada a 690 metres sobre el nivell de la mar, en el Mont Sant Miquel, d'unes 90 tones de pes i 24 metres de mesura. La primera Creu del Bartolo es va alçar en 1902 per a commemorar el nou segle. Prompte es va convertir en un símbol del catolicisme en tota la província de Castelló i conseqüentment va ser lloc de peregrinacions i romeries. Van passar els anys i en l'estiu de 1936, acabada d'esclatar la Guerra Civil, els ulls dels milicians anticlericals es van fixar en la monumental creu. Un dia d'agost d'aquell any, un grup del Front Popular va pujar amb muls fins a l'alt del mont Bartolo i van dinamitar el monument. Les seues restes van quedar disseminats pel cim de la muntanya i així van romandre fins a ben entrats els anys setanta, quan es va impulsar la reconstrucció de la creu.

Com a curiositat, tots els anys se celebra a Castelló la 'Marxa al Bartolo', una prova esportiva de fons per muntanya molt singular pel seu recorregut, ja que part del mateix centre de Benicàssim i entra ràpidament en el bell paratge natural del Desert de les Palmes i té la seua final a la platja de l'Almadrava a Benicàssim.

I una altra dada curiosa és que siga este lloc l'origen d'una popular expressió: tombar-se a la fresca, a l'ésser un lloc perfecte per a gaudir del paisatge i descansar, sense més preocupacions que la mera contemplació de les vistes.

Les Agulles de Santa Àgueda

A la comarca de la Plana Alta de Castelló, dins del Parc Natural del Desert de les Palmes, es troba un entorn natural únic: Les Agulles de Santa Àgueda, una espectacular formació de cinc cims amb forma piramidal, pics punxeguts i vessants llisos de

gresos triàsics de color roig i rosa, enllaçades i alineades en direcció Nord-est. Des del seu punt més alt, que s'eleva 538 metres sobre el nivell de la mar, es pot gaudir d'impressionants vistes del Mediterrani.

És una de les rutes favorites de la província per a senderistes i escaladors. Cal tindre en compte que es tracta d'una ruta amb un nivell de dificultat important i zones on l'escalada està molt present. Respecte a això, les dades del Consorci Provincial de Bombers de Castelló deixen una dada cridanera: en les Agulles de Santa Águeda de Benicàssim s'han dut a terme 39 rescats des de l'any 2015. L'alpinista castellonenc, José Manuel Zapata, advertix de "la confiança amb la qual els aficionats s'endinsen a la muntanya, cal tindre-li molt respecte" i insistix en la perillositat de secundar zones com esta, amb un cert nivell de dificultat per a qui no coneix, i també qui coneix, el terreny. "Molta gent s'atrevix amb el senderisme i l'escalada, i sense experiència, pots tindre problemes seriosos", compte. Cal recordar que es tracta d'una ruta just en la vora entre senderisme i escalada i que la prèvia preparació amb professionals, portar en la motxilla el material bàsic per a endinsar-se a la muntanya i tindre sentit comú són qüestions fonamentals per a secundar este tipus de rutes.

Aquestes muntanyes, malgrat les seues condicions àrides, alberguen una rica biodiversitat tant de flora com de fauna. La vegetació, en procés de regeneració després de l'incendi de 1992, és variada i s'adapta al sòl de pinastre característic de la zona. Encara que la presència de sureres i carrasques ha disminuït a causa dels incendis i canvis agraris, encara es poden trobar matolls típics com a arboços, marfulls, brucs i margallons. Pel que a la fauna repecta, les Agulles són la llar de diverses espècies. Entre els rèptils i amfibis es troben el gripau llevador, el fardatxo ocel·lat i la colobra d'escala. En el cel, s'albiren aus rapaces com l'àguila de panxa blanca, el xoriguer i el brúfol, mentres que en terra ferma es troben mamífers com la rabosa, el senglar, l'esquirol i la garduña. A més, la presència de xicotets mamífers com el conill salvatge i la flora adaptada a l'entorn desèrtic, com el romer i el timó, contribuïxen a la diversitat biològica d'este espectacular paisatge natural.

En quant a la història del seu nom, s'entrellaça mitologia local i religiosa. Segons la tradició, el nom de Santa Águeda va ser atribuït per un religiós local, possiblement influenciat per la presència del frare Bartolomé, qui gaudia de les vistes des del pic més alt, conegut com a «Bartolo». D'altra banda, les pròpies agulles, destacades formacions geològiques de la zona, oferixen un paisatge impressionant amb les seues formes piramidals i cúspides punxegudes. Estes agulles, el nom de les quals s'inspira en la seua aparença esmolada i en les antigues ferramentes de tortura utilitzades contra Santa Águeda, màrtir de Catània a Sicília. Segons la tradició, Águeda, nascuda a Palerm cap a l'any 230 d. C., es va enfrontar valentament al poderós governador Quinciano, qui la va sotmetre a terribles tortures, incloent-hi l'ús de tenalles i agulles. Malgrat el sofriment, la seua fe es va mantindre ferma, la qual cosa va portar al seu martiri i posterior canonització. El ermitori de Les Santes, situat a uns set quilòmetres de Cabanes, és testimoni d'esta història, perquè alberga les imatges de Santa Águeda i Santa Llucia des del segle XVII.

La presència de les Agulles en el paisatge convida a reflexionar sobre la seua relació amb la figura de la santa i el seu llegat de resistència. La forma punxeguda d'estes agulles ens remet als instruments de tortura utilitzats contra Santa Águeda, mentres que la seua ubicació pròxima al santuari suggerix una connexió espiritual. En observar-les de prop, especialment cap al mont Bartolo, es pot distingir un relleu que evoca la figura de la verge martiritzada, amb el seu cap al capdamunt mentres la resta de les crestes suggerixen el seu cos recolzat cap a la mar Mediterrània.

Salomé Cazalla i Barrachina

LA TERRA I EL PROBLEMA DE LA DESERTIFICACIÓ

L'element de la Terra també ens mostra senyals dels excessos dels humans amb la natura. El sòl sobre el qual vivim, del qual depenen milers de criatures vives –des de plantes i fongs fins als animals i els propis humans –, també pateix amb el canvi climàtic.

Els processos de sequera prolongats, l'erosió del sòl per climes cada vegades més extrems, l'abandonament de camps de cultiu i de territori natural que és cremat per incendis cada vegada més violents causen una degradació cada vegada major d'una terra que es desgasta i mor. Un fenomen conegut com a desertificació que avança a les regions àrides i semiàrides del món. També a casa nostra.

Els quatre elements, tan poderosos i tan interconnectats, també afecten a este problema; i este problema afecta a la resta. La pol·lució i contaminació de l'aire provoca forts vents i pluges que erosionen el sòl. El foc descontrolat dels incendis forestals, cada vegada més habituals i destructius, destrueix la capa protectora del sòl i el deixa exposat i debilitat. La manca d'aigua converteix territoris rics i fèrtils en terra erma i estèril.

L'element de la Terra ens demana auxili perquè no pot suportar tant de canvi. La desertificació avança al nostre país, especialment al sud, que sempre ha estat més càlid i sec. Plou menys; i, quant ho fa, a sovint ho fa en forma de pluges torrencials que erosionen encara més el sòl, danyant-lo més enllà de la seua capacitat de regeneració.

Una terra cada vegada més danyada per l'ús extensiu de l'agricultura i la ramaderia, que fan malbé la superfície i també buiden de manera descontrolada els aqüífers que proporcionen aigua a estos enclavaments. Maltractem la terra que genera les fruites i verdures que ens alimenten fins a que ja no ens puguen proporcionar més menjar, d'on trauran els nostres fills el seu aliment?

Una terra millor protegida ens ajudaria a contindre la força de l'aigua quan torne a baixar de manera torrencial, conduïda per vessants naturals i amb barreres que ens proporciona la pròpia natura en forma de arbres, matolls i demés plantes. Cuidar millor del nostre sòl ajudaria a que els incendis forestals no foren tan violents. Tractar millor la terra ajudaria amb el problema de la sequera, la qual cosa ajudaria de tornada a l'estat del sòl i a previndre o revertir la desertificació. La sequera i la desertificació estan estretament lligades i són interdependents.

No prendre mesures per a previndre i revertir la desertificació significa la mort de la nostra terra. Sense Terra, no tornarà a créixer cap tipus de planta, ni per als animals que formen part

del nostre ecosistema, ni per al nostre aliment. Previndre és menys costós que revertir, però la desertificació ha avançat tant, que les dues opcions ja s'esdevenen necessàries.

És necessària una actuació conjunta a múltiples nivells per a poder aconseguir estos objectius per a salvar l'element de la Terra. A un nivell global, els acords internacionals i les mesures per a tractar la desertificació ja són problemes de primer nivell en les cimeres del clima i per a les Nacions Unides, amb una Convenció específica per a tractar la Desertificació (UNCCD), per a tractar estes qüestions a nivell global.

A nivell nacional, l'Estat espanyol va aprovar el 2022 l'Estratègia Nacional de Lluita contra la Desertificació (ENLD) com un marc per a desenvolupar polítiques en la lluita contra la desertificació. Forma part d'esta estratègia el Programa d'Acció Nacional contra la Desertificació (PAND), de col·laboració entre l'administració central i autonòmiques per a protegir el nostre territori.

Dins dels objectius del Programa d'Acció Nacional es troba la millora dels ecosistemes mitjançant la millora del sòl, però també la major implicació de tots els actors polítics i de la societat civil, incloent una major conscienciació per part de la població del problema de la sequera, i com hem de treballar entre tots per a revertir la situació.

La diagnosi del PAND ens mostra que tres quartes parts del territori nacional espanyol son zones àrides, semiàrides i subhumides seques; territoris que són susceptibles de patir els efectes de la desertificació; quan fa no més d'un segle no arribava a la meitat. I, d'estes tres quartes parts, la meitat està en risc de desertificació actualment.

Al nostre territori, és especialment preocupant a quasi tota la província d'Alacant i l'interior de la província de València; però ja queden poques comarques que s'escapen als efectes de la desertificació. El nostre territori mediterrani, sec a

l'interior i de pluges estacionals amb un relleu accidentat crea un sòl dèbil i molt erosionable. La sequera ha estat un problema constant al nostre territori, i ja des dels anys 80 tenim polítiques i plans mediambientals per a pal·liar els seus efectes. Al 1995 es crea el Centre d'Investigacions sobre la Desertificació (CIDE), en conveni entre el CSIC, la Generalitat Valenciana i la Universitat de València, i és el nostre quarter general de la lluita contra la desertificació.

Ja hi ha moltes zones que ja són considerades zones àrides i quasi desèrtiques al territori espanyol i valencià, especialment al sud. Milers d'hectàrees de terra ara erma on abans podia haver-hi vida. Hi ha plans, polítiques i mesures adoptades i en procés per a canviar eixa situació; però estes mesures són molt més costoses que la prevenció. Per això convé prevenir.

Però per a la prevenció necessitem més que unes quantes mesures polítiques i mediambientals. La reforestació de zones forestals i/o de cultiu abandonades, el tancament de pous d'aqüífers no controlats, les regulacions sobre els usos del sòl i de l'aigua ajuden, però no són suficients per a prevenir la desertificació. Necessitem un major compromís per part de tots. Els treballadors del camp, de la ramaderia i d'altres indústries contaminants i que necessiten aigua han de ser conscients i complir amb les obligacions d'ús de l'aigua i del sòl.

Mesures tan senzilles com arreplegar les deixalles que deixem quan anem al camp o a la muntanya per a que no danyen el sòl, no fer foc o acampada en les zones no reservades per a estes activitats, no conduir amb vehicles de motor per rutes forestals, o no abusar de l'ús de l'aigua, poden ajudar a protegir la terra que ens ha de donar de menjar a nosaltres i als nostres fills.

El 17 de juny és el Dia Internacional de la Lluita contra la Desertificació. Recordeu este dia com a símbol d'una lluita que es diària, per a mantenir el nostre sòl viu i que ens proporcione vida, aliment i un ecosistema sostenible. Recordeu protegir-la, i l'element de la Terra ens tornarà a donar els seus fruits, a viure a un territori verd i ple de vida.

Pablo Requena i Ribes
Agent de Desenvolupament Local

NOVO

Falcó,2 · Castelló
Tel. 964 22 36 22

Segueix-nos

CONCHA JUAN
BEAUTY SPA

Plaça del Reial, 16 · 12001 Castelló
964 243 176 / Whatsapp 695 56 87 10
www.conchajuan.com

AIGUA

Els colors associats amb l'aigua són frescos, amb tons com els celestes, lavandes ultramar, safirs, turqueses, cobalts, blaus intensos i totes les tonalitats de verds. Són relaxants, induïxen a la puresa, la calma, la pau i fan fluir les emocions.

L'aigua, relacionada amb la vida, la purificació i les emocions, s'associa amb les fulles d'arbres i plantes. Per a nosaltres, no hi ha res més emotiu que preparar els diferents **ACTES I ACTIVITATS**, i gaudir amb els altres dels preparatius i l'esforç de tot un any amb la tranquil·litat que seguix als bons resultats pel treball ben fet.

L'aigua fluint i movent-se contínuament en els rius, llacs i mars representa les emocions i els sentiments. Per això els actes i activitats desenrotllats durant l'any magdalener s'identifiquen amb este element: són com un corrent en continu moviment que ens transmeten diferents emocions.

ACTES I ACTIVITATS

L'ultime divendres de juliol, amb l'elecció de les noves Reines i Dames de la Ciutat, entre les quals vam tindre la immensa sort d'incloure a les nostres Madrines del 2024, Nayla i Marta, s'inicia el recorregut de la Magdalena 2025, un camí recorregut any rere any amb noves protagonistes, com un rierol d'aigües netes que bota sobre un llit antic fins a arribar a la seua final. De seguida, va tindre lloc l'emotiva petició de Carmen com a Madrina infantil del nou any magdalener, i uns dies més tard la de Sara per al càrrec de Madrina. Les dos acceptaren les seues responsabilitats, en presència de les seues famílies i membres de la junta de la gaiata, entre somriures, llàgrimes, moltes emocions i el brindis per eixe començament somiat i per tot el que viuran i compartiran en eixe intens any. A partir d'ací, els actes fluïxen, se succeïxen, sempre cap avant, com un riu de ràpid corrent que busca la mar.

Amb pocs setmanes de diferència, arriba un dels moments més esperats: el nomenament de les nostres noves Madrines, amb les seues primeres i emotives paraules enfront de tots els assistents, en agraïment a la seua gaiata i a les seues famílies per ajudar-les a viure els seus somnis, seguit del nomenament de les seues comissions: dames, acompanyants, col·laboradores, portaestendards… L'acte va tindre lloc en els salons del Casino Antic, lloc emblemàtic del nostre sector, i seguidament vam poder gaudir d'una entranyable vetlada amb sopar, ball, copes, molts riures i, sobretot, molt bona companyia. Mil gràcies a Sara i a Carmen per tan bonica nit, i per descomptat als seus pares que es van encarregar que tot isquera perfecte. I, amb permís de tots ells, no podem evitar parlar-vos d'Izan i Unay, els més xicotets d'esta família gaiatera, que ens han robat el cor.

Setembre és un mes molt intens i els actes se succeïxen. La benvinguda de la Gestora de Gaiates, en els salons de la Diputació, és el primer i Carmen i Sara acudixen acompanyades pel vicepresident Carlos. En eixir, intercanviaran regalets amb les nostres Madrines del 2024 amb les quals han compartit el seu primer acte conjunt. Eixe mateix cap de setmana arribarà la imposició de bandes per a les quatre però abans tindran la presentació de l'exposició de les 19 gaiates de mà. En un no parar, el riu es convertix en una xicoteta cascada d'actes i esdeveniments.

Tant d'acte, per molt bonic i significatiu que siga, seria esgotador si no tinguera també la seua part lúdica. I les imposicions no podien ser menys. El divendres, casualment, era l'aniversari de la nostra emocionada Carmen, que ja és tota una joveneta, així que ens vam anar de celebració, amb globus i pastís inclosos, i els nostres millors desitjos perquè eixe any especial que tan bé començava no deixara de serho en cap moment. I el dissabte, com ja és habitual, sopar de gala en el club Nàutic i el primer rotllo i canya. Molt a celebrar, sens dubte, i de la millor manera possible.

Superat amb escreix este intens començament, podríem dir que les aigües es calmen un poc i el rierol arriba un tram més tranquil i continu. Comencen les presentacions de gaiates: 19 dissabtes de compartir moments i il·lusions al Palau de la Festa. Encara que la tranquil·litat no durarà molt: el dissabte 26 d'octubre serà la nostra presentació i ací el rierol es convertix en un salt d'aigues que t'arrosseguen en un remolí d'emocions, sense oblidar el dissabte anterior amb la màgica pujada a l'escenari dels representants de la nostra gaiata com a ofrena de gestora. I així fins a Nadal, per a tornar, amb el nou any, a gaudir dels últims dissabtes de palau que encara ens queden.

Del Nadal hem de parlar més detingudament per tots els actes i moments que comporta. Per a l'última presentació de l'any, és tradició en la gaiata 3 anar-nos de sopar, celebrar després l'amic invisible i que les nostres Madrines repartisquen les felicitacions nadalenques a la seua comissió i a tots els socis assistents. És una nit entranyable d'abraços, somriures i bons desitjos, com un recés de pau en les sosegades aigües d'un estany on es reflecta la llum i les il·lusions com en un espill.

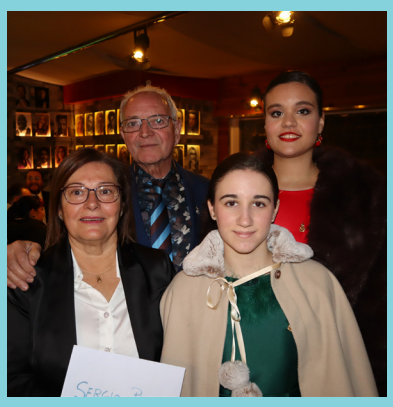

Pel camí, hem anat deixant arrere molts altres actes: processons, com la de Santa

Clara i sant Francesc d'Assís, ofrenes com la de la Verge del Pilar, celebracions com el 9 d'octubre i la constitució, concerts, presentació del cartell per a les Festes de la Magdalena 2025, visita a policia i a bombers, sesions d fotos…. I el millor, perquè sempre és un plaer anar a qualsevol dels seus actes: les presentacions o proclamacions dels nostres germans festers de Sagunt i de València, (a la de la nostra foguera d'Alacant no podrem anar enguany per coincidir amb la Galania, una veritable llàstima). Nits màgiques amb tots ells de protocol, sopar i festa, nits de compartir somnis i emocions.

I, per a acabar este intens recorregut, no podem oblidar-nos de la nostra Madrina d'Honor, Ariadna, i el seu nomenament. Per complicacions d'agenda i coincidències de dates, no ho havíem pogut celebrar-ho com tocava des del moment en què, per fi i per a alegria de tots, ella i la seua família van decidir acceptar el càrrec. I ho vam fer amb una gran paella! El seu quadre de nomenament va arribar el mateix dia de la presentació com una gran i inesperada sorpresa, en eixe dia ja de per si tan especial.

Com no podia ser d'una altra forma, tanquem amb un brindis. Bé, millor amb varis. Perquè res ens agrada més que brindar per tot i per tots: per la nostra gent, per les gaiates, per eixos moments irrepetibles, pels aniversaris, per la nostra ciutat i les nostres festes, pels nostres amics i germans, per les nostres Reines i les seues corts, i per les nostres Madrines, Carmen i Sara.

I per supost, ens encanta brindar per les nostres comissions i per aquesta magdalena 2025.

ELS QUATRE ELEMENTS, LA TEMÀTICA DE LA NOSTRA PRESENTACIÓ

Durant milers d'anys, des de la Grècia Antiga fins a l'actualitat, els quatre elements naturals han cridat l'atenció de la humanitat.

Els filòsofs i poetes clàssics entrellaçaven a les seues deïtats amb els elements de Terra, Aigua, Aire i Foc; però no es posaven d'acord en quin era el més important. Fins que Empédocles d'Agrigent, un filòsof grec del segle V a. C., va descriure un model en el qual el món s'explicava gràcies a la combinació dels quatre elements materials. Eixa combinació no sempre era igual, sinó que estava dirigida per l'Amor i l'Odi de manera intermitent. "Hi ha quatre elements, foc, aigua, terra i aire. L'amistat els unix i l'odi els separa".

Més avant va ser Aristòtil el que va atorgar a cadascun dels elements les seues pròpies qualitats: terra, font de manteniment i civilització; aigua, associada a la vida, la purificació i l'emoció; aire, un altre element essencial per a la vida i sovint associat amb l'esperit i l'intel·lecte en les cultures antigues; i foc, símbol de la transformació i la purificació. La seua definició de les qualitats i propietats dels elements ha influït en moltes coses: en les pràctiques agrícoles, en els signes zodiacals, en algunes malalties i la seua sanació…

Però no sols es nodria la mitologia grega dels quatre elements, en cada cultura existixen diferents maneres d'interpretar-los per a donar explicació al que ocorre en els seus respectius entorns i en les seues vides. I ací, en la Gaiata 3, no podíem ser menys, i hem volgut, tenint en compte les descripcions de cada element, crear la nostra pròpia llegenda utilitzant peces fonamentals de la nostra mitologia i geografia.

I així va ser com va sorgir la història fantàstica basada en la nostra pròpia mitologia, les nostres llegendes i tradicions, entorn de la qual es va desenrotllar la nostra presentació:

En el cor de la Plana, en un temps anterior a quan els gegants que vivien en la Cova de les Meravelles van atendre la crida dels fills del Rei Barbut, vivia una xiqueta curiosa anomenada Aileen qui somiava amb descobrir què significaven els símbols que trobava gravats en pedra, en terra o en els arbres. Així, els éssers de l'Aire arribaran amb la brisa de Gregal, i li serà encomanada la tasca de trobar a les altres criatures de la resta dels elements per a establir l'equilibri entre tots ells. La busca la portarà pels llocs més significatius i representatius de cada element en la nostra terreta: en el Penyagolosa trobarà als éssers de la Terra; de la Mar Mediterrània emergiran els éssers d'Aigua i en els Illes Columbretes es reuniran amb els del Foc.

Però la inquieta Aileen es fa una pregunta: qui cuidarà de l'equilibri dels quatre elements? Com a resposta, a la seua cura i com a vigilant, deixaran a la ciutat a un representant per cadascun dels elements; Tombatossals, Bufanúvols, el Mediterrània… I per part del Foc quedarà una espurna, una xicoteta flama, que en prendre en els cors castellonencs es convertix en una llum especial i carismàtica que il·lumina les nostres nits i ens identifica com a poble, les nostres gaiates. Quatre símbols castellonencs guardians de les característiques més identificatives dels quatre elements de la naturalesa: la fermesa i tenacitat de la terra, la llibertat i fluïdesa de l'aire, la fàcil adaptació de l'aigua i la seua naturalesa plena de vida, i la passió del foc. Tots ells, junts, conferixen el caràcter singular de la gent de Castelló.

Leire Blanca Martínez i Bárcena

El dissabte vint-i-sis d'octubre va ser una nit màgica en un Palau de la Festa ple d'amics i familiars, malgrat l'inicial sabor agredolç amb el qual vam arribar per la persistent pluja que ens va impossibilitar que férem la desfilada prèvia pel sector de Porta del Sol i el passeig d'entrada al Palau. Sens dubte, l'aigua va voler ser protagonista sense saber que ja formava part de l'argument de l'acte al costat dels altres tres elements.

La presentació va ser àgil i divertida, amb un guió estructurat entorn d'una original temàtica, gràcies al dur treball de Leire i a les seues bones idees. Els presentadors de l'acte, Laura i Adrián, ho van fer genial; els més xicotets de la comissió van acaparar tota l'atenció dels presents amb el seu saber estar i la seua simpatia; la comissió major va demostrar la seua elegància i castellonerisme sobre l'escenari, i la inesperada i inevitable absència d'una de les nostres dames es va convertir en un xicotet homenatge quan el seu acompanyant va mostrar la seua banda a tots els presents; les col·laboradores, col·laboradors i portaestendards, van estar pendents en tot moment de realitzar la seua funció a la perfecció… Què més es pot demanar?

Les nostres boniques Madrines del 2024 i Dames de la Ciutat de la Magdalena 2025, Nayla i Marta, es van acomiadar del seu any de madrinatje entre llàgrimes i somriures, després d'haver penjat els seus respectius corbatins dels estendards i havent imposat la banda a les seues dignes successores, Carmen i Sara, les emocionades i radiants Madrines del nou any magdalener.

Elles van ser les protagonistes absolutes de la nit, rebent multitud de sorpreses i les ofrenes dels nostres germans de València, Alacant i Sagunt, que ens van honrar amb la seua presència i van compartir amb nosaltres una nit tan especial. Molts altres convidats van voler sorprendre-les o fer-les ofrena eixa nit, com les també Madrines de la Gaiata 3, Ana i Leire, amb les quals Sara va compartir sengles anys de Madrina infantil; o Adela, amb la seua presència en l'escenari per a posar l'agulla que subjectara la banda de Carmen, i els seus companys de l'hípica; o els nostres amics de la Colla del Rei Barbut, que ens van ajudar amb l'escenografia; o el Centre Aragonés amb les seues reines i el seu president, per les arrels aragoneses de la família de Carmen, i el Centre Andalús per les de la família de Sara; o els bombos de la Confraria de Santa Maria Magdalena que no van poder desfilar per la pluja però sí acompanyar-nos a l'escenari; o el nostre amic de Santa Clara i Sant Francesc d?Asís; o la dels nostres germans de la gaiata 14, i la de la gaiata 18 com a ofrena de la Gestora.

Els radiants somriures de tota la comissió en baixar de l'escenari, van ser sens dubte el millor regal de la nit, i la seua il·lusió, l'element imprescindible per a il·luminar eixe camí cap a la Magdalena 2025. Menció a part per als ballarins de la nit, amics d'altres gaiates sempre disposats a col·laborar, entre els quals destaquem la presència de la nostra benvolguda Valeria qui ho va fer de maravilla.

En acabar l'acte protocol·lari, les Reines i Dames de la Ciutat van rebre un detall de part de la gaiata, i les nostres Madrines també, a més del regal de la seua comissió; la nostra Madrina d'Honor, Adriana, va rebre el quadre del nomenament del seu càrrec; tothom es va fer fotos per al record, i va començar el ball i la veritable festa.

Mentrestant, fora continuava el fred i la pluja, però ja a ningú ens va importar.

Els quatre elements, amb una bona organització i molta faena prèvia, es van unir eixa nit per a aconseguir que fora realment màgica, amb moltes sorpreses i moments per al record, sobretot per a les nostres Madrines. Però elles no van ser les úniques, la nostra Madrina d'Honor també va rebre, de manera inesperada, alguna cosa que li feia quasi tanta il·lusió com la seua banda: el seu quadre de nomenament.

GAIATA PORTA DEL SOL

L'AIGUA, ELEMENT FONAMENTAL PER A LA VIDA O ELEMENT DESTRUCTOR

El nostre planeta està format en la seua majoria per este element fonamental i el nostre cos és més d'un 60% d'aigua.

És font de vida, i també símbol de l'energia divina i de la fecunditat de la terra i els éssers viu. Té a més un significat de renovació, alliberament i abundància.

Ja siga en forma de riu, torrent, oceà, mar o llac, representa la fluïdesa, el canvi i el rejoveniment.

En totes les cultures i èpoques de la història es reconeix la seua capacitat guaridora i de curació, tant del cos, en els balnearis amb les seues aigües termals, com de l'ànima o de l'esperit. En moltes religions i creences, este element és una via de connexió divina, des dels antics déus grecs i romans fins a l'islam, el judaisme o el cristianisme on l'aigua és present com a camí de purificació, sent el baptisme un clar exemple de la importància religiosa.

Precisament, si ens fixem en alguns relats de la bíblia, podem comprovar que l'aigua és protagonista en molts d'ells, i no sempre per a bé. La separació de les aigües del Mar Roig va propiciar la miraculosa fugida d'uns i la tràgica mort dels seus perseguidors quan estes van tornar a ajuntar-se; i el diluvi universal va actuar com a castic per a la humanitat en la història de Noé i la seua famosa arca, com si la mà poderosa de Déu poguera jugar amb la força i el poder d'un element tan fonamental i convertir-lo al seu gust en element destructor.

Tornant al tema de l'aigua com a element fonamental, és fàcil veure l'estreta relació amb els altres tres, i més en concret a Castelló: l'aigua forma part dels rius i la mar que ens voreja i torna a nosaltres en forma de pluja; la nostra terra necessita de l'aigua per als molts arbres fruiters i els cultius de les nostres hortes; l'aire espenta els núvols que ens portaran la pluja, porta el pol·len de flors, plantes i arbres i l'oxigen

que formarà part de les funcions vitals; i el foc es convertix en calor, en llum i en protagonista de les diferents festes, sobretot quan la pirotècnia il·lumina el cel amb els seus molts colors i de vegades també la mar.

Però la veritat és que eixa mateixa aigua que ens dona la vida pot ser tremendament devastadora, i eixa pluja tan necessària pot convertir-se en una tromba fatal, els rius plens de vida en desbordaments que tot ho arrasen, els mars i oceans en tempestuoses tombes de pescadors, tripulants o viatgers. No és un castic diví, és la força de la naturalesa deslligada

I arribats a este punt, no podem fer una altra cosa que no siga parlar de la DANA (acrònim de Depressió Aïllada en Nivells Alts, també coneguda amb l'antic nom de Gota Freda), ara ja paraula "dana" admesa com tal per la RAE. Aquest fenomen devastador l'hem patit en la nostra terreta, en diversos pobles de València, amb una força tràgicament devastadora.

L'aigua va arrossegar i va destrossar tot el que es va posar en el seu camí: cotxes, carreteres, ponts, cases, garatges, locals i negocis que no es sap si podran remuntar…. I el pitjor de tot, es va emportar moltes vides humanes, massa. El material, prompte o tard, amb molta ajuda i no sols econòmica, es podrà reposar o reconstruir. Però mai es podran reemplaçar les vides humanes que l'aigua es va emportar, ni s'esborrarà la pena i la desesperació en la mirada de les persones que han viscut tal desastre.

El sofriment d'eixos germans valencians que ho han perdut tot, molts d'ells en exclusió social, s'ha vist mitigat per la solidaritat inesperada i quasi miraculosa d'eixa gent vinguda de tot arreu, sobretot joves, ajudant en primera línia de la tragèdia quan encara no havien rebut cap ajuda institucional; netejant, portant-los les coses bàsiques, aportant el seu granet d'arena cadascú segons les seues possibilitats, oferint les seues mans, repartint abraços i paraules d'ànim i alleujant amb la seua sola presència el profund dolor de tants afectats.

La força destructora de l'aigua no es pot evitar, forma part de la seua naturalesa, però sí que es poden posar els mitjans per a evitar tan greus conseqüències, A les nostres mans està que esta tragèdia no caiga en l'oblit i no s'obliden els noms dels molts desapareguts.

Per això, malgrat les penes, les desgràcies o les llàgrimes, vivim en esta terra valenciana orgullosos de la nostra gent i els nostres costums, en esta terra on l'aigua està tan present i on és tan necessària (en la seua justa mesura), la que continua sent i serà la MILLOR TERRETA DEL MÓN.

Rafael Prada i Collado

LA CONTAMINACIÓ DE L'AIGUA, UNA CRISI MUNDIAL CREIXENT

Des de grans trossos d'escombraries fins a substàncies químiques invisibles, una àmplia gamma de contaminants acaba en els llacs, rius, rierols, aigües subterrànies i, finalment, en els oceans del nostre planeta. La contaminació de l'aigua -juntament amb la sequera, la ineficàcia i l'augment de la població- ha contribuït a una crisi de l'aigua dolça que amenaça les fonts de les quals depenem per a l'aigua potable i altres necessitats fonamentals.

Són constants els estudis científics que alerten sobre la contaminació de l'aigua a tot el món. Des de restes plàstiques fins a detectar la presència de substàncies com a nicotina i antidepressius en aigües de l'Antàrtida.

Les investigacions han revelat que un contaminant en particular és més comú en l'aigua de l'aixeta del que es pensava: els PFAS. Estes substàncies químiques s'utilitzen perquè els articles d'ús quotidià es tornen resistents a la humitat, a la calor i a les taques; algunes tenen una vida mitjana tan llarga que se les coneix com "la substància química eterna".

"Més del 70% de l'aigua tant de superfície com subterrània s'usa per a la irrigació de camps", assegurava l'Agència Espacial Europea en 2023, en presentar un projecte de monitoratge per satèl·lit de l'ús de l'aigua en el Vell Continent. Salvaguardar el subministrament d'aigua és important perquè, encara que quasi el 70 % del món està cobert per aigua, només el 2,5 % és dolç. I només l'u per cent de l'aigua dolça és fàcilment accessible: gran part d'ella es troba atrapada en remotes glaceres i camps de neu. "Els humans tenen cada vegada major impacte en l'equilibri natural de la Terra, inclòs el cicle de l'aigua.

Però ni tan sols estes reserves estan lliures d'amenaces. En 2023, un estudi del

Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) va detectar la presència de 59 microcontaminants orgànics de diverses famílies químiques en l'aigua de 140 Àrees Importants per a la Conservació de les Aus i la Biodiversitat (IBA) a Espanya, zones d'especial protecció identificades per l'ONG *BirdLife International*. "Els resultats mostren que l'activitat agrícola i les zones densament urbanitzades són les majors fonts de contaminació.", assegurava el CSIC.

Tampoc en els punts més alts del planeta l'aigua està fora de perill. Les serralades cobrixen una quarta part de la superfície del planeta i els milions de persones que les diuen llar sempre han conviscut amb els seus riscos naturals. Però ara, el calfament global està canviant fonamentalment la seua composició. Les seues temperatures han augmentat fins a un 50% més ràpid que la mitjana mundial, i fins i tot quan fan cim a l'Himàlaia, els alpinistes abandonen ara els seus vestits d'expedició per jaquetes més lleugeres.

Causes de la contaminació de l'aigua

La contaminació de l'aigua pot procedir de diverses fonts. Pot penetrar en l'aigua directament, a través d'abocaments legals i il·legals de fàbriques, per exemple, o de plantes de tractament d'aigües imperfectes. Els abocaments i les fugides dels oleoductes o les operacions de fracturació hidràulica poden degradar els subministraments d'aigua. El vent, les tempestes i l'abocament d'escombraries, especialment de residus plàstics, també poden enviar deixalles a les vies fluvials.

Gràcies en gran manera a dècades de regulació i accions legals contra els grans contaminadors, la principal causa dels problemes de qualitat de l'aigua en EE.UU. és ara la "contaminació de fonts no puntuals", quan els contaminants són transportats a través del sòl per la pluja o la neu fosa. Esta escorrentia pot contindre fertilitzants, pesticides i herbicides procedents de granges i llars; petroli i productes químics tòxics provinents de carreteres i indústries; sediments; bacteris originaris del bestiar; residus d'animals domèstics i altres contaminants. Este és un problema que es repetix a tot el món, sent un bon exemple la contaminació de la Mar Menor, a Múrcia.

Finalment, la contaminació de l'aigua potable pot produir-se a través de les pròpies canonades si l'aigua no es tracta adequadament, Un altre contaminant de l'aigua potable, l'arsènic, pot procedir de depòsits naturals, però també de residus industrials.

Conseqüències de la contaminació de l'aigua

La contaminació de l'aigua pot provocar problemes de salut humana, enverinament de la fauna i danys en l'ecosistema a llarg termini. Quan l'escorrentia agrícola i industrial inunda les vies fluvials amb un excés de nutrients, com el nitrogen i el fòsfor; solen promoure la proliferació d'algues que després creen zones mortes o àrees de baix oxigen on els peixos i altres formes de vida aquàtica ja no poden prosperar.

Les floracions d'algues poden tindre efectes sanitaris i econòmics per als éssers humans, ja que provoquen erupcions i altres malalties, al mateix temps que minven els ingressos del turisme

ARTICLE 10

en els destins lacustres més populars gràcies al seu aspecte i olor desagradables. Els alts nivells de nitrats en l'aigua per la contaminació de nutrients també poden resultar especialment perjudicials per als bebés, ja que interferixen en la seua capacitat de subministrar oxigen als teixits i poden desencadenar el conegut com a "síndrome del bebé blau". L'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació calcula que el 38 % de les masses d'aigua de la Unió Europea estan sotmeses a la pressió de la contaminació agrícola.

A tot el món, el subministrament d'aigua insalubre també es cobra un peatge sanitari en forma de malalties. Segons l'OMS, almenys 2000 milions de persones beuen habitualment aigua de fonts contaminades per femta que pot transmetre malalties perilloses com el còlera i la febra tifoidal.

En contraposició, l'aigua térbola podria ser bona per als esculls de coral. Potser estos esculls de coral en aigües térboles no són tan populars com els d'aigües cristal·lines, però podrien ser més resistents al blanqueig que ha devastat altres colònies del món.

AIGUES CONTAMINADES PER EFECTE DE LA CONTAMINACIÓ ATMOSFÈRICA

Els efectes produïts per la contaminació atmosfèrica en el planeta són molt diversos. El canvi climàtic, principal amenaça a la qual ens enfrontem, altera de manera radical el nostre medi ambient produint tot tipus d'efectes negatius a curt i llarg termini. L'increment de la temperatura global, l'augment de les sequeres o els fenòmens *metereológicos extrems són només un exemple. D'entre tots ells, alguns com la contaminació de l'aigua poden passar desapercebuts.

Analitzem les principals formes en què la qualitat de l'aire pot influir en la de l'aigua:

1- El carboni negre i el desglaç de les glaceres

El carboni negre o sutge és un material compost per diminutes partícules sòlides amb un gruix menor que el d'un cabell humà. Este element, que contribuïx a la contaminació de l'aigua, es produïx a les valls i ciutats a conseqüència dels incendis de boscos, crema de pasturatges, però també com a resultat de la contaminació dels vehicles i la crema de residus agrícoles, l'ús de biomassa o la utilització de combustibles fòssils. Es tracta d'un gas que contamina l'aire que respirem i que té efectes negatius molt diversos, entre ells, els produïts directament en la qualitat de les aigües.

Una de les característiques del sutge residix en què absorbix la radiació solar, tornant a emetre-la en forma de calor en l'atmosfera. Quan estes partícules es troben sobre la neu o el gel enfosquixen estes superfícies. Este fenomen produïx un descens de la seua reflectivitat i un augment en la seua absorció de calor. Com a resultat, es produïx una acceleració dels processos de fusió quan el carboni negre s'ha adherit, principalment, en les zones baixes i intermèdies de les glaceres. Amb l'augment de les temperatures que provoca contribuïx de manera directa al calfament global i a la fosa de les glaceres, provocant en este procés també la contaminació de l'aigua.

És, en definitiva, un cicle nociu que comença amb l'activitat de l'home en produir carboni negre i en emetre'l a l'atmosfera.

2- Alteració dels núvols i la pluja

Encara que ha sigut objecte de debat, sembla demostrat que el carboni negre pot alterar les propietats i la distribució dels núvols. També pot modificar el seu comportament, la qual cosa repercutix directament en les pluges. Els núvols, amb una elevada quantitat de carboni negre, resultarien menys reflexives del normal, ascendixen a diferents nivells atmosfèrics i alteren els cicles de la pluja i la seua localització. De la mateixa manera, en ajuntar-se amb altres gasos, produïx els anomenats núvols marrons. Estes posseïxen un gran impacte en determinades regions com l'Àrtic i Àsia a través de canvis en els patrons de pluja i de temperatura, influint, per exemple, en els monsons.

3- La 'pluja àcida'

D'ací prové també l'anomenada pluja àcida, producte de l'acumulació de vapors i gasos tòxics. Els núvols arrepleguen la contaminació emesa per l'ésser humà i, puntualment, per causes naturals, la retornen en forma d'aigua contaminada durant les pluges. Així, eixe aigua arriba als rius i a les mars i torna sobre la terra per a contaminar la seua superfície.

Però també té un gran efecte perjudicial en els sòls, donada l'erosió dels àcids, danyant les terres i els cultius, alterant les collites i actuant, al seu torn, en els cultius: eixos àcids poden introduir-se en els aliments. A més, actua sobre edificacions, monuments i escultures que es troben a l'aire lliure, afectant així no sols a la naturalesa sinó al patrimoni històric dels diferents països.

Extracte i traducció d'un article publicat el 6 de juliol de 2011 i modificat el 25 d'abril de 2024.

Es va publicar originalment en anglés en nattionalgeographic.com.

ELEMENT FONAMENTAL PER A CASTELLÓ I BEN ESCÀS EN TEMPS DE SEQUERA. LA CULTURA DE L'AIGUA

"L'aigua no sols és la substància que dona sentit a la vida, és també l'element vital per a sostindre la nostra naturalesa, cultura i gastronomia".

Sota esta premissa i en resposta a la situació d'escassetat hídrica que travessa el territori castellonenc, l'Ajuntament de Castelló i Facsa van presentar este passat estiu la campanya 'El Valor de l'Aigua'. Una campanya que apel·la al valor de l'aigua com a element clau per a preservar la identitat amb l'objectiu de conscienciar sobre l'ús d'este recurs en un moment clau d'escassetat hídrica generalitzada a la província de Castelló.

Allunyant-se de les tradicionals imatges de terrenys secs i dels habituals consells sobre com estalviar aigua, el consistori i l'empresa concessionària Facsa, que és l'empresa privada espanyola amb més anys d'experiència en el cicle integral de l'aigua, han decidit anar un pas més enllà i llançar una proposta amb un enfocament diferencial que destaque la profunda connexió de l'aigua amb la identitat del territori.

En este sentit, l'objectiu principal d'esta campanya és que la societat castellonenca i els seus visitants siguen realment conscients que l'aigua és l'eix transversal del benestar social i que es necessita per a tot: des dels cultius locals i els millors sabors del Mediterrani, fins als paratges naturals, passant per sectors d'activitat tan rellevants com la ceràmica.

I és que, tal com apunten des de la companyia "existix una tendència intrínseca en les persones de protegir allò que considerem nostre. Per esta raó, amb esta campanya, ressaltem la importància de l'aigua com a element vital que sosté la cultura,

la gastronomia, la tradició i la naturalesa castellonenca, perquè no hi ha res que definisca millor la nostra forma de vida que això". "Sense aigua no seria possible gaudir dels tresors naturals que envolten la ciutat de Castelló, ni podríem elaborar plats tan característics de la nostra excepcional gastronomia, com és la paella", expliquen.

"Per a continuar sent el que som, cuidem l'aigua" és la idea principal entorn de la qual gira esta campanya, que apel·la directament a la identitat de les persones, incidix en el seu orgull de pertinença i busca reforçar la voluntat de protegir allò que és important per a ells/as a través de l'aigua.

Una iniciativa dirigida principalment a la ciutadania castellonenca, però també a aquells/as turistes que visiten Castelló durant les seues vacacions, perquè facen un ús responsable del recurs i siguen conscients de la situació d'escassetat hídrica que travessa la ciutat. Promoguda per l'Ajuntament de la capital de la Plana, s'allunya de les tradicionals escenes comunament utilitzades en les campanyes de sequera per a construir un valor diferencial en la ment de les persones en associar l'aigua amb aspectes fonamentals de la seua identitat, cultura i forma de vida.

L'Ajuntament de Castelló també promou l'origen alternatiu de l'aigua per a usos distints del proveïment, com a reg de zones verdes i aigualeig de carrers. En este sentit cal destacar que:

- Utilitza pous de segona qualitat, no aptes per al proveïment, com el Pou de l'Auditori i el Pou del Parc Mèrida, per al reg de jardins i per a l'aigualeig de carrers.
- Utilitza aigua regenerada procedent de l'Estació Depuradora d'Aigües Residuals (*EDAR) per al reg de parc i jardins.

Extracte de la notícia publicada per FACSA.
12-08-2024

L'aigua és una necessitat i un dret. Si parlem de regadius, l'agricultura té especial dependència de l'aigua, ja que la necessita en més o menys abundància, segons el tipus de cultiu. Podríem dir que per això l'aigua és un factor més crític que la terra, ja que hi ha agricultura que no necessita terra però no és possible una agricultura sense aigua.

Cert és que la necessitat ha portat a la humanitat a cultivar en tota mena de terrenys, més productius o menys, alguns de secà. I encara que en molts d'ells la producció depén de la pluja, els grups humans s'han establit majoritàriament en les proximitats de l'aigua dolça sempre que han pogut per a assegurar-se la seua disponibilitat.

ARTICLE 11

Per això, les cultures més pròsperes van desenrotllar al llarg de la història potents sistemes d'irrigació de terres allunyades dels marges fluvials mitjançant la construcció d'assuts, canals i séquies. La idea és senzilla: es tracta de definir la línia de mínim pendent que permet allunyar l'aigua del curs fluvial i abraçar la màxima superfície abans del seu retorn. Eixa superfície, en cotes superiors a les del riu i inferiors a la del canal, rebrà l'aigua rodada sense més problema tècnic. I amb millor garantia enfront de possibles inundacions.

La tècnica complementària ha sigut i continua sent l'elevació de l'aigua, ja siga mitjançant sénies o per l'aportació d'energia animal o mecànica.

Podem dir, doncs, que l'ús de l'aigua és cultural. L'adaptació al mig ha anat determinantt les formes en què utilitzem els recursos disponibles per a obtindre els millors resultats. Així ha succeït amb l'aigua, sempre i a tot arreu. On n'hi ha en abundància no se li dona més importància, i on escasseja se la considera un bé preciós.

La civilització s'assembla molt a un diàleg entre l'home i l'aigua, però la veritat és que el culte primitiu és un culte hídric i druídic, com el testimonien el culte a les muntanyes, els arbres, els boscos, la lluna, els camins, les aigües. les fonts (moltes d'elles anomenades «santes»). D'ací ve que els primers assentaments que podrien meréixer el nom de ciutats (al voltant de l'any 3.500 a. C.) se situaren a Mesopotàmia, en les fèrtils valls de Tigris i d'Eufrates, precisament perquè en ells hi havia aigua en abundància i el sòl era d'una generosa fertilitat.

L'aigua és també font de salut des dels temps antics. A través dels segles, freqüentar les aigües es va anar convertint en un fenomen fascinant. Hui dia, el termalisme continua sent una important font de recursos per a les ciutats i al mateix temps, permet que visitants i turistes aprecien el valor patrimonial del culte a l'aigua.

Si parlem de rius i brolladors i de la seua importància en la història de la civilització, és imprescindible parlar també de les aigües subterrànies.

La captació de l'aigua subterrània ha sigut una preocupació constant en la història de la humanitat, des de temps prehistòrics fins a l'Edat Mitjana. Els nostres avantpassats se les van enginyar per a poder extraure del subsol eixe aigua que s'oculta sota els nostres peus, van saber lluitar contra les sequeres i contra el canvi climàtic i, per a això, van tindre en l'aigua subterrània la seua principal aliada. Van saber captar-la i extraure-la de les profunditats per a garantir el seu proveïment i el del seu bestiar, i per a regar els seus cultius. Però no sols es van limitar a la seua explotació per a estos usos, també van saber drenar zones mineres per a explotar els metalls situats per davall del nivell freàtic, i van utilitzar la seua força per a moldre el gra i per a molts altres usos de tipus industrial.

Seguint en esta línia, és necessari parlar de La Cultura de l'Aigua: un conjunt de valors, actituds, costums i hàbits que són transmesos a un individu o una societat per a crear una consciència responsable sobre l'ús racional, la importància de l'aigua per al desenrotllament de tot ésser viu, la disponibilitat del recurs en el seu entorn i les accions necessàries per a obtindre-la, distribuir-la, desallotjar-la, netejar-la i reutilitzar-la.

L'aigua va ser declarada en 2010 un dret humà, perquè és un recurs essencial per a la ciutadania. Pel canvi climàtic i la contaminació serà de més difícil accés en les pròximes dècades.

Segons la UNESCO:
"La cultura influïx directament en com es perceben, es deriven i s'utilitzen els valors de l'aigua. Per consegüent, la percepció dels valors atribuïts a l'aigua i els beneficis associats a ella pot ser molt subjectiva.

Per a qualsevol valor, és extremadament important comprendre el context cultural en el qual sorgix i com influïx la cultura en la manera en què s'usa.

Els valors de l'aigua per al benestar humà van molt més allà del seu paper a l'hora de donar suport a les funcions vitals i inclouen la salut mental, el benestar espiritual, l'equilibri emocional i la felicitat. Per exemple, l'aigua en els paisatges té valors estètics que contribuïxen a la salut mental.

No és d'estranyar que la satisfacció de la vida i la felicitat depenguen en gran manera de l'aigua: l'aigua pot resultar atractiva per motius espirituals, per la seua bellesa escènica, perquè és important per a la fauna o per a l'oci, entre altres coses. L'aigua exercix un important paper també en les tradicions derivades de les religions de tot el món, simbolitza conceptes tan variats com la vida, la puresa, la renovació i la reconciliació, però també el caos i la destrucció. En algunes, l'aigua és vista com un regal que les persones han de cuidar, mentres que en unes altres es cultiva una visió que accentua la importància de l'aigua per al medi ambient i per a la vida salvatge.

El destí dels éssers humans i de l'aigua està indissolublement unit. Recordant les paraules d'un proverbi de la tribu del Riu Whanganui, 'Ko au et awa, ko et awa ko au', (Jo soc el riu, el riu soc jo)."

Traducció del text original en anglès d'Audrey Azoulay, UNESCO Directora General

El Gallinero
TABERNA

RESERVES

625 03 85 05 - 605 33 94 53

C/ Huerto de Mas, 5 · 12002 Castelló
(Darrere del Teatre Principal)

VINE A TASTAR ELS NOSTRES "MONTADITOS" MÉS SABOROSOS
(COLLONUTS, MINIHAMBURGUESES, LLOMETS...)

PREUS MOLT ECONÒMICS

Bar La Puebla

Ionela Pruteanu

ESPECIALITAT EN CARNS A LA BRASA I PAELLES

C/. Loreto, 19
Telèfon 964 12 46 41

POBLA D'ARENÓS
(Castelló)

con tus nuevos
AUDÍFONOS RECARGABLES

SÓLO ESTE MES

SMARTPHONE
SAMSUNG GALAXY A25 GRATIS

PRUÉBALOS SIN COMPROMISO

Av. Rey D. Jaime, 76 Castellón

Audiotechno
tus centros auditivos

Tel. Gratuito **900 505 652**
C. Valenciana - Madrid - Reus

LA BIRRERIA
BREWERY
CASTELLÓ DE LA PLANA

ESMORZARS TÍPICS DE CASTELLÓ
MENJARS I SOPARS, DE DILLUNS A DIUMENGE

HORARI DURANT LES FESTES DE LA MAGDALENA 2023:
DES DE LES 9.00 FINS A LES 23.30

CARRER GUITARRISTA TÁRREGA, 20 · CASTELLÓ DE LA PLANA 12003
TFN 864 810 195

AIRE

Els colors de l'aire són d'una lluminositat intangible, amb tonalitats platejades, aluminis, bronzes, cromatges, grises perla, grafits i blancs trencats. Són lleugers i radiants i doten un ambient primaveral, evoquen l'eteri i transmeten neutralitat, tranquil·litat i equilibri. Aporten sensació de fluïdesa i benestar.

L'aire, es relaciona en moltes cultures amb l'esperit i l'intel·lecte i s'associa amb les flors.

Nosaltres ho hem relacionat amb els **RECORDS** d'anteriors anys magdaleners perquè estos evoquen en nosaltres sensacions de benestar i emocions que romandran ja per sempre en el nostre esperit. Eixos records, volàtils com l'aire, són l'essència que ens connecta amb els nostres avantpassats en la busca de l'equilibri entre festa i tradició.

L'Antiga Valenciana

RECORDS DEL 2024

Marta i Nayla: el nostre any inoblidable com a Madrines de la Gaiata 3

- Juliol de 2023, ¡quins nervis! Després de la Magdalena de 2023, en què vaig ser Madrina d'Honor Infantil amb les nostres Madrines Laura i Valeria, arribava per fi el dia de la meua petició com a Madrina Infantil per a la Magdalena 2024 i ¡encara no teníem Madrina! Salomé i Provin ens van reservar la sorpresa per a la festa de la meua petició, i aquell mateix dia vam conéixer a Marta, Dona de Companya de Cavallers en 2023, qui seria la nostra Madrina 2024 i la meua companya inseparable des de llavors. Començava el nostre fabulós any com a Madrines de la Gaiata 3, veritat Marta?

- Així és, aquell dia vaig conéixer a Nayla i a la majoria dels membres de la nostra Comissió. Com bé saben els festers, la Magdalena no es limita a la nostra setmana de festes, sinó que es prolonga al llarg de tot l'any. El nostre any com a Madrines s'allarga encara més, fins a aquestes paraules al llibret amb les quals tanquem el cicle i rememorem un any únic i molt especial.

- Especial ¡i molt intens! Després de la emotiva festa del nostre nomenament, en què vam estar acompanyades per les nostres famílies i tota la comissió, van començar els actes: l'exposició de gaiates de mà, recepció a l'Ajuntament i la recepció al "Món de la Festa" a Diputació, avantsala del nou cicle fester. Aquest acte, organitzat per la Gestora de Gaiates, reuneix per primera vegada a les noves reines de les festes i la seua Cort amb els nous representants de les gaiates, autoritats i entitats festeres, donant la sortida cap a les nostres festes fundacionals.

- I, tot just 2 dies després, els actes d'imposició de bandes al Teatre Principal, en què la nostra alcaldessa, Begoña Carrasco, ens va imposar les nostres bandes blanques com a Madrines.

- El Teatre sempre es queda xicotet en aquest emotiu acte, en què es presenta a la ciutat tots els nous representants per a la Magdalena.

- El següent cap de setmana van començar les presentacions de gaiates al Palau, un acte molt especial en què cada gaiata presenta a totes les seues madrines i dames, un dels actes preferits de Nayla, veritat?

- ¡Sí! Els xiquets gaudim molt amb el ball que segueix a la presentació, ¡podem estar amb amics fins a les 3 de la matinada!

- La presentació més esperada va ser la de la nostra Gaiata, Leire va organitzar una fantàstica presentació amb la temàtica de Barbie, plena de sorpreses per a nosal-

tres. Començant pels presentadors, que van ser el meu oncle Pedro i Manu, el germà de Nayla, ¿ho recordes?

- ¡Clar! ¡I el vestit de rosa! També van pujar a l'escenari els membres de la Colla del meu pare, la Colla del Rei Barbut, i Héctor Redó, President d'Afanias i membre de la Colla, a més dels representants de les nostres falles i foguera agermanades, entre altres molts amics, ¡ah! i ¡el nuvi de Marta!

- Després de les presentacions de gaiates, les nits al Palau van seguir amb els ben merescuts homenatges a les comissions i les Galanies, on la nostra ciutat va rendir homenatge a les nostres Reines, Lourdes i Vega, ¿ho vas passar bé Nayla?

- ¡Molt! Fins i tot el Penyagolosa va estar present a les Galanies i... ¡vam ballar fins a les 3 de la matinada! Marta, no t'oblides de la resta d'actes que es van celebrar durant aquestes dates, com la presentació del cartell per a la Magdalena 2024 i les múltiples activitats nadalenques, com la cavalcada de reis, en què tots els xiquets vam gaudir moltíssim.

- ¡Clar que no! Recorde també que abans de Nadal vam estar a Alacant amb Foguerer Carolines, la nostra foguera agermanada.

- També a Sagunt, amb la Falla Sant Francesc, gaudint d'una fantàstica cena als peus del castell. I en els actes de Sant Francesc d'Assís, del dia del Pilar, ...

- Recorda també tots els dies que vam passar al matadero, ajudant a construir els nostres monuments. El meu germà Carlos va dissenyar la gaiata infantil i molts membres de la comissió, com Miguel, Provin, Raquel, Salomé, Leire, Sergio, l'altre Carlos i Josele, entre altres, van treballar molt per a construir-los.

- I actes especialment emotius com els Homenatges a les Comisions i les Galanies, que vam poder gaudir amb les nostres comisions y molta més gent del món de la festa.

- I altres que esperavem també amb molta il·lusió perquè eren molt importants per a nosaltres i tota la gent de la nostra gaiata: la presentació del llibret i el bateig dels nostres monuments gaiaters, amb intercanvis de molts regalets i el nostre agraïment pels bons resultats de tant de treball.

- ¡Sí! I amb tots aquests actes vam arribar, per fi, a la setmana gran de la nostra Magdalena 2024. ¡Quina Setmana! El Pregó i Pregó Infantil, la desfilada de gaiates, la Romeria a la Magdalena, les mascletades, la carpa de la Gaiata, i tants i tants actes en aquesta inoblidable setmana. Un dels que més vaig gaudir va ser el Cós Multicolor, ¿recordes com ens vam posar de confeti?

- ¡Per descomptat! Va ser un dia molt divertit, com moltes altres activitats a la nostra gaiata. També recorde amb molta emoció l'ofrena floral a la Mare de Déu del Lledó i el Magdalena Vitol que va tancar la nostra setmana de festes.

- Però ahí no va acabar el nostre camí com a Madrines. La Mare de Déu del Lledó va ser proclamada Patrona de la Ciutat de Castelló el 8 de novembre de 1922 pel Papa Pius XI. Poc temps després, també Pius XI va aprovar la coronació canònica pontifícia de la imatge, que es va celebrar el 4 de maig de 1924 a la Plaça de la Independència. L'Any Jubilar Mariano que va commemorar aquest Centenari es va celebrar fins al 7 de maig, amb múltiples actes en honor a la Mare de Déu del Lledó.

- ¡I les Falles i les Fogueres! Recorda Marta que vam estar a la Plantà de la Falla de Blasco Ibàñez Mestre Ripoll, i en les ofrenes de València i Burriana i en la Cremà de la falla de Sant Francesc, a Sagunt, ¡menuda experiència! I al juny vam passar uns meravellosos dies a Alacant, amb la nostra foguera germana de Foguerer Carolines, ¡fins i tot em van deixar encendre la falla infantil al costat de la Bellea del Foc!

- Abans d'acabar el nostre any, vam fer una paella de comiat en l'escorxador. Allí vam triar què volíem portar-nos de record de les nostres gaiates.

- Sí, i de seguida es van posar a desmuntar-ho per a que Provin ens ho donara.

- Estàvem ja en la recta final del nostre any especial, però encara vam gaudir d'alguns actes més al juny i juliol, com la presentació de la Reina del Grao i la gala de Sant Cristòfol al Palau, amb balls, disfresses i divertides coreografies. Així vam arribar a finals de juliol, quan es van elegir les Reines i Dames de la Ciutat per a la Magdalena 2025. ¿Recordes Nayla el dia de l'elecció?

- ¡Com oblidar-ho! ¡Quina alegria quan les dues vam ser elegides com a Dama de la Ciutat i Dama de la Ciutat Infantil! A més, ¡ens van posar com a parella! Des de llavors estem gaudint juntes d'una nova i meravellosa etapa, representant a la nostra ciutat com a Cort de Paula i Carla, les nostres meravelloses Reines.

- I tant! Però com a Madrines del 2024 encara vam gaudir al setembre de l'acte de comiat al Teatre del Raval, a més de la nostra emotiva comiat durant la presentació al Palau de la nostra Gaiata per a la Magdalena 2025. En aquesta presentació vam passar el relleu a les nostres magnífiques successores Carmen i Sara, en una gala plena de música i sorpreses i amb els gegants Tombatossals i Bufanúvols presidint l'escenari.

- Moltes gràcies a la Comissió i a tots els membres de la Gaiata 3 per haver fet realitat aquest somni, per haver-nos permés gaudir d'un any fabulós com a Madrina i Madrina Infantil. Res d'això hauria estat possible sense el vostre permanent suport i ajuda. Tot el viscut romandrà sempre a la nostra memòria i als nostres cors, que atresoren vivències i emocions que no es poden expressar amb paraules.

- Ací us deixem un grapat de fotografies per a recordar junts els millors moments, des de la setmana de festes i els actes previs fins al nostre comiat com a Madrines de Porta del Sol de la Magdalena 2024.

MAR

M
MYRIAM ESCURRA
patronaje y confecciones
PATRONAJE PEERSONALIZADO Y
CONFECCIONES A MEDIDA
-TRAJES A MEDIDA
-TRAJES REGIONALES
-VESTIDOS DE FIESTA
-ALTA COSTURA
SE HACEN
TODO TIPO
DE ARREGLOS
DE ROPA
C. Dr. Gea Mariño S/N,
12005 Castelló de la Plana
642 950 332
myriam_escurra@hotmail.com

ACOMIADAMENT DE NAYLA

Estimats amics de la Gaiata 3 i veïns del sector:

Amb el cor ple de gratitud, m'adreço a tots vosaltres per acomiadar-me com a Madrina Infantil de la Gaiata 3 per a la Magdalena 2024. Representar la nostra Gaiata des d'aquest càrrec ha sigut un vertader honor, una responsabilitat que vaig assumir amb molt de carinyo i un somni fet realitat.

Des del primer moment en què em vau triar, vaig sentir el suport i la il·lusió de tots aquells que formem part d'aquesta meravellosa gaiata, que veig com una gran família.

Amb cada pas que vam donar en la festa, el meu amor per la nostra terra i les nostres tradicions va créixer encara més, mentre creixia com a persona i com a castellonera.

Vaig tindre el plaer de recollir el testimoni de Valeria, una fantàstica Madrina Infantil i gran persona a qui vaig acompanyar en el seu any com a Madrina d'Honor. I vaig tindre la immensa sort de recórrer el meu camí en companyia de Marta, la millor Madrina que podria haver somiat i la meua actual companya a la Cort, amb qui continue gaudint de la nostra nova etapa.

Només em resta donar novament les gràcies a la Comissió i a tots els meus amics i companys de la Gaiata 3 que treballen de forma incansable

perquè la nostra gaiata i les nostres festes siguen cada vegada més grans i més especials. Sense la vostra dedicació, sense la vostra il·lusió, no hauria pogut viure aquesta experiència tan única.

Vostra per sempre,

Nayla
Madrina Infantil de la Gaiata 3
de la Magdalena 2024

LBX

HAZ TU MUNDO EXTRAORDINARIO

LEXUS CASTELLÓN
C/ Grecia, 29
Ciudad del Transporte II
Tel. 964 372 327
www.lexusauto.es/castellon

LEXUS

ACOMIADAMENT DE MARTA

Estimats amics i amigues de Porta del Sol,Aquestes, són unes paraules d'acomiadament, d'agraïment i gratitud; com a madrina de la Gaiata 3, Porta del Sol, durant el darrer any 2024.

He viscut moments increïbles amb tota la comissió i tots els amics i amigues que m'han volgut acompanyar en aquesta aventura, és per això que vull donar les gràcies pel meravellós any que m'han fet passar i per haver-me fet sentir part d'aquesta família.

Però, sobretot, vull fer menció especial a Nayla, la meva madrina infantil, confident i companya, que ha estat amb mi en cada acte, en cada presentació, en cada eixida... i per sort, la vida ens ha regalat un any més juntes com a dames de la ciutat 2025.

I també a Provin, el nostre volgut president, que ha estat sempre per al que hem necessitat i amb el que hem compartit milers de moments que sempre quedaran per al record.

Com a madrina 2024, estic molt orgullosa d'haver pogut compartir amb tots vosaltres la passió de les nostres tradicions i l'esperit de la nostra festa. Sé que sense el gran esforç de totes i tots els que treballeu per la gaiata res haguera sigut tan bonic i especial, així que de tot cor, gràcies per tant.

Com no, gràcies a la meva família per fer tot açò possible i per permetre'm viure aquesta experiència.

He viscut moments inoblidables que em quedaran gravats en l'ànima per sempre.

Amb molta estima,

Marta.
Madrina de la Gaiata 3
de la Magdalena 2024

VENTS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

El clima mediterrani es caracteritza per hiverns temperats i plujosos arribant a patir onades de fred, per l'acció de l'aire oceànic (Atlàntic) i pels "vents de terra" que bufen des dels anticiclons freds continentals cap a les baixes pressions del tebi Mediterrani, i estius càlids i secs per l'acció d'una massa d'aire meridional, a la qual se suma de tant en tant l'aire abrasador i sec del Sàhara.

Estes variacions creen una varietat de tipus de vents estacionals que s'han de conéixer, però… què és el vent?

Vent: Corrent d'aire produïda per causes naturals, unes constants i altres variables. El vent es considera, bàsicament, sota dos aspectes, que són la seua Direcció i la seua Força. La direcció pot contemplar-se segons l'angle que forma amb la proa del vaixell, o conformement al punt geogràfic o rumb d'on bufa. Este últim aspecte, amb designacions basades en referències terrestres, que tenen el seu origen en els noms romans dels vents, és una característica destacada de la llengua marinera mediterrània. Quant a la força o intensitat del vent, existien nombroses denominacions, moltes sinònimes, sense que hi haguera una escala definida de noms.

Una manera pràctica de reconéixer la direcció dels vents és a través de la rosa dels vents o rosa nàutica, en la qual cada punta indica la direcció d'on ve el vent. A diferència de la brúixola, els punts cardinals en la rosa representen el punt geogràfic, no el magnètic.

Al Mediterrani podem trobar diversos tipus de vents amb nom propi i que són presents en diferents èpoques de l'any. Els podem diferenciar en tres grups genèrics:

- Vents del nord i de l'oest (Tramuntana, Mestral, Ponent, Xaloc): Són vents sempre secs i temperats perquè procedixen de l'interior de la península i solen vindre recalfats.

- Vents del del sud i de l'est (Migjorn, Garbi, Llevant, Gregal): Són vents que tenen part de recorregut sobre la mar, per la qual cosa aporten nuvolositat i precipitacions.

- A part, estan els vents locals, entre els quals destaquen el règim de brisa diürna entre mar i terra (embat) i la brisa nocturna entre terra i mar (terral).

Però vegem-los més detingudament. Els noms de vents dels quals volem parlar estan basats en la direcció des de la qual bufen, així que continuarem veient-los un a un, començant pel nord i seguint en el sentit de les agulles del rellotge.

Tramuntana (Vent del nord)

Com a curiositat sobre este vent, afegir que l'expressió "perdre la tramuntana" volia dir antigament que els navegants havien perdut de vista l'Estrela Polar, mentres que hui dia s'associa a perdre la raó. Equival a l'expressió "perdre el nord". Així mateix, la RAE ens recorda que alguna cosa *tramontana* està situada a l'altre costat de les muntanyes…o al nord. L'explicació de tot això podem trobar-la en què tramuntana deriva del llatí *transmontanus*, i encara que ignorem al fet de a qual *montanus* feien explícita referència els nostres amics romans, podem imaginar-nos que la serralada dels Alps, situada al nord de la Península Itàlica, tindria alguna cosa a veure.

La tramuntana (del llatí *transmontanus-i,* "de més enllà de la muntanya") és un vent fred i turbulent del NE o N. Pot durar diversos dies seguits amb ratxes de més de 200 km/h, una autèntica barbaritat.

El vent de tramuntana és relativament freqüent al Mediterrani espanyol, especialment durant els mesos d'hivern, és un vent fred que difícilment passa de moderat, i no és excessivament humit, tan sols pot portar associat plugims. A l'ésser un vent de terra, tota la costa li proporciona recer i no sol alçar temporals importants.

Gregal (Vent del nord-est)

El Gregal és un vent del NE que es produïx quan la baixa pressió (borrasca) es mou cap al sud de Malta. És un vent present en el Mediterrani central enfront de les costes de Sicília, Malta i la Mar Jònica. A Espanya és un vent característic de les illes Balears, que assota especialment durant el mes de febrer, encara que es pot donar també durant la resta de l'any. És un vent fred i sec que sovint es mostra amb força de temporal, produint forts onatges i mar de fons.

De nou la percepció llatina del Mediterrani ens dona pistes sobre el seu origen, ja que gregal deriva de *graegalis,*que literalment ve a significar de Grècia. I ens acollim a la RAE una segona vegada per a ampliar alguna cosa la definició de gregal: que ve d'entre llevant i tramuntana, segons la divisió que de la rosa nàutica s'usa al Mediterrani. I ja que la RAE ens ho proposa, continuarem amb aquest com següent vent.

Llevant (Vent del est)

En les roses dels vents de les cartes i agulles nàutiques, vènia indicat per una creu grega, per ser l'adreça de Jersualén. A més de per a designar el vent i el rumb este, mirant des de la Península tot el Mediterrani es troba a l'est, per la qual cosa multitud de fets, objectes i persones relacionades amb eixa mar han sigut designats tradicionalment amb aquest nom de Llevant per la

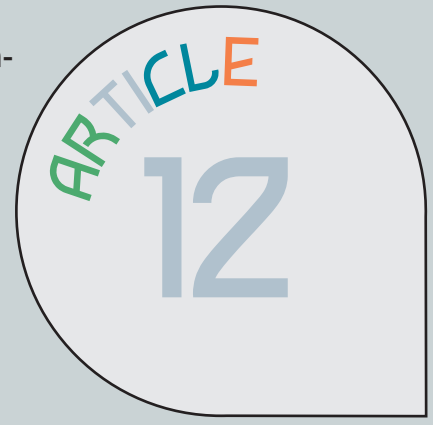

seua procedència mediterrània, com per exemple els soldats turcs de galeres o els corsaris.

El vent de Llevant és, com el seu nom indica, un vent procedent de l'est del litoral mediterrani d'Espanya i en general, en tot el mediterrani occidental. Naix en el Mediterrani central i en les proximitats de les illes Balears i aconseguix la seua major velocitat en travessar l'estret de Gibraltar, generant formacions nuvoloses particulars en el Penyal, conegudes vulgarment com les barbes del llevant.

En bufar de manera moderada o fort, el Llevant provoca fortes marors al Mediterrani. Generalment es presenta suau i humit, però porta amb freqüència núvols i pluja, i també boira.

Els vents de Llevant poden donar-se en qualsevol moment de l'any, però són més comuns des de maig fins a octubre. La seua intensitat pot ser molt variable.

Xaloc (Vent del sud-est)

El vent Xaloc, també conegut com «Sirocco» en algunes regions, és càlid i sec que bufa des del sud-est. El seu nom té arrels en l'àrab «šarq» (este) i en el grec antic «exalṓtēs» (fora de la mar), reflectint el seu origen i característiques. La veritat és que este vent té nom propi en multitud de regions mediterrànies, encara que quasi tots ells relacionats.

És un vent de l'ES propi del Mediterrani, bufa d'est a oest. El Xaloc es forma a causa d'unes depressions davall del Mediterrani que es mouen cap al nord-est creuant el desert del Sàhara, i arriba a velocitats d'huracà en el nord d'Àfrica i el sud d'Europa. Sol portar una pols vermellosa provinent de l'arena d'este desert i creant baixa visibilitat en les costes. En arribar a la mar i trobar-se amb un aire més fred i humit provoquen fortes pluges i tempestes capaces d'aconseguir vents de fins a 40 i 50 nusos.

Migjorn (Vent del sud)

També conegut com a Migdia o com Ostro, nom este últim que prové de l'italià. és un vent humit i càlid provinent del sud.

Normalment, malgrat ser un vent humit i calorós, porta amb si pluges i és per això que a vegades es confon amb el Xaloc.

Garbí (Vent del sud-oest)

També anomenat Llebeig, és el vent que bufa del sud-oest en l'est i sud-est d'Espanya. La RAE ens conta que deriva l'àrab *labác*, i este del llatí, *Lybice*, tenint el seu origen en la direcció del vent, ja que per als habitants del Laci, Líbia es trobava al sud-oest. Si busquem en l'entrada *garbino*, com també és conegut este vent, en el diccionari espanyol de la llengua franca, tornem a observar una referència a la seua procedència: "Vent del sud-oest". El mateix que *llebeig* o *áfrico*. I esta font porta amb si que la seua arribada siga anticipada pel moviment de masses d'aire càlides i seques que es veuen des de l'horitzó i es fan notar prèviament en forma de calitja.

Estos vents auguren l'aparició de boira en l'horitzó sud. Provocats pel moviment de les tempestes en el sud del Mediterrani, solen anar acompanyats d'arena i pols en l'aire pel fet que provenen del desert del Sàhara, d'ací el seu color característic, i traslladen masses d'aire calent i sec des del desert cap al sud-est d'Espanya.

Ponent (Vent del oest)

Denominació pròpia del punt geogràfic ja que bufa de la direcció per la qual es posa el Sol, d'ací el seu nom.

És notable que les seues característiques en el vessant mediterrani de la Península Ibèrica són diametralment oposades a les quals comporta en l'Atlàntica, ja que a València o Múrcia, per exemple, es tracta d'un vent eminentment sec i càlid; mentres que a Galícia és responsable de grans borrasques, sovint interceptades pel seu relleu.

El vent de Ponent en el Mediterrani espanyol augmenta la seua temperatura i s'asseca en baixar la Meseta i arribar al Llevant espanyol, proporcionant agradables temperatures durant l'hivern a la Comunitat Valenciana i la Regió de Múrcia quan el vent bufa d'esta direcció, però a l'estiu és un vent extraordinàriament càlid, sec i sostingut. En general, el vent de Ponent no crea grans temporals en les nostres costes, excepte quan bufa amb força que alça gran onatge en les Balears.

Mestral (Vent del nord-oest)

L'origen del seu nom, segons la RAE, es troba en el provençal *mestral*, és un vent del NW, a vegades del nord, que bufa de les costes del Mediterrani cap a la mar. També conegut com a Mestre. Es tracta d'un vent fred, sec i violent, que aconseguix correntment els 100 km/h i arriba a passar dels 140 km/h.

Pot ser causat pel refredament nocturn del sòl a les regions costaneres, però quan bufa molt fort es deu a una alça de la pressió atmosfèrica en el nord-oest europeu: l'aire polar fluïx així cap a les baixes pressions del Mediterrani i en trobar els obstacles oposats pel relleu (els Pirineus, el Massís Central francés, els Alps) passa per les bretxes que existixen entre estos, patint llavors la seua velocitat un increment considerable en ser reduïda la secció de les venes.

I per a acabar amb una curiositat sobre els diferents vents valencians, ací tenim algunes dites populars amb els protagonistes d'aquest escrit:

Llevant, Xaloc i Migjorn; Llebeig, Ponent i Mestral, Tramuntana i Gregal, vet ací els vuit vents del món.

Plovent estava el Xaloc i a dins el Migjorn tronava, el Llebeig el cerç inflava, el Ponent l'apitjorava, el mestral l'arrabassava a punt de toc i retoc; el Gregal va guanyar el joc i el Llevant amollava aigua amb un carabassot.

Xaloc, és calent; Llebeig, més; Tramuntana, pluja; seca, el terral, i a l'hivern i primavera gela el Mestral.

María Barrachina

CONTAMINACIÓ DE L'AIRE: TIPUS I CAUSES

La contaminació de l'aire és un dels principals reptes als quals ens enfrontem. Els efectes de la contaminació atmosfèrica poden ser irreversibles per a la vida en el planeta, per la qual cosa cal treballar per a evitar, reduir, compensar o mitigar la contaminació de l'aire.

Cada any es bat el rècord de contaminació de l'aire. L'any 2019 es van aconseguir quasi 40 mil milions de tones de CO_2 en l'atmosfera, superant el registre de l'any anterior. Sense mesures eficaces, els efectes de la contaminació atmosfèrica seran nefastos per a la vida en la Terra, el canvi climàtic continuarà avançant a gran escala i produirà tot tipus de fenòmens adversos, com el creixement del nivell de la mar, l'increment de les sequeres, l'augment de la temperatura global, etc.

Conéixer en què consistix la contaminació de l'aire i quins són els principals enemics de la nostra atmosfera és fonamental per a contribuir a la seua solució. En este article, llançarem llum sobre quin és el problema real al qual ens enfrontem, el seu origen i possibles solucions.

La contaminació atmosfèrica es produïx per la presència de matèries o formes d'energia en l'aire que poden suposar un risc, mal o molèstia de diferent gravetat per als éssers vius. Entre les conseqüències directes de la contaminació atmosfèrica, es podria destacar el desenrotllament de malalties i afeccions en els éssers humans i la biodiversitat, així com la pèrdua de visibilitat en zones de grans concentracions o l'aparició d'olors desagradables.

La producció, el desenrotllament del transport i l'ús d'uns certs combustibles a partir de la Revolució Industrial ha disparat els nivells de diòxid de carboni i altres gasos contaminants en l'atmosfera, convertint-se en un problema ambiental global.

La boira grisa que engloba les grans ciutats és la forma més comuna en la qual es

mostra que la contaminació de l'aire és un problema real, sent ja visible davant els nostres ulls. L'augment de gasos d'efecte d'hivernacle està provocant un calfament generalitzat del nostre planeta i la deterioració de la capa d'ozó. Tots dos efectes suposen un perill tant per a la salut dels éssers humans com per a la vida dels ecosistemes que veuen alterat el seu equilibri ecològic, una concentració elevada de gasos d'efecte d'hivernacle és altament nociu per a la salut del planeta i els seus habitants. Estos són els principals gasos contaminants:

- El monòxid de carboni
- El diòxid de carboni
- El diòxid de nitrogen
- L'òxid de nitrogen
- L'ozó a nivell del sòl
- El material particulat
- El diòxid de sofre
- Els hidrocarburs
- El plom

L'acció humana és la principal culpable de la contaminació atmosfèrica. La crema de combustibles fòssils, com el carbó o el petroli, és una de les principals causes d'este problema ambiental que posa en perill no sols la naturalesa sinó la nostra pròpia salut.

Les diferents substàncies que ocasionen la contaminació atmosfèrica es deriven fonamentalment d'activitats humanes com la indústria, els residus, les llars i el transport.

Indústries

En molts països, la producció d'energia és la font principal de la contaminació de l'aire, encara que no l'única. La crema de carbó per part de centrals elèctriques o aquelles plantes basades en dièsel, són dos de les fonts d'emissió més freqüents i nocives. De la mateixa manera, encara que en menor mesura en comparació amb les anteriors, els processos industrials i l'ús de solvents en indústries químiques contribuïxen a la contaminació de l'aire i el calfament global.

Enfront d'esta problemàtica, s'incentiva globalment a les indústries per mitjà de polítiques i programes a nivell internacional perquè realitzen un ús eficient d'energia i invertisquen en fonts renovables d'energia. Amb això, es contribuïx al fet que l'activitats industrials aconseguisquen una producció d'energia més neta, una major eficiència energètica i una reducció dels efectes de la contaminació atmosfèrica.

Transport

Prop de 25% de totes les emissions de CO2 (diòxid de carbó) relacionades amb l'energia provenen del transport. Estes emissions produïxen aproximadament prop de 400.000 morts prematures a l'any per la mala qualitat de l'aire. La mitat d'elles són conseqüència de l'emissió de dièsel degut a l'emissió d'òxids de nitrogen. No hi ha dubte que el transport actual és ineficient,

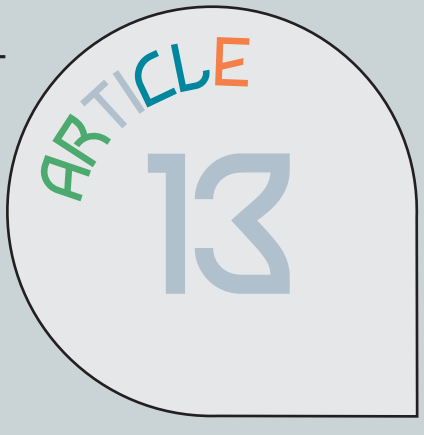

car i insostenible al no poder-se mantindre al mateix ritme sense comprometre a les generacions futures.

Només a Espanya la contaminació ha provocat la mort de prop de 100.000 persones en l'última dècada. I és que, segons dades de Nacions Unides, el cotxe causa el 13% de la contaminació de l'aire als països membres de la Unió Europea. La sobirania del cotxe enfront d'altres mitjans més sostenibles és una tasca pendent per a tots.

En les àrees urbanes amb grans concentració de població resulta imprescindible treballar en polítiques que contribuïsquen a la reducció de la contaminació de l'aire mitjançant. Per exemple, mitjançant l'ús de combustibles més nets o la implementació de mitjans de transport moguts per mitjà d'energies renovables que no siguen nocives per a les persones.

Residus

Es calcula que el 40% dels residus generats en el món i les deixalles orgàniques es cremen a l'aire lliure, la qual cosa genera emissions a l'atmosfera de dioxines nocives, furans, metà i carboni negre. Una problemàtica que afecta especialment aquelles regions o zones que estan en procés d'urbanització o a països en vies de desenrotllament.

Entre les estratègies per a evitar els efectes d'esta mena de contaminació atmosfèrica es troba la millora en la recol·lecció, separació i eliminació de deixalles sòlides. Amb això podria reduir-se la quantitat de materials depositats en abocadors i posteriorment cremats a l'aire lliure.

Igual que en el sector agrícola, un menor desaprofitament d'aliments ajudaria a reduir la quantitat de desfets orgànics que cal gestionar. De la mateixa manera, una separació d'estos i la seua conversió en compost o bioenergia ajudaria a la millora de la fertilitat i la qualitat del sòl, generant a més una manera de crear una font d'energia alternativa, més neta i sostenible per a l'aire.

Llars

La contaminació de l'aire des de l'àmbit domèstic és nociva en dos maneres. D'una banda, perquè és l'aire que les persones respiren en les seues llars de manera directa, produint a mitjà i llarg termini malalties respiratòries; d'altra banda, perquè repercutix en l'aire exterior. La font d'esta contaminació prové de la crema de fusta i combustibles fòssils per a activitats com cuinar, calfar o il·luminar les llars. Encara que, en termes generals, el 85% de les llars tenen accés a fonts d'energia més netes, almenys en 97 països del món, la veritat és que s'estima que aproximadament 3.000 milions de persones continuen usant combustibles sòlids, la qual cosa és una xifra molt elevada que produïx una gran quantitat d'emissions contaminants a l'aire.

En resum, els efectes de la contaminació atmosfèrica poden ser fatídics per a la vida, ja que la pol·lució afecta de manera negativa en la seua salut, propiciant el desenrotllament de malalties i afeccions de diferents tipus, com les del sistema respiratori o de la pell. Però tots podem ajudar per a mantindre la qualitat de l'aire que respirem, una cosa fonamental per a la supervivència de les persones i de moltes de les espècies que viuen en la Terra. Existixen una sèrie de consells que podem seguir i que poden tindre un gran impacte en la protecció de la qualitat de l'aire que respirem. Revertir esta situació és una tasca de tots. Algunes recomanacions per a ser part de la solució i contribuir a solucionar este greu problema mediambiental:

- Substituïx el cotxe pel transport públic o altres mitjans més sostenibles
- Reduïx el consum de plàstic
- Aposta per la regla de les 3R; recicla, reutilitza i reduïx.
- Vigila els productes que consumixes i opta per aquells l'impacte dels quals en el medi ambient siga mínim.
- Opta per l'eficiència energètica i minimitza el consum d'energia.

Traducció del article publicat per Fundación Aquae el 26/08/2021

EL MURMURI DELS MOLINS, UN CANT DE VIDA A CASTELLÓ

El vent ha sigut, des de temps immemorials, una de les forces naturals més evocadores i útils per a l'ésser humà. En el seu moviment invisible però poderós, trobem un vincle entre el passat i el futur, entre la tradició i la modernitat. A Espanya, especialment en regions de l'altiplà central, els molins de vent han sigut símbols d'enginy humà i, més recentment, de la transició cap a un model energètic sostenible.

En l'obra immortal de Miguel de Cervantes, *El Quijote de la Mancha*, els molins de vent adquirixen una dimensió quasi mítica. Convertits en gegants per la imaginació del cavaller errant, estes creacions eren, en realitat, un testimoniatge de l'enginy humà per a aprofitar la força del vent. Durant segles, els molins de vent en regions com La Manxa i també en zones de l'interior de Castelló van ser essencials per a les comunitats agrícoles, que utilitzaven la seua energia per a moldre el gra i transformar-lo en farina, una base indispensable de l'alimentació.

A Castelló, encara que potser menys icònics que els manxecs, també va haver-hi molins de vent, especialment en les zones rurals. Estes estructures no sols formaven part del paisatge, sinó que simbolitzaven una forma de vida basada en la sostenibilitat i en la relació respectuosa amb els elements naturals. Eren construccions que, amb les seues aspes mogudes pel vent, donaven vida i dinamisme a l'entorn.

Amb el pas dels segles, els antics molins de vent han sigut reemplaçats per aerogeneradors, estructures que, igual que els seus predecessors, busquen capturar l'energia del vent, però amb un propòsit molt més ambiciós: generar electricitat neta i reduir la dependència dels combustibles fòssils. Castelló, amb la seua privilegiada ubicació i els seus vents constants, s'ha convertit en un lloc estratègic per a la instal·lació de parcs eòlics.

No obstant això, la transició cap a estes noves tecnologies no ha estat exempta de controvèrsia. Alguns projectes han suscitat crítiques pel seu impacte visual i ambiental, especialment quan s'instal·len en zones naturals protegides o en paisatges de gran valor cultural. Per a moltes persones, els aerogeneradors són símbols de progrés, però per a unes altres representen una amenaça per a l'equilibri ecològic i la bellesa de l'entorn.

El desafiament al qual ens enfrontem com a societat és trobar un equilibri entre la necessitat de desenvolupar energies renovables i el respecte pel nostre patrimoni natural i cultural. En este sentit, Castelló té molt a oferir com a exemple de com les comunitats poden adaptar-se al canvi sense perdre de vista les seues arrels. Castelló i les seues gents estan disposats a acceptar eixe diàleg necessari entre tradició i modernitat, per a aprofitar la força d'una de les manifestacions naturals més evocadores.

Igual que els antics molins de vent van saber integrar-se en el paisatge de manera harmoniosa, és fonamental que els aerogeneradors moderns seguisquen principis de sostenibilitat no sols energètica, sinó també cultural i ambiental. Projectes que involucren a les comunitats locals, que respecten els ecosistemes i que promoguen un turisme sostenible poden ser clau per a transformar possibles conflictes en oportunitats de desenrotllament.

El vent, motor tant dels antics molins com dels moderns aerogeneradors, és una força transformadora en tots els sentits. Ens convida a reflexionar sobre la nostra relació amb els elements naturals i a imaginar un futur en el qual la tecnologia i la tradició puguen conviure en harmonia.

A Castelló, com en altres regions d'Espanya, el vent ha modelat tant el paisatge com la història. Els vells molins ens recorden que l'ésser humà sempre ha buscat solucions enginyoses per a aprofitar les forces de la naturalesa, mentres que els aerogeneradors ens desafien a imaginar un món més sostenible. Les dos maneres de capturar el vent ens parlen d'una mateixa aspiració: viure en equilibri amb el nostre entorn, respectant el llegat del passat mentres construïm el nostre futur.

El vent, etern viatger, acaricia les aspes d'ahir i de hui, contant històries d'esforç i somnis alats. En els vells molins, murmura la memòria de mans dels nostres avantpassats que van transformar el gra en vida. En els moderns gegants, canta la promesa d'un futur que respira net. Així, a Castelló i més enllà de les seues terres, el vent continua sent l'ànima invisible que unix l'antic i el nou, dansant entre la tradició i l'esperança, recordant-nos que la força de la naturalesa no sols impulsa les aspes, sinó també el cor que palpita en el nostre ésser.

Jota R. Vicente

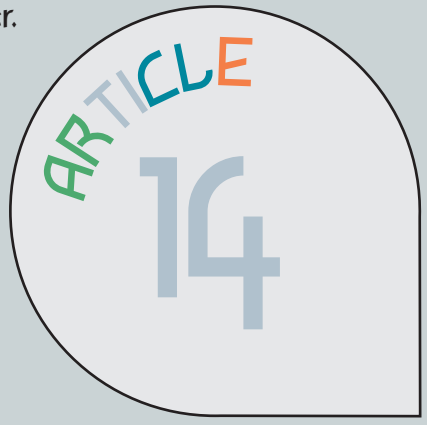

AR_MASAJE_Y_BEAUTY
AR
MASAJES Y BEAUTY
632482263
CARRER: MADRID 8, CASTELLÓ

m&r
raquel i manolo
carniceria
Carns selectes
Embotits artesans
Mercat Central Castelló · Llocs 1-3
Tel.: 964 228 793 · Mòbil: 610 527 097 · 692 282 863
Servei a domicili
GRATUÏT

Cuidadors a domicili
Des de 2 hores a la setmana fins a règim intern

Servei d'Ajuda a Domicili
Som empresa acreditada per la Generalitat per a la Llei de Dependència

Ens adaptem a les teves necessitats
Neteja Cuina Lavabo personal Recats Control de medicacio Cites mèdiques Companyia...

bonadea care

atenció real i transparent per a tothom

Carrer *Ramón y Cajal*, 21, Pis 1, 12540
Villa-real, Castelló

tel. **964 10 01 56**

www.bonadeacare.com

ZAPARRAPIT

REPARACIÓ DE CALÇAT
DUPLICAT DE CLAUS

Carrer Asensi, 25, 12002 Castelló de la Plana
964 05 06 42 / 661 63 72 58

FOC

Els colors del foc són ardents i enèrgics, amb tons cireres, corals, taronges, roses, mostasses i porpres. Són tonalitats les quals simbolitzen la passió, la força interior i les emocions intenses.

L'últim dels elements, s'associa amb el fruit de la planta, per això ho hem relacionat amb els nostres **MONUMENTS** gaiaters, el nostre fruit més preuat, símbol de la nostra profunda passió i de la força dels nostres costums que "venen del antigor". I encara que les Gaiates són per definició monuments de llum sense foc ni fum, sí que tenen la seua intensitat i la seua lluentor.

Això mateix simbolitzen els **AGERMANAMENTS** amb altres tradicions i cultures valencianes, falles i fogueres, encara que estos sí que tenen relació directa i literal amb el foc com a element essencial de les seues festes i de la cultura valenciana.

eD
EDUARDO
JOYERO
O'Donnell, 8 -Tel.: 964 256 607 - 12001 CASTELLÓ

MOLCER
MOTLES PER A LA INDÚSTRIA CERÀMICA
CASTELLÓ

L'escorxador és el nostre centre d'operacions i on es concentra tota la passió per les nostres festes i tradicions, any rere any. Ací naixen i creixen les gaiates, monuments de llum i emblema de Castelló. I no, no es cremen, es desmunten i es tornen a construir partint de zero. Són llum que ve de *l'antigor, sense foc ni fum*, però amb la força del foc en les seues entranyes.

Així doncs, l'escorxador és al magatzem dels nostres monuments gaiaters, lloc de treball i de trobada, de molt d'esforç i molt bons moments, de llàgrimes i de riures, d'il·lusions per un nou començament i de nostàlgia per l'any que s'acaba, de paelles i barbacoes i somnis compartits.

ESBÓS GAIATA INFANTIL

JARDÍ DELS SOMNIS

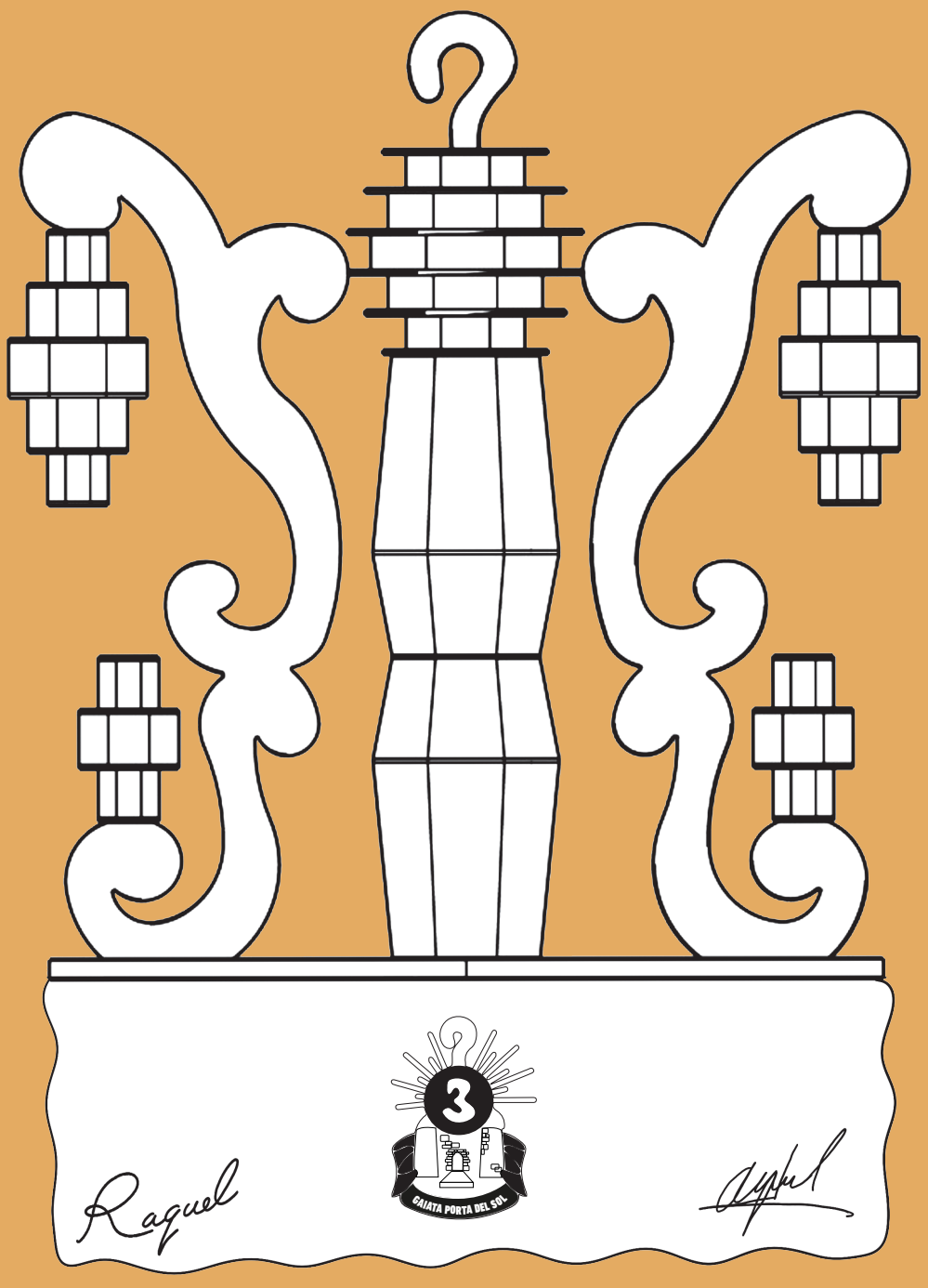

ESBÓS GAIATA

VERGEL DE LLUM

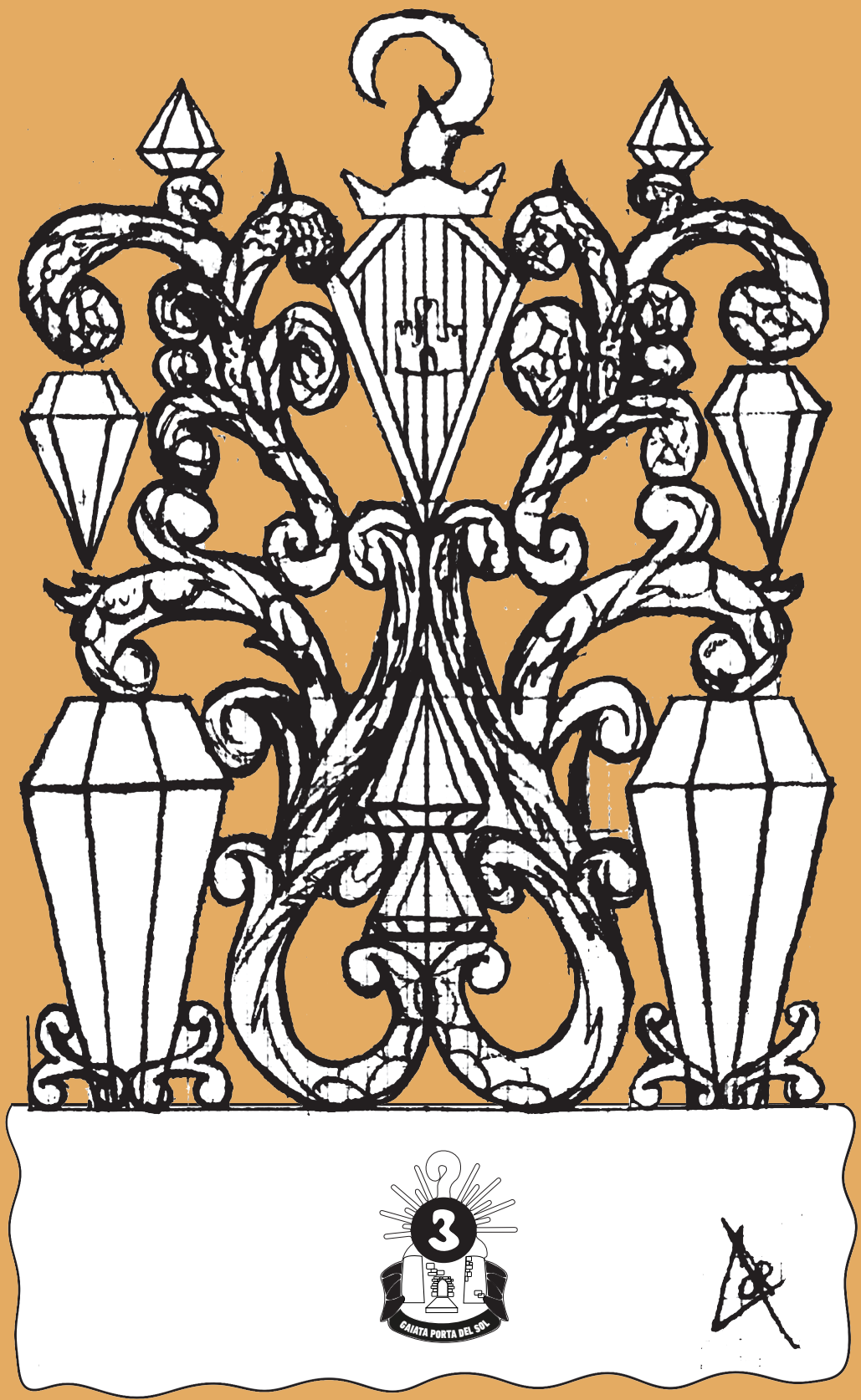

CARLOS PEDROL®
odontología / estética dental

FER-SE PREGUNTES ÉS GRATIS...
...QUE TE LES RESPONEM TAMBÉ

¡PRIMERA VISITA
GRATUÏTA

PLAÇA PORTA DEL SOL, 7
CASTELLÓ DE LA PLANA
T. +34 964 975 121
W. +34 658 11 63 95

clinicacarlospedrol

Registre sanitari CS18272

GAIATA 14 CASTÀLIA

President: Daniel Martí i Andreu
President Infantil: Cristopher Lorenzo Martillo i Permuy
Madrina: María Montañana i Grijalbo
Madrina Infantil: Lledó Amat i Mondragón

Benvolguts veïns i veïnes, amigues i amics de "Porta del Sol". Es un veritader plaër saludar-vos en nom de tota la gaiata 14 "Castalia" en esta oportunitat que em doneu els meus amics de la gaiata 3.

Aquest es el meu nové any com a president de la gaiata 14, i m'agradaria donar l'enhorabona al meu company Provin per tot el treball que esta fent al front d'un sector important com es la "Porta del Sol" i ànims per a afrontar els reptes que encara té per endavant. Com vaig dir l'any passat, espere que aquest agermanament continue igual o mes fort encara entre els nostres estimats sectors.

En aquests dies previs a les nostres festes, volem felicitar tant a l'equip de la gaiata 3, com a l'equip de la gaiata 14, perquè han aconseguit fer dos llibres meravellosos, unes grans presentacions i en moltes nits i dies d'esforç, 4 monuments per a que la llum de la magdalena no decaigui en ningú dels dos sectors. De bon segur que tot l'esforç ficat tindrà la seua recompensa i passeu unes grans festes presidides pels grans representants que teniu aquest any, amb Sara i Carmen, que junt al seu president, sé que portaran el nom de la gaiata 3 "Porta del Sol" molt alt.

També vull aprofitar l'ocasió d'animar a tothom a que s'apropen pels voltants de la carpa a gaudir dels molts espectacles que de segur han organitzat per a tots els públics i edats.

Tan sols em queda desitjar als socis, veïns, comissió i empresses col·laboradores de la Porta el Sol, unes meravelloses festes fundacionals,

Molt Bones Festes de la Magdalena 2025!!!!

CASANOVA
asesoría

C/Enmig nº 22 1º – E;
12001 Castelló de la Plana

Tel: 964 723 380 – 649 299 229
Whatsapp: 608 770 484

www.asesoriacasanova.com

FALLA BLASCO IBÁÑEZ MESTRE RIPOLL

Presidents: Ximo Darder i Garcerá i Vicente Darder i Garcerá

Fallera Major: Begoña Armelles i Testera

Per la nostra germanor i amistat, la comissió de la Falla Avinguda Blasco Ibáñez-Plaza Mestre Ripoll, i en el seu nom els seus presidents, Ximo Darder Garcerá i Vicente Darder , i la Fallera Major, la senyoreta Begoña Ármelles Testera, saluda a tota la comissió de la Gaiata 3 Porta del Sol i especialment als seus representants: el president Vicente Provinciale Martí, la Madrina Sara Sánchez Olivares i la Madrina Infantil Carmen Vicente Simó, felicitant-los per tot l'aconseguit enguany i desitjant-los que gaudisquen de cada moment de les nostres festes, tant de la Magdalena a Castelló com de les Falles a València,

Us esperem en tots els actes que us siga possible compartir amb nosaltres i us desitgem que esta Magdalena 2025 siga tan especial que romanga per sempre en el vostre record.

Bones festes!!.

C/ RUIZ ZORRILLA,19 · 12001 CASTELLON
TEL. 964 216 701
WWW.LOTERODELASGAFAS.COM
info@loterodelasgafas.com

Ortopedia
TÉCNICA
CASTELLÓN

Som especialistes, amb gran experiència

Ronda Mijares, 186 Castelló
Tel. 964 25 30 02 - 964 06 21 59

FALLA SANT FRANCESC

President: Vicente Mateo i Tortajada

Fallera Major Cristina Álvarez i Museros

Un any més tinc el plaer com a president de l'A.C. Falla Sant Francesc, de dirigir-me als nostres amics de la Gaiata 3 Porta del Sol.

Malgrat els efectes de la Dana, espere que celebrem les nostres tradicionals festes, sense que se tinguen que alterar per cap desgràcia. Espere i desitge de tot cor que apleguem a la normalitat absoluta per poder desenvolupar, organitzar i gaudir de les Falles i de la Magdalena festa plena.

Enguany no coincidim en dates, la qual cosa ens va a permetre poder compartir més moments amb vosaltres. Actes com la Romeria, l'encesa de les Gaiates, la volteta i l'ofrena a la Mare de Déu del Lledó.

Per part nostra, esteu convidats a gaudir al voltant de la nostra festa josefina, les nostres tradicions i la germanor fallera. Vingueu al dinar de socis (tradicional olla i concert de la nostra xaranga), a l'ofrena, a la cremà, i qualsevol dia que cregueu oportú. El nostre casal sempre el tindreu obert.

Vos desitge Provi, Sara i Carmen que gaudiu cada dia amb alegria I il·lusió juntament amb la resta de components que formeu la Gaiata 3 Porta del Sol.

Una forta abraçada,

Ferretería el Martillo

La ferreteria de sempre

C/ Alloza, 76 - 12001 CASTELLÓ
Tel.: 964 24 03 72 - Mòbil 656 306 7 76
jfol69@hotmail.com

FOGUERA FOGUERER CAROLINES

President: Miguel Ángel Olivares i Cortés
President Infantil: Nicolás Roselló i Masip
Bellesa: Elizabeth Carolyne Vidal i Cuerva
Bellesa Infantil: Irene Straub i González

Als nostres amics de la Gaiata 3 Porta del Sol,

Des de la Foguera Foguerer Carolines volem enviar-vos una salutació molt especial en aquest any 2025. És per a nosaltres un orgull formar part de la vostra història i mantindre aquest agermanament que tant ens unix i que esperem perdure per molts anys més.

Hui celebrem junts l'esperit que ens unix com a amants de la festa. La dedicació, el treball i l'estima per la nostra història són els valors que mantenen vives les nostres celebracions, fent-les úniques i especials. Vosaltres, amb la vostra passió per la Magdalena, i nosaltres, amb el fervor de les Fogueres, compartim l'essència d'estimar les nostres festes, transmetent-les de generació en generació amb orgull i emoció. És en aquest esforç col·lectiu on radica la grandesa de la nostra cultura, i per això és un privilegi poder compartir amb vosaltres aquest camí d'amistat i col·laboració.

A les vostres representants, Madrina 2025 Sara Sánchez i Madrina infantil 2025 Carmen Vicente, els desitgem unes festes inoblidables plenes d'alegria i moments únics. Esteu escrivint una nova pàgina a la història de la vostra gaiata i ens enorgullix poder ser-ne testimoni.

Amb tot el nostre afecte,

Els vostres amics de la Foguera Foguerer Carolines, encapçalats pels seus representants 2025: Irene i Elizabeth, Sira, Carmen, Aitana i María, Nicolás i Miguel Ángel.

INCENDIS FORESTALS

Lamentablement cada dia són més evidents els efectes que a molts nivells ens afecta el canvi climàtic. Tots els anys venim patint onades de calor persistents i llargues èpoques de sequera que fan que els nostres boscos estiguen secs, i una de les conseqüències més directes és la virulència amb la qual s'expressen els incendis forestals que hem vingut patint.

A més durant els últims 50 anys la població rural a la nostra província s'ha reduït dràsticament, la gent tria cada vegada més viure a les ciutats, descurant les atencions que requerix el món rural, com a conseqüència directa això repercutix en un abandó gradual dels camps de cultiu que normalment envolten els pobles, la qual cosa fa que cada vegada la massa forestal est mes prop d'ells, amb el consegüent perill que això suposa.

Les característiques d'un incendi venen definides per un escenari on existix un factor que limita la capacitat d'extinció, possibilitant que l'incendi puga convertir-se en un gran incendi forestal, tal com indica la guia per a La Prevenció dels Grans Incendis Forestals adaptada a l'Incendi Tipus, editada per la Generalitat.

Estes generacions estan marcades per l'evolució del paisatge segons els canvis socioeconòmics i són les següents:

Incendis de primera generació. La seua propagació està condicionada per una disponibilitat contínua de combustible en superfície, principalment herbassars i arbustos, fruit d'un abandó dels camps de cultiu. El període d'acumulació de combustible del qual es nodrixen és de 2 a 15 anys. Es tracta d'incendis de mitjana intensitat, on es cremen entre 1.000 i 5.000 hectàrees de mitjana, i on les mesures d'extinció es basen en efectius locals i bombers estacionals.

Incendis de segona generació. L'acumulació de combustible degut a l'abandó de cultius i de l'activitat agropecuària i forestal tradicional provoca incendis més ràpids i intensos que es propaguen puntualment amb focus secundaris. El període d'acumulació de combustible és de 10 a 30 anys. La seua superfície oscil·la entre les 5.000 i 10.000 hectàrees, i fan falta mitjans aeris per a la seua extinció.

Incendis de tercera generació. Són aquells que ja es propaguen per les copes dels arbres. Aconseguixen una alta intensitat a causa de l'homogeneïtat dels boscos, generalment fruit de la falta de gestió forestal, i solen ser producte de l'evolució dels incendis de mitjana i baixa intensitat. En este cas el període d'acumulació de combustible és d'entre 30 i 50 anys. Són incendis d'entre 10.000 a 20.000 hectàrees, on el foc s'estén a través de les copes dels arbres, i on es produïxen columnes convectives i focus secundaris massius a llargues distàncies. Les oportunitats d'extinció són escasses i els ràpids canvis de comportament de l'incendi són susceptibles de superar la capacitat dels recursos d'extinció. Poden aparéixer amb les onades de calor.

Incendis de quarta generació. Es tracta de grans incendis que es propaguen per la massa forestal, però també sense dificultat per jardins i cases a causa de la densitat de vegetació i a la continuïtat de combustible entre la zona forestal i la urbanitzada. Pot haver-hi simultaneïtat d'incendis en una mateixa zona i donar-se amb les onades de calor. En estos casos es prioritza la defensa de les persones i els béns a l'atac de l'incendi.

Incendis de quinta generació. En estos convergixen grans incendis forestals simultanis en diferents zones de risc, i amb comportaments extrems, ràpids i virulents, creuant zones urbanitzades. Apareixen focs de copes simultanis, amb interfases urbanes i forestals. Supera als mitjans de extinció convencionals, requerint un estreta coordinació entre els diferents cossos i agents d'extinció.

Incendis de sexta generació. Un megaincendi o incendi de sexta generació es caracteritza per una alta intensitat, així com una alta velocitat de propagació. En ells es produïx també una projecció de cendres (xicotetes partícules inflamades i incendiàries) susceptibles de recórrer distàncies mitjanes suficients com per a eludir els tallafocs. Solen tindre diversos focus, i un comportament que supera els models de predicció d'expansió del foc actuals.

Però pot sufocar-se un megaincendi? Encara que es compte amb molts recursos assignats per a la seua extinció, és molt fàcil que estos incendis puguen propagar-se sense control i superar la capacitat dels mitjans d'extinció. Així ho arreplega l'informe *Fire and forest fires in the Mediterranean; a relationship story between forest and society del Centre Tecnològic Forestal de Catalunya (CTFC)*. "No són apagables", recalca Martínez de Arano. "No es poden sufocar fins que canvien les condicions meteorològiques". Vist que resulta impossible detindre un incendi de sexta generació, l'únic que si podem fer si tenim una vivenda en un entorn boscós és assegurar-nos que en la pitjor de les circumstàncies les flames no poden arribar mai fins a la nostra vivenda, generant un espai suficient de seguretat amb una zona sense arbres al voltant de la nostra casa.

En definitiva, i vist tot el que, pel que sembla, ens oferix el futur, la millor opció és sempre la prevenció en tots aquells aspectes que encara podem controlar.

Tonyo Guimerá

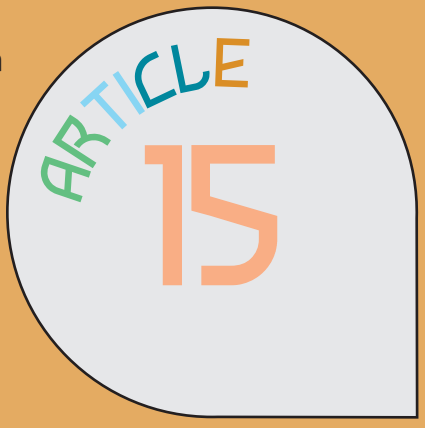

EL CULTE AL FOC COM A ELEMENT PURIFICADOR

Pel que fa al sentit de la vista, el foc combina la matèria encesa en brasa o en flama. Una matèria encesa que varia, sobretot, a causa de l'aire en moviment. Estos dos tipus de llum del foc, la brasa i la flama, produïxen respectivament el que es podria dir llum pròpia i llum llançada, en analogia i correspondència amb la divisió de l'ombra en ombra pròpia i ombra llançada.

En la pròpia etimologia llatina de foc, "focus", es conté també el concepte espacial que té este element. I és que el foc, eixa calor i eixa llum produïts per la combustió, es convertix en focus, en centre de l'espai, sobretot en la foscor. Es podria dir que el foc irradiant llum i calor és el sol de les nits de l'home. Si el sol és capaç d'ordenar a la vida una part de l'univers que es denomina Sistema Solar, el foc organitza el sistema espacial d'una habitació protectora.

La doble condició de la llum de la foguera, combinada amb la foscor i la variació que patix en el temps, fa que esta llum es presente com una cosa irreal, a vegades fantasmagòrica -baste recordar com a exemple l'ús que de la llum del foc fa Goya en les seues pintures negres-. Per això, no és d'estranyar que el foc siga present en totes les religions i rituals. I és precisament pel seu caràcter ritual que manté una íntima relació amb algunes de les tradicions festives més arrelades a la província de Castelló. De fet, com bé és sabut, la seua veneració ha acompanyat a totes les civilitzacions des de l'antiguitat i per esta terra han quedat vestigis de totes elles.

Algunes d'estes celebracions vinculades amb este element fonamental són internacionalment conegudes, i altres menys famoses, però totes tenen la mateixa força simbòlica, convertint-se en expressions etnològiques en les quals es combina la religiositat, una herència ancestral fonamentada en supersticions i llegendes, i unes creences molt lligades amb rituals de purificació mitjançant el poder evocador i renovador de les flames i a algú sant de renom.

Sant Antoni Abat, el patró dels animals

No són pocs els municipis de la província que veneren al patró dels animals organitzant cercaviles de benedicció i rituals en els quals les fogueres són un element fonamental. Especial menció mereixen la Santantonà de Forcall, durant el cap de setmana més pròxim al 17 de gener, dia del sant, també coneguda com Festa Medieval del Foc; la Matxà de Vilanova d'Alcolea, on destaquen per la seua bellesa i singularitat la processó, el tropell i la coca; Borriol, amb la seua típica pujada del carro de llenya fins a la foguera; Albocàsser, on les cavalleries arrosseguen arbres monumentals cap a la pira, Benicarló amb la seua mítica Cremà del dimoni o Benicàssim, on una desfilada d'antics carros recorre la població en una festa en la qual es repartixen fins a 23.000 coquetes.

Les Falles, per San José

Encara que es tendix a identificar la festivitat de les falles amb la província de València, son diversos els municipis de Castelló que festejen aquesta tradició fins al punt de convertir-la en una de les seues celebracions més emblemàtiques. Eixe seria el cas de la ciutat de Borriana, que cada mes de març, planta els seus monuments donant compliment a una tradició que es remunta a l'any 1928. Més recents són les falles de Benicarló, la Vall d'Uixó i Almenara, la resta de localitats que entre els dies 15 i 19 de març se submergixen en el ritu de cremar tot el dolent de l'any anterior amb el desig de purificar-se i encomanar-se a un futur millor de la mà d'artistes fallers, ninots, crítiques i sàtires.

Sant Joan, el solstici d'estiu

Arribat el mes de juny, en la nit del dia 23, data relacionada amb bruixes i encanteris, les platges s'omplin de persones disposades a cremar males vibracions, moments adversos o pensaments negatius en el ritual més esotèric de quants se celebren a la província al llarg de l'any. En esta festivitat es relacionen dos simbologies essencials: l'aigua, com a element que representa la puresa i la fertilitat, i el foc, com a element alliberador de tot el negatiu, cremant en una foguera tot el que vulguem apartar de la nostra vida. Amb l'arribada de la mitjanit, els centenars de persones reunides entorn de les fogueres es llancen a la pràctica dels costums repetits any rere any, generació rere generació, i que molts han sentit comptar però no recorden on ni a qui: saltar el foc o donar voltes al seu voltant, banyar-se els peus en la mar saltant un nombre determinat d'ones, i si hi ha dubtes, millor fer-ho tot, per si de cas. El resultat és una nit màgica en la qual és impossible no impregnar-se del misteri pres en l'aire, en una festa cada vegada més multitudinària que la major part dels municipis del litoral complementa organitzant activitats com concerts a l'aire lliure i castells de focs artificials, i amb més foc encara present en els correfocs dels dimonis.

A més, el foc està també present en molts altres actes festius de la província de Castelló. No són poques les localitats que combinen les seues festes patronals amb un altre acte de gran arrelament en la memòria popular i en les tradicions dels diferents pobles castellonencs, els coneguts com bous al carrer, i més concretament el bou embolat, on el foc torna a ser protagonista.

Salomé Cazalla

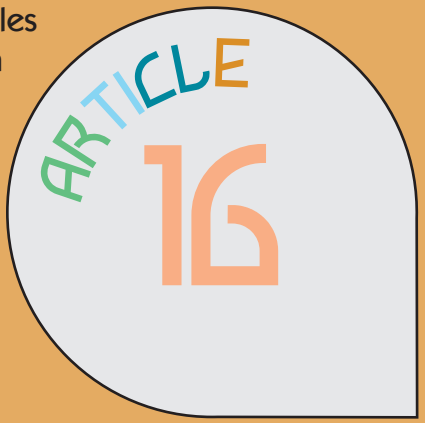

PIROTÈCNIA VALENCIANA: LA CULTURA DEL FOC

ANTECEDENTS HISTÒRICS DE LA PIROTÉCNIA

Pirotècnia, paraula amb arrels en les paraules gregues:
- *piros* ⟶ foc
- *techne* ⟶ art o tècnica

Significat: "l'art que tracta de tot gènere d'invencions de foc".

Qualsevol element pirotècnic es caracteritza per ser una mescla de pólvora i diferents elements químics que, en ser encesos, produïxen una gran quantitat d'esclats de llum, so i fum.

És una meravella de la química que es remunta a l'antiga Xina. Originalment creats per a espantar als esperits malignes, els alquimistes xinesos van fabricar estes llums il·luminadores combinant el salnitre (nitrat de potassi), carbó, sulfur i altres ingredients, creant una versió inicial de la pólvora. Quan es llançava al foc, la mescla explotava amb un esclat sorollós.

Gradualment, les mostres de pólvora xinesa i les fórmules químiques utilitzades per a fer focs artificials van començar a escampar-se per la Ruta de la Seda cap a països europeus i del Mig Orient, els quals van utilitzar els focs artificials per a commemorar actes militars i celebracions festives. A partir de la documentació i la bibliografia que existix al respecte sabem que l'ús dels focs artificials és una antiga tradició que heretem del poble àrab i que va arribar al Mediterrani procedent d'Àsia, i es va estendre de la mà de grecs i romans. L'ús de l'art pirotècnic per a la commemoració

festiva és, per tant, un ritu tan antic com el propi ús del foc purificador. En les cròniques dels reis d'Aragó es lligen freqüents descripcions d'artefactes que feien les delícies del poble.

Si fem un seguiment cronològic de la seua història, podem remuntar-nos al Renaixement (de 1400 a 1550), quan es van produir grans avanços en art, literatura... i focs artificials. Els àrabs els van portar a la Península Ibèrica i es van convertir en tradició a València, Múrcia i Alacant. Durant la Guerra de les Germanies, a principis del regnat de Carles I (entre 1519 i 1523), es destaca l'aparició de les "tronades amb mascles de ferro i trons" i es pot vincular cronològicament al control sobre els soldats de les milícies gremials i les prohibicions de la seua eixida al carrer.

Entre 1707-1713, durant la Guerra de Successió va tindre lloc la batalla d'Almansa. La frase "el mal d'Almansa a tots alcança", fa referència a la pèrduda de la identitat del poble valencià (perduda de furs i lleis pròpies). Al País Valencià, una llegenda situa l'aparició de la mascletá com a manifestació festiva en la reutilització dels canons de les armes de foc que, després de la victòria de Felip V, al començament del segle XVIII, es deixaran de poder fabricar en alguna població. Cal esmentar que, fins al segle XVIII, els mestres pirotècnics vivien aïllats i transmetien l'experiència adquirida als seus aprenents sota secret i sense deixar-los escriure les seues estranyes receptes, amb la finalitat que estes no caigueren en altres mans que les dels seus deixebles.

Més enllà de la llegenda, i sense entretindre'ns en elucubracions etimològiques, la veritat és que ens trobem davant de la transició cap a un ús civil de pólvora, amb les mateixes funcions que podien tindre les armes de foc.

A partir de 1714, després de totes les misses majors de les festes patronals a les portes de les esglésies i de les ermites de tots els pobles valencians, es plantaven en el sòl les traques que es podien permetre en pagament en diners, per a ser disparades set d'elles en Toc Deu i la resta quan la missa major acabara.

Entre 1730 i 1740 arriba el poder per al poble, almenys el poder de crear explosions ja que abans era d'ús exclusiu de la reialesa i alguns nobles.

Entre 1830 i 1840, va arribar el color de la mà dels pirotècnics italians. Ho aconseguien agregant sals metàl·liques com a estronci per al roig, bari per al verd, coure per al blau i sodi per al groc. El clorat de potassi augmentava la lluentor i comença a utilitzar-se. Utilització d'alumini i magnesi com a combustibles per a obtindre flames d'alta temperatura, imprescindibles per a obtindre els colors. A poc a poc s'incorporen ixes d'estronci, bari, coure, sodi, pols de zinc, en definitiva, tot un catàleg de productes químics que fan possible aconseguir qualsevol color i efectes.

No va ser fins al primer quart del segle XIX quan es va iniciar l'etapa moderna de la pirotècnia, gràcies al francés Chertier, qui va iniciar l'ús de dos nous agents químics en les composicions dels focs artificials: el clorat de potassa i el nitrat d'estronciana.

ARTICLE 17

El públic va començar a apassionar-se per les magnífiques estreles de porpra que eixien dels coets i les bombes, resplendint en l'espai com a meteors lluminosos.

Aconseguir colors com el roig, rosa, lila, blau, groc, verd i blanc en diverses tonalitats es va tornar una cosa comuna per als artesans; així mateix, va augmentar la varietat de formes. En l'actualitat es poden apreciar estreles, ventalls, sols, palmeres, noms, figures humanes, glorietes, coets…

TRADICIÓ I CULTURA DE LA PIROTÈCNIA VALENCIANA

Des dels seus orígens la pirotècnia es dividix en dos: la militar i la civil. Els mateixos artificis que s'empraven per als menesters de la guerra servien per a animar les festes i celebracions.

La història de l'ús cultural i festiu de la pirotècnia en la nostra Comunitat, aconseguix més de cinc segles. La pólvora emprada per a usos militars va passar a ser un recurs per a la festa a partir de les mateixes armes de foc –canons, arcabussos– o coets i, bé prompte, amb artificis i utensilis fabricats expressament per a la diversió i l'espectacle.

Es diu que el veritable naixement de la pirotècnia valenciana ocorre en 1914,degut en part a l'Exposició Regional de 1909 per la gran afluència d'experts en esta matèria vinguts d'altres països. Aquell moment de la història va suposar l'inici d'una nova era deixant arrere tot l'aprés fins a aquell moment. Es va estandarditzar el terme, perquè fins llavors només s'entenien els artificis militars, que eren traca pura valenciana i una manera de viure. Davant tal premissa, la nova era imposava el color, controlar la química i investigar més a fons sobre com controlar els components i la disposició del masclet pròpiament dit fins a evolucionar en la mascletà actual, encara que en aquells dies existiren diferents tipus de trets.

Els enlluernadors espectacles de llums que il·luminen el cel són en realitat reaccions químiques acuradament elaborades. Quan comencen els focs artificials, els nombrosos grànuls xicotets de pols negra de l'explosió dels focs artificials encenen les partícules de metall (en les sals metàl·liques), que absorbixen una gran quantitat d'energia. Una vegada que comencen a refredar-se, les partícules emeten energia addicional en forma de llum. El color d'esta llum depén del tipus de metall: el clorur de bari s'usa per a produir el color verd; el clorur d'estronci produïx el color roig; el sodi, tal com apareix en la sal comuna, crea un color groc intens; el clorur de coure produïx el color blau; el calci crea el color taronja.

La forma dels focs artificials es determina en última instància en funció de com s'organitzen els grànuls dins del projectil dels focs artificials. I l'espetec sònic que escoltem amb els centellejos brillants ocorre quan els gasos dins dels focs artificials s'expandixen més ràpid que la velocitat del so.

TRACA

Definició: Artifici de pólvora que es fa amb una sèrie de petards col·locats al llarg d'una corda i que esclaten successivament.

Les traques valencianes són uns dels articles pirotècnics més icònics de la nostra terra. Cada tret d'este dispositiu pirotècnic simbolitzava la valentia i resistència del poble valencià enfront de l'adversitat. Valorats pel seu gran espectacle visual i auditiu, hui dia són d'ús habitual com a demostració festiva en grans esdeveniments familiars com a bodes, batejos i comunions, a més d'esdeveniments festius i culturals de tota mena. Es caracteritzen pel seu gran efecte sonor, aconseguit per la concatenació de petards (trons) que s'encenen i detonen un darrere l'altre al llarg de la metxa. De fet, una traca està formada per una bateria de trons fabricats amb paper i cartó, que contenen una mescla pirotècnica, units per una metxa o estopí enfundats en paper amb un característic color marró, que produïx una sèrie de detonacions successives de mitjana intensitat amb una detonació final d'intensitat més forta.

Amb el seu esclat característic i eixordador, estes explosives manifestacions pirotècniques s'han convertit en un símbol emblemàtic de la rica herència cultural de la Comunitat Valenciana, convertint-se en una expressió icònica i enèrgica de les seues tradicions, amb un rerefons històric arrelat en la identitat cultural del poble valencià. Vegem el seu fascinant origen i l'impacte cultural de les traques valencianes, explorant les seues arrels històriques i la seua evolució al llarg del temps.

Les traques valencianes semblen tindre les seues arrels en el segle XVIII, més concretament durant el període de la Guerra de Successió (1707-1714), quan València va experimentar canvis significatius després de la derrota dels Àustries enfront dels Borbons. En finalitzar esta contesa, es va iniciar un nou orde polític a la regió i es va imposar el castic als valencians pel seu suport als Àustries.

Fruit d'este castic, les traques van sorgir com un element simbòlic de commemoració i resistència cultural contra l'opressió. Estos dispositius pirotècnics, que incloïen tires de pólvora enrotllades, es van convertir en símbols festius i d'identitat valenciana.

A través dels anys, les traques valencianes han evolucionat, mantenint la seua essència com a símbol de commemoració i alegria en entorns festius, com a bodes, comunions, festes patronals i celebracions. La seua evolució i presència en les principals festivitats i cerimònies reflectixen la seua importància històrica i el seu arrelament en la tradició valenciana.

Este article pirotècnic tradicional consta de diverses parts que determinen la seua estructura i funcionament:

Canyoncets o petards. Són xicotets cilindres de paper i cartó amb una mescla pirotècnica a l'interior que té un efecte detonant units entre si. Cadascun, en encendre's, produïx un so detonant característic.

Metxa. És la part que unix els canyoncets. En encendre's, inicia la seqüència de detonacions.

Una varietat és la traca valenciana reforçada, una traca tradicional que es caracteritza per la seua successió de més d'una explosió de trons de gran potència per

damunt de la resta de trons que la componen. Es compon d'una sèrie de trons units per una metxa, però diferents i molt potents. Mentres que les traques convencionals només posseïxen un tro de rellevant potència com a final d'esta, la variant de «traques reforçades» implica una major intensitat i varietat en el seu efecte sonor amb un tro de major intensitat cada 10 metres. A les traques valencianes reforçades també se'ls denomina traques amb múltiples finals.

La fabricació de traques a la Comunitat Valenciana és doncs un procés arrelat en la tradició pirotècnica d'esta terra. Estos productes, elaborats per reconeguts fabricants pirotècnics, garantixen una experiència segura i autèntica en esdeveniments i celebracions. Les opcions són molt variades, incloent-hi traques de diferents mesures, potències i dissenys, adaptades per a diferents ocasions. Tots estos productes, certificats i fabricats sota alts estàndards de qualitat, s'oferixen en botigues especialitzades en pirotècnia amb totes les garanties.

Encara que la traca valenciana és una tradició que ha sigut transmesa de generació en generació, és important tindre en compte que la seua fabricació i ús requerixen coneixements especialitzats i habilitats per a manejar la pólvora. És important que siguen utilitzats adequadament i es complisquen les regulacions i mesures de seguretat necessàries.

MASCLETÀ

Definició: una mascletá és un tret pirotècnic que conforma una composició molt sorollosa i rítmica que es dispara amb motius festius en places i carrers, normalment durant el dia. És típica de la Comunitat Valenciana.

Efectivament, així com en altres cultures s'han usat els focs d'artifici preferiblement per a il·luminar les fosques nits de solsticis i equinoccis quins estreles incendiàries anunciant el pas del temps o la fi d'un cicle, en la nostra Comunitat hi ha devoció pel foc diürn, per la mascletà, uns focs artificials que no es veuen, però que se senten primer i es fan olor després. Els que et sacsegen sensorialment i pots percebre amb els ulls tancats i la boca oberta. No existix un altre poble, una altra cultura festiva en el món on hi haja esta veneració irracional pel soroll, el fum i el tumult com ací. Tal com relata l'escriptor Rafa Lahuerta en la seua Balada del Bar Torino: "esta pólvora festiva i alliberadora és la carta de presentació del poble valencià, és l'olor de la festa i de l'excés, de la màgia del Mediterrani lúdic i procaç".

La columna vertebral de tota mascletà sol ser invariable, un inici suau, normalment amb traca valenciana, que gradualment va augmentant en ritme fins a acabar en l'apoteosi final: el terratrémol terrestre i el bombardeig aeri que marquen el tancament de l'espectacle com marquen els cànons. En eixe precís moment serà el públic, amb els seus aplaudiments o xiulades, el que referende o censure la qualitat de la mascletá.

Segons Castellà Martí la mascletá és un ritu valencià que posseïx una fi específica i ha de posseir una composició musical. És com la música, no es tracta d'un simple soroll sinó d'alguna cosa rítmica, bella i harmoniosa.

CORREFOCS

A nosaltres, com a castellonencs i festers ens encanta participar de les celebracions històriques que formen part de la nostra cultura, i més si inclouen elements pirotècnics. Una d'eixes celebracions és el correfocs o ball de diables«.

Però… en què consistix esta tradició?

Els correfocs es remunten al segle XII, moment en el qual apareix documentat amb el nom de Ball de Diables. Esta festa es va estendre per tota la Corona d'Aragó, englobant el Regne de València, Catalunya, Balears i algunes zones del Rosselló, en el nord de França.

Encara que l'origen és una cosa incerta, se sap que procedix del teatre medieval llista de carrers i que també es representava entre plat i plat en les llargues festes que realitzava la noblesa de l'època. Esta dansa representava la lluita entre el bé i el mal i es caricaturitzava la figura del dimoni que apareixia fent cabrioles i salts a través de balls, cants i foc.

Posteriorment i amb el pas dels anys, esta festa va començar a tindre cada vegada més arrelament arribant a formar part de processons com les del Corpus i també de celebracions com les festes majors de molts pobles i ciutats.

Participar en un correfocs és tota una experiència. Òbviament es realitza de nit per a poder gaudir així de l'espectacle de llums i colors que ens regalen els petards i el foc. Es fa en ple carrer i la gent pot limitar-se a gaudir de l'exhibició dels «dimonis» o participar activament en l'espectacle ballant amb ells sota les seues pirotècniques ombrel·les. La festa comença amb el llançament del primer petard, iniciant-se el recorregut d'un espectacle de foc i llum que, acompanyat per la música tradicional de dolçainas i tabals, no es detindrà fins al final amb una exhibició encara més apoteòsica.

Com hem dit al principi, els correfocs formen part de la nostra història i costums. Hui dia, són cada vegada més les localitats que els inclouen en les seues celebracions recuperant d'eixe mode la cultura popular local, per a sort de tots.

Electro centro
LÁMPARAS
INSTALACIONES
AVERÍAS
ILUMINACIÓN LED
REPUESTOS
Miguel Ángel Catalán
964 22 33 06 | 669 334 924
C/ Escultor Viciano, Nº12
CP12002 Castellón
electrocentrocs@gmail.com
maelecbartoll@gmail.com
ESPECIALISTAS EN REPARACIONES ELÉCTRICAS

Elena Fabregat
floristeria
Pedra
Rams de nuvia i complements
Centres decoració
SERVICI A DOMICILI
Sta. Cruz de Tejeiro, 10
(Junt Plaza Dr. Marañón)
Tels.: 964 23 61 79 - 635 533 188
12005 CASTELLÓ

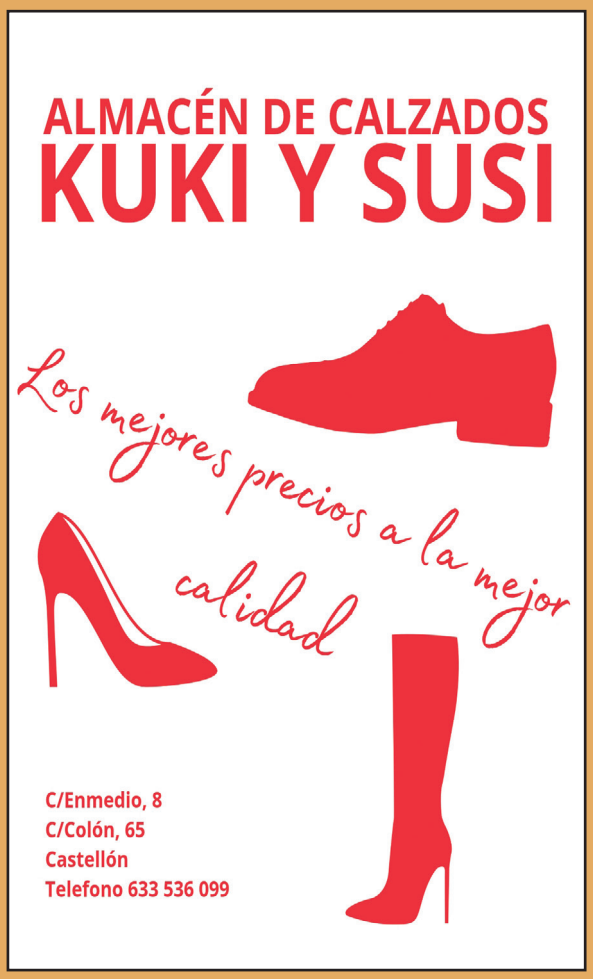
ALMACÉN DE CALZADOS
KUKI Y SUSI
Los mejores precios a la mejor calidad
C/Enmedio, 8
C/Colón, 65
Castellón
Telefono 633 536 099

Carmen Giansante
Atelier
Tradición y Moda
C/ Rondamar, 12
12594, Oropesa del Mar
661 533 488
giansantetoribiocarmen@gmail.com
Carmen Giansante

Styl'or
Creadors de Joies des de 1994

C/ Alcalde Tàrrega, 63
12004 Castelló
Tel.: 964 05 76 51

RESTAURANTE
LA MONUMENTAL
de PEDRO molina
Molina
AV. FERRANDIS SALVADOR, 188
12560 BENICASSIM
RESERVES 600 711 194

El deseo de la luna
Dessi 694 47 74 63
Juan Bautista LLorens, 55
Vila-real

Tintocas
www.tintocas.com
CONSUMIBLES PER A IMPRESSORA
ARTICLES DE PAPERERIA
COPISTERIA
IMPREMTA DIGITAL
ENQUADERNATS
Plaça de Reial, 32 bj
12001 Castelló
Te/Fax 964 78 44 95
info@tintocas.com

LA NOSTRA GAIATA I LES NOSTRES FESTES JA SÓN OCTOGENÀRIES

En este llibret dedicat als quatre elements, no podem deixar passar l'ocasió de felicitar-nos pels 80 anys complits.

Tan fonamentals com la terra, l'aigua, l'aire o el foc, són per a nosaltres les nostres tradicions, i totes les persones que han format part d'elles durant huit dècades, perquè per elles estem hui ací i som el que som. Podríem dir que les festes d'un poble són el quint element perquè arrepleguen la seua essència i la seua evolució.

Sobre les nostres festes de la Magdalena s'ha escrit molt i parlat encara més, i dubte que puga explicar-vos alguna cosa que no sapieu. Així que, en lloc d'exposar una llista interminable de dates, d'actes i noms, només us diré, encara que segur que també ho sabeu, l'importants que són eixos valors i elements fonamentals que ens definixen i que cal defendre, precisament, per ser la nostra senya d'identitat en unes festes que tenen les seues arrels més profundes en les tradicions ancestrals d'un poble, que potencien els costums, els vestits regionals, la dolçaina i el tabal, les danses, però també la cultura més actual a través de la música, el teatre, l'esport.....

Queda clar, doncs, que no us parlaré de fets històrics, ni de dades, però sí dels 80 anys d'unes festes viscudes, sentides i volgudes, amb les seues tradicions i els diferents aspectes culturals que les han anat modelant i definint durant tot este temps.

La meua àvia Toniquín va ser Madrina de gaiata en 1954. Hui tindria 88. Mil vegades em va explicar com eren aquelles festes, els actes, la gent a la qual va conéixer, quines van ser les altres onze madrines, les dames de la ciutat i la reina, i la bona relació entre elles i com va perdurar en el temps. Juntes hem vist, una vegada i una altra, les poques fotografies que amb tanta manyaga guardava en una gran caixa de cartó, decorada amb xicotetes floretes blaves sobre fons blanc, amb moltes altres imatges impreses que il·lustren altres tants records de la seua vida. Xicotetes fotografies en

blanc i negre, algunes groguenques, de vores dentades, en les quals una jovenísima castellonera posa davant el fotògraf amb orgull i timidesa, o lluïx amb mantilla en l'ofrena a la Mare de Déu del Lledó, o camina airosa amb el seu mantó de manila al braç cap a la plaça de bous, o es la veu estavellant la botella de cava per al bateig del seu monument gaiater…

Sempre em crida l'atenció el molt que ha canviat el pentinat des de llavors, ara més elaborat, i, per descomptat, el vestir. I com, malgrat tindre les faldes d'ara molt més vol, ser els teixits més rics, les manteletes d'encaix (alguns antics i exageradament cars) en lloc de brodades en cadeneta, els justillos amb mànegues més ajustades i també amb més pedreria, els davantals més grans i cridaners, amb tot això, l'essència i l'elegància és la mateixa que la d'aquells primers esbossos que van donar forma al vestit oficial, distint, i representatiu només de la nostra ciutat. I és, precisament, eixa ànima invariable el que realment ha romàs i el que verdaderament importa.

En eixa caixa de fotos desordenades que amb tant de zel guardava la meua àvia i que ara conserve amb mi a casa, s'oculta la veritable història i l'ànima d'eixos 80 anys de les nostres festes. Són el testimoniatge de la vida d'una castellonenca que ha recorregut eixe llarg camí, veient-les canviar, créixer, evolucionar, però sempre conservant les arrels, eixe arrelament cultural que tant les caracteritza, situant-les entre la història i el mite, i que tan bé es definix en el Pregó que aquell grup de visionaris van idear en 1945, amb eixe profund orgull de genealogia que irradia la Romeria, el fervor de l'ofrena i eixe "esclat de llum" que pren la ciutat durant nou dies. Festa, tradicions i cultura unides ja llavors com ara, perquè a Castelló no s'entén les unes sense les altres.

Sé bé, per ella, com les va viure en aquells temps, com a protagonista, en aquella llunyana magdalena de fa setanta anys, i després, com a mare i àvia de castellone-res, en anys esdevenidors; o des de "els Cavallers de la Conquesta" durant els anys 80, quan la meua tia va ser la primera Na Dolça… O com a simple castellonenca del carrer, anant al Mesó del Vi, a les diferents i successives ubicacions des de la seua creació, i al teatre, a les sarsueles, a la mascletà de Mª Agustina o a la del sector que tocara eixe dia, amb el meu oncle Manolo de la mà (a qui arreplegava res més eixir del col·le, perquè llavors hi havia classes pel matí), o als castells de focs de Fadrell o d'Hort dels Corders -que en aquells dies eren dels millors, encara que també els més perillosos per la falta de la seguretat de llavors-, o ballant en el "Hostal de la Llum"; o pujant a la romeria amb el meu avi i els matrimonis amics, i tots els seus xiquets i xiquetes, que no paraven de tirar petards dels grossos (llavors no estaven prohibits per a menors ni regulat el seu ús), amb la bota de vi i la bossa amb els ximos que preparaven uns dies abans; o de jove, amb la seua colla, a peu o en carro-mato, anant-se després a menjar a alguna alqueria; o de xiqueta, amb els seus pares i oncles, i ties i cosins i cosines. Perquè eren i són, i espere que sempre ho siguen, "festes del carrer", per molts anys que passen.

Hui, podem sentir-nos orgullosos de les actuals Festes de la Magdalena en veure com es consoliden en la diversitat cultural i

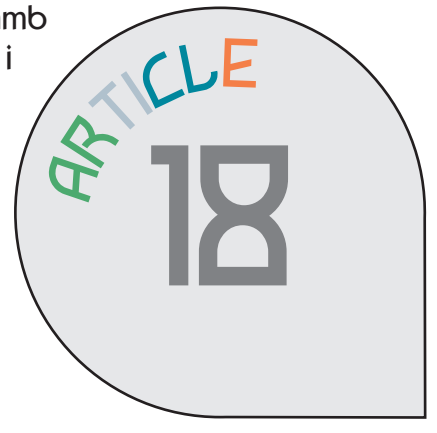

com s'escriuen, des dels seus començaments, en clau femenina, perquè tenen a la dona castellonera com a màxima representant i ambaixadora de la ciutat, no com a simple objecte decoratiu, i a la Gaiata com a símbol. Són unes festes que conjuminen passat i present. Són festes integradores, multiculturals, que abracen a tots per igual, i acullen en el seu si tant a la ciutat com als pobles de la província, en les seues diferents manifestacions culturals, convidant a gaudir-les sense distincions, tant al d'ací com al nouvingut.

80 anys de tradicions, festa i cultura donen per a molt. Són tota una vida. I el realment important és que hem sabut avançar sense oblidar.

Així mateix, ni puc ni vull oblidar per a continuar caminant. Ella, al final del seu temps, ja no em parlava del seu passat perquè ja no tenia records, ni llunyans ni pròxims. I tampoc parlava del futur, tan sols li quedava el present. La seua ment i la seua mirada semblaven buides, però jo sabia que tot seguia en el seu interior, adormit en un racó del seu enorme cor. I els seus ulls s'il·luminaven quan em veia vestida de castellonera, encara sense saber qui era jo, ni qui era ella. Llavors, tornava a tindre la llum que irradiava en eixes velles fotografies, la llum que jo vaig conéixer i vaig estimar tant, la mateixa llum de la nostra ciutat, de les nostres festes i les nostres gaiates. I quan li deia a cau d'orella: "Magdalena……", ella somreia, dolça i entremaliada, amb eixa llum ja oblidada, i, sense pensar-ho, la seua ment perduda manava als seus llavis només dos paraules: "Festa Plena".

Llavors, jo era el seu ahir i el seu demà, ara soc la seua veu i la seua memòria. I sent que eixos 80 anys són una part inesborrable dels meus vint-i-tres anys d'existència.

Per molts anys més: Magdalena …. Vitol!!!

Raquel

ARTICLE DE CONCURS

Article que es presenta al concurs de millor article inèdit

LA ROMERIA DE LES CANYES: HISTÒRIA, TRADICIÓ, CURIOSITATS I ANÈCDOTES

Com a rememoració del trasllat des del Castell Vell al pla i fundació de la ciutat

Des d'antic s'ha documentat molt sobre la Romeria de les Canyes. Historiadors i cronistes de la nostra ciutat han descrit l'acte com a processó penitencial, que així es va considerar durant molts anys, perquè es feien per a demanar els favors de determinats sants o santes.

A què es va deure la romeria a la ermita de la Magdalena? A la pesta? És probable. A una gran sequera? També. Possiblement s'inicia amb algun d'estos desastres. Es va anar repetint davant noves incidències i almenys des de 1572 es va convertir en pràctica anual.

La primera referència de la processó al Castell Vell és de 1374, segons Sr. Luis Revest, qui comentava que aquell any el tercer dissabte de quaresma va caure el dia 24 de març, per la qual cosa es deduïx que "la festa se celebrava ja llavors en este dia."

El que a través dels anys va ser processó de rogació fundada en la necessitat, es convertix al llarg del temps en rememoració de l'aventura de l'origen de la nostra ciutat.

El que fora notari i secretari de l'Ajuntament de Castelló, Llorens de Clavel, en la seua *Crònica* de 1730 ens descriu amb detall el sentit de la romeria i la volta, fent menció a les moltes llums que van en gaiates de canya portades per dones i xiquets.

El mateix any, el pare Josep Vela també fa referència a la tradicional Romeria de la Magdalena, relatant este ritual.

Amb el temps, la romeria ha patit diferents canvis i transformacions fins que, arribat 1945, es van ordenar els festejos i les actuacions de l'Ajuntament i els ens festers.

Fins al 2 de març de 1793 la romeria tenia lloc en el tercer dissabte de quaresma, a partir d'esta data es trasllada al diumenge i així contínua fins als nostres dies.

Hem tingut moltes romeries passades per aigua, però, encara que desmeresquera un poc l'acte, la gent no ha deixat de visitar la "llar pairal".

Dades singulars

A mode de anecdotari, donem a conéixer el que ens diuen alguns cronistes de la romeria:

En 1745 l'edifici de l'ermita estava pràcticament en ruïnes i l'Ajuntament acorda suspendre la romeria, fins que estiga arreglat. La restauració durarà quatre anys, passats els quals es torna a reprendre la romeria.

En 1852 la romeria havia de celebrar-se el diumenge dia 14, però es va ajornar fins al dia 21 a causa de la pluja.

En els anys 1917 i 1918, durant la guerra mundial, fins i tot es va suspendre la romeria oficial, encara que per a no interrompre la tradició va tindre lloc la religiosa i el poble va continuar acudint en massa a l'ermita.

Durant la guerra civil deixen de celebrar-se la romeria i les festes.

En 1939, en acabar la guerra civil, la romeria va ser peculiar. L'església Major de Santa María estava destruïda i el santuari de Lledó desmantellat, la qual cosa va fer que els romers isqueren de l'església més antiga de la ciutat, per la seua fundació, la del convent de Sant Agustí, i la volta es va fer seguint el mateix camí del matí.

En 1940 i 1941 la romeria registra de nou una gran afluència de persones.

L'any de 1950, l'Ajuntament va voler potenciar la romeria des de la Casa Consistorial i per primera vegada va posar a la disposició dels romers "ni més ni menys que mil canyes".

En 1960 la romeria es va celebrar el penúltim dia de festes a causa de la coincidència amb les falles de València. Per este motiu es va canviar tot el programa de festejos, cosa que no va ser del gust de molts castellonencs.

En 1985 la nota destacada de la romeria va ser que les Reines i les Dames de la Ciutat, van acudir a la mateixa amb el vestit de llauradora. A partir d'eixe any es va convertir en costum.

En 2020 i 2021 no va haver-hi romeria, tots sabem bé per què.

Segurament existixen moltes més anècdotes de la romeria que requerisquen esmentar-se, però necessitaríem una publicació massa extensa per a relatar-les totes. Amb este xicotet i resumit anecdotari esperem satisfer la curiositat del lector.

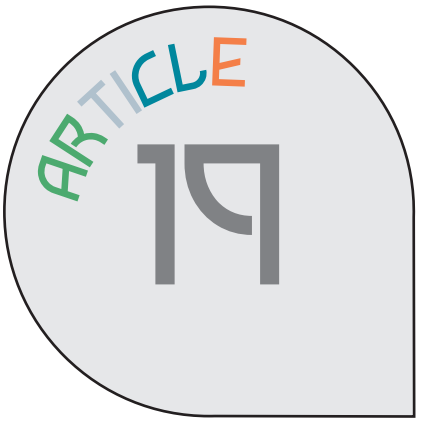

650 anys anant de romeria

Arriba el dia mes esperat pels habitants de la ciutat, el tercer diumenge de quaresma, el més important de les nostres festes, el que justifica totes les celebracions. Els castellonencs es preparen per a la commemoració ancestral que fonamenta les festes actuals: la romeria a l'ermita del Castell Vell, la de la Magdalena.

Poc abans de començar el dia sona la campana Vicente, al Fadrí, anunciant que "ja el dia és arribat de la nostra Magdalena". Esta campana va ser refosa en 1940, acabada la guerra civil, i porta gravat l'emblema de les festes, el rotllo i la canya entrellaçats.

Amb este vol d'alba començarà la gran despertà, un fragorós tret pirotècnic al qual se sumen les "colles de dolcainers" i el soroll de coets per tot arreu, tot en la plaça Major.

A les huit comença la missa de romers.

Amb la despertà a penes iniciada haurà començat el repartiment de les canyes al costat del Mercat Central. El costum de portar les canyes es remunta l'any 1852, quan el VI Centenari de la Fundació de la Ciutat. Les canyes tenen una altura mitjana de 1,80 metres, en l'actualitat es repartixen unes 30.000 unitats. L'encarregat de preparar-les era el senyor Pepe Renau (+), ara ho fa el seu fill Fernando.

La cinta de color verd es va incorporar en 1952. La mesura és uns 50 centímetres de llarg per 2,5 centímetres d'ample i porta la inscripció "Romeria de la Magdalena, Castelló i l'any corresponent".

És costum des d'antany portar mocador nuat al coll. Abans eren de diferents colors, des d'aproximadament els anys seixanta s'emporta el "mocador d'herbes" (a quadres blanc i negre) i després el verd símbol de la ciutat, que porta impresa la silueta de la Magdalena per a anar i l'escut de la ciutat, per l'altre costat, per a la volta o tornà.

Acabada la missa de romers, el preste es retira a la sagristia per a vestir la capa morada i agafar el reliquiari de Santa Maria Magdalena. En 1564 està documentada l'existència d'una relíquia de la Santa, que s'utilitzava precisament en la romeria. L'actual reliquiari conté una partícula d'os que es va obtindre de Roma, gràcies a la gestió de D, Eugenio Meseguer, vicari que era de Santa María, i va arribar a Castelló en 1951.

Mentrestant, la Corporació Municipal al costat d'altres personalitats, convidats, Reines, cort i representants de gaiates i ens festers, es dirigixen a l'església Cocatedral per a convidar al clergat perquè s'unisca a la romeria. Ja a l'interior la comitiva, s'entona el *Exsurce Domine*, les lletanies dels sants fins a Santa María. Després el *Procedim in pacem* del preste que convida als romers a iniciar el camí i immediatament s'entona el *O Vere Deus*.

Actualment, l'orde de la romeria és el següent, segons la font consultada:
En primer lloc, la policia municipal de gala, dolcainers i tabaleters, guàrdies rurals i heralds municipals, els escolans que representen als antics orfes, el sagristà de Santa María amb el crucifix processional i *rata grossa*, els cantors de la romeria, el clergat de Santa María i el preste de la romeria, que porta la relíquia de Santa Maria Magdalena. Venen darrere ens col·laboradors, representants de les gaiates, reines de les festes i les seues dames i Junta de Festes, amb els seus convidats. Tanca la comitiva els maceros, l'Ajuntament i autoritats, seguits per la Banda Municipal de gala que executa el Rotllo i Canya. Seguint a la comitiva, tot el poble de Castelló.

La representació femenina de les festes participa en la romeria des de 1954. Com també ho fa, des de 1962, i com a convidat especial, el bisbe de la Diòcesi Segorbe-Castelló.

Una part no menys important de la romeria són els carros engalanats. Des d'antic els llauradors engalanaven els seus carros i les cavalleries per a portar a la família i algú amic a la Magdalena. Hui dia han sigut substituïts pels *carromatos* a motor convertits en alqueries, ermites, trens, etc. que les colles construïxen per a gaudir en la setmana de festes.

L'itinerari que seguix la romeria és el tradicional: Plaça Major, plaça de l'Herba, Colon, Major, plaça M.ª Agustina, Caputxins, (Palmeretes), i el primer Molí, el de

Paco el Baro, convertit en biblioteca municipal. Arribats a este punt, la policia municipal de gala, els maceros i la banda de música es tornen a l'Ajuntament. El preste es despulla de la capa pluvial i la relíquia es fica en el sac morat, penjat al coll per a facilitar el transport. La resta de la comitiva seguirà pel Camí dels Molins ja sense orde processional.

Una anècdota que poca gent coneix: en l'Av. Caputxins viu Enrique Segarra, fill del Sr. Manuel Segarra, creador de nostre magnífic pregó. Este home tots els anys obsequia a la comitiva municipal amb una bossa de *figues albardaes*, fetes per ell mateix.

Poc abans d'arribar a Sant Roc de Canet i a l'encreuament amb el camí de la Travessera, s'unirà a la romeria la gent del Grau, que pels camins de l'horta es dirigix a la Magdalena, la comitiva formada pels components de la gaiata número 12 i moltíssims grauers, s'intercanviaran cintes per a posar en la canya. Les seues són de color blau, símbol de les gents de la mar.

Arribats a Sant Roc, s'entra en l'ermita i el bisbe resa les pregàries rituals. Després la comitiva esmorza i es remulla la gola amb vi o qualsevol altra beguda. La resta dels romers també es disposa a prendre's un recés i aprofita per a fer-se una figa albarda i una barretja, anomenada doset, perquè costava antigament una moneda de dos diners, "*a Sant Roc de Canet figa i doset*"

La colla Pixavi és actualment la cuidadora d'esta ermita, construïda en 1652 en el que era una antiga alqueria.

Acabat l'esmorzar es reprén la marxa i, travessant la carretera nacional 340A, se seguix per l'antic camí del Algepsar, que ens portarà als peus del turó de la Magdalena.

El preste es vist una altra vegada la capa pluvial i es reordena la comitiva. Després de remuntar l'empinada costa s'arriba a l'ermita, allí el preste deposita en l'altar el reliquiari de la santa.

I la romeria arriba a la fi del seu camí d'anada.

Després d'un breu descans, el bisbe celebra l'Eucaristia davant d'autoritats i el nombrós poble que abarrota el xicotet recinte. S'usa l'antic calze de plata del segle XVIII que custodia la família dels ermitans.

Mentrestant, molts romers recorren les restes del castell i miren de trovar "*la sang del moros*", que no és més que rovell ferruginós que es despenja per les parets de les ruïnes. En alguna ocasió les mateixes brigades municipals pintaven de roig algunes pedres per a mantindre aquest mite, tota una llegenda sense cap fonament.

Molts altres compliran amb el ritual de voltejar la campana. Costejada per subscripció popular, va ser col·locada l'any 1952, l'any del VII Centenari. Abans va haver-hi unes altres, sobretot prestades, perquè les pròpies se les van emportar les males mans.

Els components de les comitives oficials s'han allotjat en els salons de l'edifici contigu al ermitori. El menú sempre és el mateix: ensalada, paella, alguna extra de gamba salada i postres. Begudes les habituals: vi amb gasosa, cerveses, llimonades i altres. Tot acaba amb café i copa (abans amb faria).

S'acosten les quatre de la vesprada, és hora d'iniciar el retorn o "tornà", encara que alguns romers, i també autoritats, ja s'han anat i la gentada que omplia la muntanya també s'ha anat dispersant a poc a poc. Aquesta tradició de la "tornà" de la romeria es recupera l'any 1989 i és un acte que ja es feia antigament, segons cronistes com Emili Calduch. La proposta de la recuperació oficial, la va presentar Vicent Farnós, secundat per la colla Pixavi i els cantors de la Magdalena. Des de llavors s'ha restaurat amb èxit d'asistència de gent.

En la placeta del ermitori es forma la comitiva cívica, enfront del porxo, i es canta un respons en memòria dels difunts que van participar algun dia. Al peu de la muntanya s'incorporen a la comitiva grups de persones i els carros engalanats,

actualment motocarros de mil formes i dissenys. I tot un riu de gent torna a la ciutat, seguint el mateix camí del matí.

Abans de Sant Roc de Canet, i quan s'albira al lluny la cúpula del Santuari del Lledó, s'ha edificat una xicoteta capella amb la imatge de la Verge del Lledó,la qual va ser promocionada per la colla Ae mone, i allí s'entona el Salve Regina en honor a la Verge.

La tornà cap a la ciutat es fa sense presses i a les cinc aproximadament s'arriba a Sant Roc de Canet. Allí esperen els de la colla Pixavi als romers. En l'ermita s'entona l'Overe Deus amb invocació Sancte Roche.

Es descansa pels jardins del voltant i s'oferix als assistents un refrigeri de pastes i dolcos amb moscatell. Es costum ballar la *dansá* amb acompanyament de tabal i dolcaina. Als participants de la comitiva clerical se'ls dona un rotllo de pa i una cinta amb els colors de la senyera, que lliguen a la part alta de la canya.

En arribar al monestir de San José, de Carmelites Descalces, s'obrin les portes de l'església perquè les religioses veneren la relíquia de Santa María Magdalena, complida la visita es partix cap a la Basílica de la Mare de Deu del Lledó.

Al voltant de les sis de la vesprada, la romeria arriba a Lledó, al costat de la creu de terme espera la Confraria amb els seus presidents, el prior de la Basílica i els fidels. En un dels braços d'esta creu de terme està la figura de María Magdalena en actitud sedent.

Després d'entonar-se les lletanies *lauretanas*, es dirigixen a l'interior del temple, on es canta el *O Vere Deus, els gojos de la Mare de Deu del Lledó, i la Salve Popular*. A l'esplanada exterior del temple, la Confraria obsequia als romers amb horxata i altres refrescos, dolços i reposteria.

Cap a les set de la vesprada, la romeria es dirigix per l'Avinguda de Lledó i el camí de La Plana cap a la ciutat. L'entrada de la romeria avança pel carrer de Sant Roc cap al Forn del Pla, on esperen les confraries i col·legi apostòlic. Allí es produïx la simbòlica i emotiva veneració de la creu, coneguda popularment com *les tres caigudes*.

En acabant, comença la processó nocturna pels carrers de la ciutat. Pròpiament ha de considerar-se la processó com a final de la rogació penitencial que finalitzara el seu recorregut en la Cocatedral de Santa Maria, d'on va eixir al matí. Ja en el temple s'entona el *Gloria Patri* com a acció de gràcies a la Santíssima Trinitat. Eixe final se solemnitza amb el volteig de les campanes del Fadrí. I tot acaba igual com va començar.

Manuel Lleó

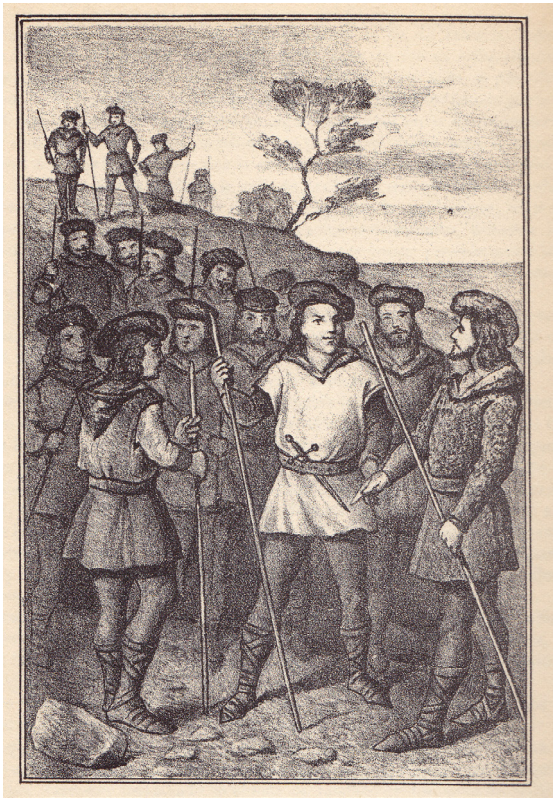

BIBLIOGRAFIA.
La Magdalena. EMILI CALDUCH I FONT. 1939.
Història de Castelló. ENRIQUE PERALES VILAR.1912.
La Magdalena. Del mite a la realitat. ALVAR MONFERRER, 2004.
Història de les Festes de Castelló. Diversos autors. 1994.
Crónica de la Magdalena. Diversos autors. 1994.
Les epidèmies en la plana. J.M. FRANCES. 2020.

Foto 1.- Primer premi CARROS ENGALANATS. Any 1943
Foto 2.- Romeria passada per aigua. Anys 60.
Foto 3.- Romeria a la fi del segle XIX.
Foto 4.- Romeria de principis del segle XX.
Foto 5.- Romeria de l'any 1995, any del 50 aniversari de les festes.
Foto 6.- Sant Roc de Canet.
Foto 7.- Representació romàntica de les primeres romeries.

PROGRAMACIÓ

DISSABTE, 22 DE MARÇ

12.30: Orquestra THE LUXE.
14.30: Inauguració de la carpa en la Plaça del Real i posterior aperitiu.
16.30: PREGÓ.
22.30: Sopar de pa i porta.
23.30: Orquestra THE LUXE.

DIUMENGE, 23 DE MARÇ

9.00: ROMERIA.
16.30: Obertura de la carpa.
18.30: N'ROKATS.
20.00: DESFILADA DE GAIATES.
23.00: Sopar d'agermanament.
23.30: KINKY BAND.

DILLUNS, 24 DE MARÇ

10.30: Obertura de la carpa i esmorzar. PREGÓ INFANTIL.
13.00: Concentració en la carpa per anar a la mascletà.
15.00: Menjar de socis i sòcies
18.30: Actuació RESILIENTES.
20.00: ENCESA DE GAIATES.
22.30: Sopar de pa i porta. A continuació SERGIO PORCAR i ELÍAS POSH.

DIMARTS, 25 DE MARÇ

10.30: Apertura de la carpa i esmorzar.
11.30: *MASTERCLASS DE ZUMBA*.
13.00: Concentració en la carpa per anar a la mascletà.
15.00: Menjar de socis i sòcies.
18.30: Actuació VUDU.
19.00: Recepció i acompanyament a Na Violant al seu pas pel sector.
21.30: Sopar de pa i porta.
22.00: SERGIO PORCAR i ELÍAS POSH.

DIMECRES, 26 DE MARÇ

10.30: Obertura de la carpa i esmorzar.
13.00: Concentració en la carpa per anar a la mascletà.
15.00: Menjar de socis i sòcies.
17.30: Visita de les Reines i Dames de la Ciutat al sector: Recepció i berenar.
18.30: Actuació del Grup FIVE.
21.30: Sopar de pa i porta.
22.00: ELÍAS POSH.

PROGRAMACIÓ

DIJOUS, 27 DE MARÇ

10.30: Obertura de la carpa i esmorzar. Recepció dels carros engalanats al seu pas pel sector cap a la mascletà.
15.00: Menjar de socis i sòcies.
17.00: COS MULTICOLOR.
18.30: *SONIA Y SUS SECUACES*.
21.30: Sopar de pa i porta.
22.00: REMEMBER HISTORY 3.0.

DIVENDRES, 28 DE MARÇ

10.30: Obertura de la carpa i esmorzar.
12.30: ROCKOLAS.
13.00: Concentració en la carpa per anar a la mascletà.
15.00: Menjar de socis i sòcies.
17.00: POP, ERAS.
17.30: Xocolatada.
18.30: Actuació *LOS INDIOS*.
21.30: Sopar de pa i porta.
23.30: Orquestra CENTAURO.

DISSABTE, 29 DE MARÇ

10.30: Obertura de la carpa i esmorzar.
12.30: SYNTESIS.
13.00: Concentració en la carpa per anar a la mascletà.
15.00: REMEMBER. PACHANGA THE END.
16.00: OFRENA.
18.00: Actuacions musicals fins a la nit.
22.00: Sopar de pa i porta.
23.30: Orquestra KINKY BAND.

DIUMENGE, 30 DE MARÇ

10.30: Obertura de la carpa i esmorzar.
12.00: Festival de balls tradicionals. Patrocinat per la Fundació Dávalos-Fletcher.
13.00: Concentració en la carpa per anar a la mascletà.
15.00: Paella de les Madrines.
17.00: Trobada amb la xaranga "La Pucharan- ga",que ens acompanyarà a la desfilada final.
19.00: Trobada en la carpa amb tota la comissió per a assistir al punt d'inici de la desfilada final i al posterior MAGDALENA VÍTOL!
24.00: Les Madrines apagaran les gaiates de Porta del Sol.

FUNDACION DAVALOS • FLETCHER
"LA FUNDACION DE CASTELLON"

AGRAÏMENTS

El nostre agraïment més sincer a tota la gent que, d'un mode o un altre, heu col·laborat per a fer d'este llibret una realitat, molt especialment a totes i tots els que heu escrit un dels meravellosos articles d'enguany, als que ens ajudeu amb la vostra publicitat en estes fulles, i als comerços, veïnes i veïns del sector que l'adquiriu.

Gràcies a Fran per la preciosa portada, en la qual ha plasmat a la perfecció l'essència dels quatre elements a Castelló i concretament en el nostre sector: Terra en la nostra romeria a l'ermita de la Magdalena, a la recerca de les nostres arrels; Foc en la llum dels monuments gaiaters de la Magdalena 2024, tan ben plasmats en la seua ubicació habitual en la Porta del Sol, vistos des del Casino Antic, amb els focs artificials de la ciutat en festes apuntant en un trosset del cel castellonenc; l'Aire hàbilment representat en la figura mitològica de Bufanúvols; l'Aigua, la nostra mar Mediterrània, tan influent en la nostra cultura i caràcter… Amb la imatge de la Lledonera per damunt de tots eixos elements, far i protectora de la nostra ciutat i les seues gents.

I gràcies a Belén i a la impremta Rosell per les seues moltes idees, la seua professionalitat i la seua paciència, un any més.

Abans de tancar l'última pàgina, no podem acomiadar-nos sense dir adeu, i fins sempre, al mestre José Gargori, compositor, entre moltes altres obres, de l'Himne de la Gaiata 3. La música, bé podria ser un quint element, tan fonamental per a la humanitat, i especialment per a Castelló, com qualsevol dels altres quatre, i ell és ja part de la nostra història.

INJERTO CAPILAR EN CASTELLÓN, *SIN IR MÁS LEJOS*

HAIR CLINIC

| MARTÍNEZSIMÓN |

T. 964 199 292

MARTÍNEZ SIMÓN MEDICINA Y CIRUGÍA

www.martinezsimon.com

Dra. Johissy Briones Estébanez

Especialista en Angiologia,
Cirurgia Vascular i Endovascular

Núm. Col·legiada: 12/4619777

dra.briones@vascularcastellon.com

610 736 702

Tractament de patologia arterial, venosa, limfàtica i peu diabètic

Especialista en tractament de varius i aranyes vasculars
Cirurgia mitjançant endolàser i esclerosi amb microescuma

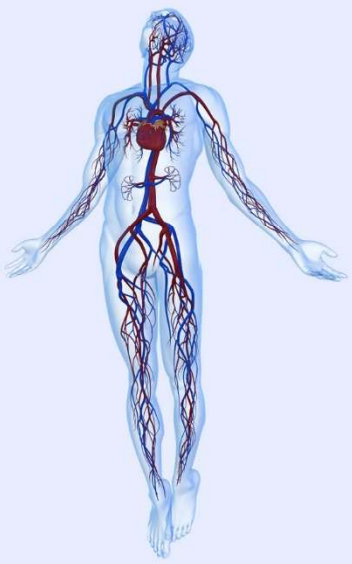

MARTÍNEZ SIMÓN MEDICINA Y CIRUGÍA

Pl. Hernán Cortés, 1 Entl.
12001 Castelló
964 199 222

vithas

Maria Rosa Molas, 25
12004 Castelló
964 72 60 00

Adeslas

Av. Barcelona, 19
12004 Castelló
964 25 28 88